cijena 10 d

broj 4

SIRIUS

BIBLIOTEKA ZNANSTVENE FANTASTIKE

Walter M. Miller;

ŽRTVOVANI

i druge najbolje SF priče svjetskih

SADRŽAJ:

Walter M. Miller:
ŽRTVOVANI

Dmitrij Bilenkin:
GLAS U HRAMU

William Morrison:
VREĆA

Stanislaw Lem:
TRAGEDIJA STROJEVA ZA PRANJE RUBLJA
(iz sjećanja Ijona Tichyja)

Roger Zelazny:
KORIDA

Brian Aldiss:
EKVATOR

Arthur C. Clarke:
Priče iz »BIJELOG JELENA«
Priča treća:
KRITIČNA MASA

SCAN i obrada slika: Sekundica
OCR, ispravka: Elite
Prelom: Master Yoda

Walter M. Miller: Žrtvovani

Cruxifixius Etiam

Preveo Nikola Popović

Manue Nanti je prihvatio taj posao da bi zaradio novac. Pet dolara na sat bila je dobra plaća čak i te 2134. godine i nije bilo moguenosti da ih potroši dok je bio na poslu. Sve je bilo osigurano, stan, odjeća, sitne potrepštine, lijekovi, cigarete, razonoda, pa čak i dnevno jedna porcija žestokog pića, destilirana na licu mjesta od fermentirane mahovine kao goriva za strojeve koji su radili na ovom projektu. Izračunao je da će, bude li izbjegavao hazardne igre, moći poslije isteka petogodišnjeg ugovora skupiti oko pedeset tisuća dolara u banci, vratiti se na Zemlju i uživati sa svojih dvadeset četiri godine. Manue je želio putovati, vidjeti udaljene krajeve svemira, čudnovate kulture, jednostavne ljude, male gradove, pustinje, planine, džungle — sve dok nije došao na Mars, a nikada nije bio dalje od sto milja od Cerro de Paseo, njegova rodnog mjesta u Peruu.

Uhvati ga velika čežnja za domom, u toj hladnoj marsijanskoj noći kad je polako počela iščezavati sumaglica puna mraza, otkrivajući crno svjetlucavo nebo i rođenje plavo-zelene zvijezde — Zemlje. *El mundo de mi carne, de mi alma*, svijet moga tijela i moje duše, razmišljao je on. Iako je vidio tako malo mjesta na njoj, mnoga od njih bila bi mu bliža i draža od ovih ružnih panorama na Marsu. On je želio vidjeti vulkane Južnog Pacifika, betonsike kiklope u New Yorku, umjetne otoke u Kineskom moru, radioaktivne kratere u Rusiji, Crnu Šumu, rijeku Ganges, Grand Canyon, a najviše od svega umjetnička djela: piramide, gotske katedrale u Evropi, Notre Dame du Chartres, crkvu Svetog Petra u Rimu, čudesnu keramiku Anacaprija. Ali ti su snovi bili vrlo daleko od ostvarenja.

Manue je bio krupan momak, teških kostiju i sazdan za teški rad, pametan u jednostavnom mehaničkom smislu, s nekom vrstom sjetnog humora, što mu je pomagalo da sa smiješkom prihvati mnogo toga, od predradnika koji je uvijek zaudarao na viski i od strogih inženjera koji su zarađivali deset dolara na sat i smišljali načine da zarade još više, legalno ili ilegalno.

Bio je na Marsu samo mjesec dana i već ga je boljelo. Svaki put kad bi zamahnuo krampom da udari u crvenosmeđu zemlju, lice bi mu se iskrivilo od bola. Plastični zračni zalisci, koji su kirurškim putem bili usađeni u pluća, zatezali su i stezali i kao da su ga trgali pri svakom pokretu tijela. Mehanički oksigenator služio je umjesto pluća, preuzimao je krv u umjetno sastavljenu mrežu vena i plastičnih cijevi, dodavao joj zrak iz kemijskoga generatora i vraćao je u njen cirkulatorni sustav. Disanje nije bilo potrebno, osim za razgovor, ali Manue je disao očajničkim udisajima marsovski zrak, jer on je vidio kako izgledaju atrofirane grudi u ljudi koji su ovdje bili pet ili šest godina, i znao je da će im kad se vrate na Zemlju — ako se ikada vrate — opet biti potrebna pomoćna oksigenatorna oprema.

— Ako ne prestaneš disati — rekao mu je kirurg — bit će s tobom sve u redu. Kad ideš na spavanje noću, snizi kisik do najmanjeg dotoka, tako da osjećaš kao da ćeš pasti u nesvijest. Postoji kritična točka, koja je upravo najpogodnija za spavanje. Ako ga sniziš previše, probudit ćeš se urlajući i dobit ćeš klaustrofobiju. Ako ne sniziš dovoljno, tvoj refleksni mehanizam otići će k vragu i više nećeš disati, pluća će se s vremenom osušiti, zato ih čuvaj.

Manue se pažljivo držao tih savjeta, iako su mu se starosjedioci smijali hripavo soptajući. Neki od njih nisu mogli progovoriti više od dvije — tri riječi u jednom dahu.

— Diši duboko, momče — rekli su mu. — Uživaj u tome dok možeš. Vrlo brzo ćeš zaboraviti kako se to radi. Osim ako nisi inženjer.

Inženjerima je bilo mnogo lakše. Spavali su u barakama pod pritiskom, gdje je u zraku bilo dvadeset pet posto kisika, gdje su mogli isključiti svoje oksiaparate i spavati na miru. Čak su i njihovi oksiaparati bili automatizirani, sa samoregulacijom dotoka u skladu s količinom ugljičnog dioksida u krvi. Komisija nije mogla osigurati takav luksuz za sve radnike. Koristan teret jedne transportne rakete sa Zemlje bio je samo oko dva postotka od ukupne mase i ništa suvišno nije se moglo ponijeti. Brodovi su dopremali ono najosnovnije, najpotrebniju industrijsku opremu, velike reaktore, generatore, storojeve i teške alatke.

Sitni alat, građevinski materijal, hranu i nenuklearno gorivo, sve to se moralo napraviti na Marsu. Bila je iskopana rudarska jama u utrobi Syrti Majora, gdje je pronađeno cijelo jezero gotovo čiste željezne rude, iskopane neposredno lopatama, istopljene i prerađene u razne vrste čelika za gradnju, alate i strojeve. U kamenolomu u planinama Flathead iskopali su ogromne količine cementnoga kamenja, ispekli ga i zdrobili da bi dobili cement za beton.

Bilo je glasina da se na Marsu priprema i odgoj vlastitih radnika. Neki starosjedilac mu je rekao da je komisija dopremila pet stotina

oženjenih parova u novi podzemni grad ispod Mare Erythraeuma, koji je bio navodno predviđen kao glavni stan lokalne Komisije. Prema riječima starosjedilaca, bilo bi im plaćeno tri tisuće dolara za svako dijete rođeno na crvenoj planeti. No Manue je znao: »atrofirani« starci neprekidno izmišljaju takve priče i on ostade vrlo rezerviran prema onome što je čuo.

U pogledu svoga rada na tom projektu znao je — a morao je znati — vrlo malo. Logor je bio postavljen na sjevernorn kraju Mare Cimmeriuma, okružen crno-smeđim i zelenim okolišem kamenja i velikih lišajeva, s vrlo oštro ocrtanim horizontom, osim prema jednom planinskom lancu u daljini, nadsvođenim plavim nebom, tako tamnim da se zvijezda Zemlja povremeno jedva vidjela u maglovitom danu. Logor se sastojao od desetak koliba sa dvostrukim kamenitim zidovima, bez prozora i s krovom od široka plosnata kamena premazanog smolom dobivenom iz bodljikavih biljki sličnih kaktusu. Kamp je bio ružan, osamljen, i njime je dominirao ogroman kostur uspravne bušilice postavljene usred kampa.

Manue se nalazio u grupi za iskopavanje, koja je kopala metar široki i dva metra duboki jarak za temelje u četvorini oko tornja bušilice, koja je danju i noću grizla sve dublje kroz koru Marsa suhu bušotinu, pa je zbog toga bilo potrebno češće zaustavljati i mijenjati rotacione glave bušilice. Saznao je da su geolozi »napipali« podzemni džep sleđenog tritijeva oksida na oko pet stotina metara dubine i zbog toga je bušilica bila neprestano u pogonu. Zgrada za koju je sada s ostalima kopao temelje bit će za nekakvu kontrolnu stanicu ili nešto slično. Radio je i suviše naporno da bi bio još i znatiželjan. Mars je bio mora, grozan svijet, zao, hladan, nezanimljiv, bez žena.

Njegov partner u poslu bio je crnooki Tibetanac s nadimkom »Gee«, koji je jedva govorio omnilingvu, svjetski jezik. On je bio dva koraka iza Manue s lopatom i izbacivao otkopanu zemlju, mrmljajući neku monotonu pjesmicu na svom jeziku. Manue je rijetko imao prilike čuti svoj vlastiti jezik, i to mu je nedostajalo.

Jedan od inženjera, oholi Čileanac, govorio je suvremeni španjolski, ali ne onako kako je govorio Manue Nanti. Većina ostalih radnika služila se engleskim jezikom ili omnilingvom. On je govorio oba, ali je žarko želio čuti jezik svoga naroda. Čak i kad je pokušavao razgovarati s »Geeom«, kulturni jaz između njih bio je tako velik da je svaki razgovor koji bi obojicu zadovoljio bio gotovo nemoguć. Peruanske šale nisu bile smiješne tibetanskom uhu, a »Gee« se presavijao od smijeha kada je Manue zamalo rascijepio vlastitu nogu jednim nespretnim zamahom krampa.

Nije našao bliskog prijatelja. Njegov je predradnik bio škiljavi Nijemac s riđim obrvama, po imenu Vogeli, najčešće polupijan, a snagu svojih pluća održavao je vikanjem na svoje ljude. Rumen i

debeo šetao je polagano uz rubove iskopane zemlje zastajući da bi oštro pogledao svaki par radnika, koji bi, ako bi se usudili pogledati gore, odmah dobili obrisač guturalnim jezikom za taj trenutak nerada. Kad bi trebao porazgovarati s nekim radnikom, bacio bi mu pred noge komadić iskopane zemlje.

Manue je saznao kakav je Vogeli još prije isteka prvog mjeseca. Cijevi aeratora postale su gotovo nepodnošljive. Koža koja je brzo zarastala oko plastičnih cijevi počela je stvarati malo povišenje oko cijevi gdje su ulazile u tijelo, pa se koža napela, upalila i omamljivala pri svakom pokretu tijela. Odjednom se osjećao vrlo bolestan. Od vrtoglavice je zateturao prema strani jarka, ispustio kramp i posrtao, boreći se protiv nesvjestice. Napadaj i mučnina tresli su ga, a »Gee« je zurio u njega i blesavo se cerekao.

— Hej! — zaviče Vogeli preko ruba jarka. — Uhvati se toga krampa! Hej, vi tamo! Na posao...

Manue se kretao kao u snu zbog vrtoglavice i pokušao dohvatiti alat. Vidio je samo crne mrlje kako plivaju ispred njega, pade oslabljen natrag, dahćući kratkim dahom. Bolni ubodi zalistaka bili su prijenosni pakao, koji je uvijek nosio sobom. Othrvao se trenutačnom porivu da ih iščupa iz svojeg tijela. Ako bi koji zalistak izvadio, iskrvario bi do smrti za nekoliko minuta.

Vogeli je dolazio gazeći po hrpama iskopane zemlje i nespretno se zaustavio na hrpi iznad Manue koji se previiao u jarku.

Na trenutak je zurio u njega svojim nablizu usađenim očima, a zatim ga gurnu teškom cipelom u potiljak.

— Diži se! Na posao!

Manue pogleda gore prema njemu mičući bezglasno usnama. Čelo mu je bilo orošeno znojem, na slabom suncu, iako je temperatura bila daleko ispod nule.

— Diži taj kramp i nastavi posao.

— Ne mogu — jecao je Manue. — Cijevi... boli. Vogeli promrmlja kletvu i uskoči u jarak pored njega.

— Otvori taj kaput — naredi mu.

Iscrpljen, Manue ga pokuša poslušati, ali predradnik odgurnu njegovu ruku i povuče patent-zatvarač dolje. Grubo otkopča Peruančevu košulju, otkrivši mu tako gola prsa ledenoj hladnoći.

— Ne! Ne cijevi, molim!

Vogeli uze jednu od tankih cjevčica svojim debelim prstima i nagnu se bliže prema mjestu gdje se pomaljalo žuljevito zadebljanje iritirane kože oko cijevi koje su ulazile u meso. On blago dodirnu kvržicu, što izazove kod kopača stenjanje i cviljenje.

— Ne, molim!

— Prestani cmizdriti!

Vogeli postavi prst na kvržicu i naglo pritisne.

Čuo se tihi zvuk — plop — kad se koža povukla malo natrag oko dva centimetra duž cijevi. Manue vrisnu i zatvori oči.

— Šuti! Ja znam što radim.

Nijemac ponovi to s drugom cijevi. Zatim zgrabi obje cijevi rukama i poče ih pomicati naprijed-natrag kako bi osigurao da dođu ponovo na svoje mjesto u koži. Kopač zastenje i pade u nesvijest.

* * *

Kad se probudio, ležao je u krevetu u baraci, a liječnik je premazivao bolno mjesto nekom svijetložutom tekućinom koja je osvježavala kožu.

— Probudio se, ha? — zagunđa liječnik veselo. — Kako se osjećaš?

— Slabo! — zapišti Manue.

— Ostani danas u krevetu, sinko. Drži aparat za kisik na visoki dotok. Osjećat ćeš se bolje.

Liječnik ode, ali Vogeli se zaustavi na vratima smijući mu se.

— Ne pokušavaj istu lukavštinu i sutra.

Manue je s mržnjom gledao u zatvorena vrata i slušao napeto sve dok se koraci Vogelija nisu izgubili iz zgrade. Zatim, prema uputama liječnika, otvori aparat za kisik do maksimuma iako je jači dotok krvi izazivao boli u grudnim zaliscima. Bol prestade i ustupi mjesto umornoj malaksalosti. Uhvati ga drijemež i on zaspe.

Spavanje je na Marsu bilo užasan fantom u crnoj odjeći. Mars je kod svih novodošlih proizvodio istu moru, košmar padanja, padanja u bezdani prostor. Govorilo se da je to posljedica slabe sile teže. Tijelo je imalo osjećaj kao da je potisnuto gore, a podsvijest je reagirala kao u dizalu koje ide prema dolje ili u avionu koji ponire ili kao pri padanju s visoke stijene. Ti su se osjećaji javljali u snovima, a ako je spavačev aparat za kisik bio previše zatvoren, izazivao je košmar tonuća sve dublje u crnu hladnu vodu koja je punila grlo žrtve. Pridošlice su bile smještene u odvojene barake, kako njihovi krikovi noću ne bi smetali starosjediocima koji su se prilagodili uvjetima na Marsu.

No sada je Manue, prvi put od svoga dolaska, spavao zdravim snom, s puno zraka, i osjećao se preporođenim.

Kad se probudio, ležao je nepokretan s užasnim saznanjem da nije disao! Bilo je tako ugodno ne disati. Grudi su prestale boljeti zbog mirovanja sprave ugrađene ispod rebara. Osjećao se živahno osvježen mirnim snom.

Odjednom je ponovno disao teško i hripajući, proklinjući sam sebe zbog pogreške, moleći se kroz suze, dok mu je pred očima lebdjela slika usahnulih grudi atrofiranih.

— He, he! — hripao je neki starosjedilac koji je došao popraviti

peć u kamenitoj baraci. — I ti ćeš ubrzo postati Marsijanac, sinko. Ja sam tu već sedam godina. Pogledaj me.

Manue je čuo teško disanje i zgrozio se. Nije bilo potrebno pogledati.

— Nemoj se niti boriti. I tebe će uhvatiti. Predaj se i olakšaj sebi život. Poludjet ćeš ako to ne učiniš.

— Prestani! Ostavi me na miru!

— Dobro, de, samo još nešto, Misliš da ćeš se vratiti kući? Ja sam išao kući. Vratio sam se. I ti ćeš. To svi čine osim inženjera. Znaš li zašto?

— Umukni! — Manue se uspravi na krevetu i prosikće bijesno na starosjedioca, koji nije bio ni mlad ni star već je samo usahnuo na Marsu. Izgled glave kazivao je da bi mogao imati trideset pet godina, ali njegovo je tijelo bilo slabo i staračko. Veteran se nakesi.

— Oprosti — prohriplje. — Držat ću jezik za zubima. Oklijevao je trenutak, a zatim je pružio ruku.

— Ja sam Sam Donnell, mehaničar za popravke. Manue ga je i dalje ljutito gledao. Donnell slegnu ramenima i spusti ruku.

— Pokušao sam samo da budemo prijatelji — promumlja i ode.

Kopač poče vikati za njim, ali ponovno čvrsto zatvori usta.

Prijatelji? Bio mu je potreban prijatelj, ali ne atrofirani. Nije mogao podnijeti ni pogled na njega od straha da ne bi vidio u ogledalu sebe samoga za neko vrijeme.

Manue se izvuče sa svog ležaja i obuče zaštitnu odjeću. Noć je pala, a temperatura je već bila dvadeset ispod ništice. Mekana ledena sumaglica obavijala je zvijezde. On se zagleda u tamu. Dvorana za ručanje bila je zatvorena, ali gorjelo je svjetlo u kantini i u klubu predradnika, gdje su ljudi pili i kartali. On pođe i uze svoje sljedovanje alkohola, proguta ga s malo vode i teškim, umornim hodom vrati se u baraku.

Tibetanac je bio u krevetu, buljeći neodređeno u strop. Manue sjede i zagleda se u njegovo plosnato, prazno lice.

- Zašto si došao ovamo, Gee?
- Došao kuda?

— Na Mars.

On se nakesi, otkrivajući prorijeđene crne zube.

— Da zaradim novac. Ima puno novca na Marsu.

— Svatko ide za novcem, ha?

— Svakako.

— A odakle dolazi taj novac?

Gee okrenu lice prema Peruancu i namršti se.

— Jesi lud? Pa novac dolazi sa Zemlje, odakle dolazi i sav novac.

— A što Zemlja dobiva zauzvrat s Marsa?

Gee ga pogleda za trenutak iznenađeno i naljuti se jer nije znao odgovor. Promrmlja nešto jednosložno na svom jeziku, okrenu se i pripremi na spavanje. Manue se inače nije zamarao takvim pitanjima, ali se sada iznenada nade nehotice pred pitanjem: »Pa što ja radim ovdje?« a zatim: »što rade svi ostali ovdje?«

Ovi radovi na Marsu počeli su prije osamdeset ili devedeset godina i njihov krajnji cilj bio je da se Mars učini prikladnim za stanovanje kolonistima bez pomoći sa Zemlje, bez aparata za kisik i odjeće pod pritiskom i raznih drugih aparata koje je sada čovjek morao upotrebljavati da bi ostao na životu na četvrtom planetu. Ali sve do sada Zemlja je sijala bez žetve. Nebo je bilo rupa bez dna, u koju je Zemlja sipala svoje strojeve, novac, ljudsku radnu snagu i graditeljsko umijeće. I činilo se da nema nade u bliskoj budućnosti.

Manue se iznenada osjeti uhvaćenim u klopku. Nije se mogao vratiti na Zemlju prije isteka ugovora. Prodao je pet godina pravog robovanja za odredenu svotu novca, koja će mu pomoći da kupi ograničenu količinu slobode. Ali što ako izgubi pluća i postane rob malog aeratora za cijeli život? Najgore je od svega što nije znao kakvom cilju on služi. Potpisnici ugovora postajali su bogati — na državnim ugovorima. Neki od inženjera i predradnika postajali su bogati pomoću iskorištavanja, na različite načine, državnih fondova. A što će dobiti ljudi za svoj novac kad se jednom vrate na Zemlju? Ništa.

Ležao je budan, dugo razmišljajući o tome. Odlučio je sutra upitati nekoga, nekoga tko je pametniji od njega.

No pitanje je sutradan bilo potisnuto u stranu. Smogao je samo toliko živaca da zapita predradnika Vogelija, ali mu on odgovori neka gleda svoja posla, neka radi i prestane zapitkivati. Upitao je inženjera nadzornika koji je nadgledao izgradnju zgrade, no on se samo nasmijao i rekao:

— Što se to tebe tiče? Dobro zarađuješ i to ti je dovoljno.

Sada su pravili beton, postavljali duge šipke marsijainskog čelika u dno jarka, i velikim klimavim kolicima punili ga sivozelenom smjesom. Bušilice su nastavljale svoje neumorno i stalno bušenje duboko u koru crvene planete. Dva puta dnevno vadili su cilindre pune bušotine s uzorcima kamenja i davali ga geolozima, koji su ga vagali, zatim žariii, pa ponovno vagali, ispitivali uzorke kondenzirane pare — ako je bilo — da bi utvrdili sadržaj tritija. Dnevno su ispisivali rezultate na ploči ispred nastambe inženjera i tehničko osoblje se okupljalo oko nje da se upozna s njima. Manue je uvijek gledao u te brojke, ali ih nikada nije mogao razumjeti.

Život je postao beskrajno monoton, pun boli, straha, teškoga. rada i nezadovoljstva. Bilo je vrlo malo raznolikosti. Ponekad bi došla skupina zabavljača iz Mare Erythraeuma, ali nisu se mogli svi radnici

nakrcati u baraku osoblja, koja je bila pod pritiskom i gdje su se održavale predstave. Kad je Manue uspio uhvatiti pogled jedne od djevojaka koja je prelazila preko čistine, ona je bila zamotana u zaštitnu odjeću s kukuljicom na glavi. Putujući rabini, službenici i popovi svih većih zemaljskih religija budističke, muslimanske, židovske i kršćanske sekte dolazili su povremeno u kamp. Padre Antonio Selni mjesečno je dolazio da ispovijeda i održi misu. Većina je radnika tome prisustvovala kao nekoj vrsti razonode i kao bjekstvu od nostalgije.

Manue je često imao čudan osjećaj u želucu kad bi vidio tu misu, dvije tisuće godina staru, s istim ritualom kao na Zemlji, pod stranim crnim nebom Marsa, s jednom sekcijom nove zgrade koja je poslužila kao oltar na koji bi svećenik postavio raspelo, svijeće, relikvije, misal, kalež, ciborij, sveto ulje itd. Manue je vidio kako se pri punjenju bočice crvenim vinom prije mise prosula kap crvene čiste tekućine na smeđe tlo — vino, zemaljsko vino sa sunčane Sicilije, cijeđeno iz grožđa bosim nogama dječaka. Vino, bogata crvena krv Zemlje. koju je polako upijala kora druge planete.

Sagnuvši se duboko u svojoj skrušenosti, nesretni Peruanac mislio je na molitvu koju je neki rabin pjevao tjedan dana prije: »Neka je blagoslovljen gospod bog, vladar svemira. koji čini da kruh raste iz naše Zemlje.«

Zemaljski kalež, zemaljska krv, zemaljski bog, zemaljski vjernici s plastičnim cjevčicama u svojim grudima i velikom boli u srcima.

Otišao je rastužen. Nije tu bilo vjere. Vjera treba obiteljski ambijent, rekvizite kulture. Ovdje je bilo samo zamaha krampova i trešnje strojeva, sivog betona, zveketa alata i hripanja atrofiranih. Zašto? Za pet dolara na sat i dodatke?

Manue je odrastao u zaostaloj sredini, u socijalnoj sredini koja je bila gotovo folklorna i osjećao je duboku težnju za nekim ciljem. Njegov je otac bio kamenorezac i s ljubavlju je radio na podizanju nove katedrale, na gradnji stambenih zgrada i trgovačkih palača, svoju je krv pomiješao s mortom kojim su građeni. On je gradio s ljubavlju prema svojoj zajednici i prema ljudima i njihovim materijalnim dobrima. On je znao kakav će mu biti kraj i kraj onih oko njega. A kakvog je smisla imalo ovo beskrajno grebanje i bušenje po površini Marsa? Da li oni misie da ga mogu pretvoriti u drugu Zemlju s borovim šumama i jezerima, sa snježnim pokrivačima na vrhovima planina i malim gradićima i selima? Čovjek nije tako snažan. Ne kad bi i radio s bilo kakvim ciljem, bio bi to sagrađeni svijet nimalo nalik na Zemlju i ne bi ga mogao voljeti.

Zgrada je bila završena. Vrlo je malo još trebalo učiniti dok bušilica ne završi svoj rad. Manue je u slobodno vrijeme sjedio po kampu, a radio dišući. To mu je postao svjestan napor sada, i kada bi

prestao misliti o tome nekoliko minuta, opazio bi da udiše kratke, beznačajno male količine zraka. Držao je aerator na najnižem dotoku da bi se prisilio na udisanje krupnih gutljaja koji su nanosili bol plućima. Kad bi se javila vrtoglavica, morao je povećati dotok, inače bi se onesvijestio.

Sam Donnell, atrofirani mehaničar, uhvatio ga je kako tetura od vrtoglavice s vrha nekog kamenja, podigao ga i podesio njegov aparat za kisik na normalu. Bilo je popodne i radnici su se upravo smjenjivali. Manue je sjedio i tresao glavom nekoliko trenutaka, a zatim pogledao zahvalno Donnella. — To je opasno, sinko — zašištao je atrofirani. — Momci mogu poludjeti od toga. Što više voliš: bolesna pluća ili bolesni mozak?

- Ni jedno ni drugo.

— Znam, znam, ali ipak...

— Ne želim govoriti o tome.

Donnell ga je promatrao s jedva primjetnim osmijehom. Slegnuo je ramenima i sjeo na hrpu kamenja, pa nastavio nadgledati bušilicu.

— Trebalo bi da stignemo do sleđenog tritija za nekoliko dana — reče zadovoljno. — Tada ćemo biti svjedoci velike eksplozije.

Manue nervozno okvasi usnice. Atrofirani su uvijek stvarali neugodan osjećaj kod njega. On se zagleda ustranu.

— Velika eksplozija?

— Veliki je pritisak tamo dolje, kažu. Nešto u vezi s tim kako je formiran Mars. Hipoteza o maglenom oblaku.

Manue zatrase glavom.

— Ne razumijem ništa od toga.

— Ni ja. Ali čuo sam kako pričaju. Prije nekoliko milijardi godina pretpostavlja se da je Mars bio mjesec Jupitra i nakupio mnogo ledenih kristala na neku kamenitu jezgru. Zatim se odvojio i stvorio kamenitu koru, od jednoga drugog pojasa sastavljenog od oblaka prašine. Džepovi sleđenog tritija dobili su po nekoliko neutrona od uranske rudače tamo dolje. Jedan dio tritija pretvara se u helij. Oslobađa kisik. Plinovi stvaraju pritisak. I velika eksplozija je tu.

— Što će uraditi s ledom? Atrofirani slegnu ramenima.

— Inženjeri valjda znaju. Manue šmrcnu i pljunu.

— Oni znaju kako se pravi novac.

— Hja! Svakako, svi ćemo postati bogati. Peruanac ga je gledao jedan trenutak razmišljajući.

— Senor Donnell, sve se...

— Zovi me Sam.

— Sve se pitam, Same, da li netko zna zašto smo zapravo ovdje?

Donnell ga pogleda cerekajući se, zatim šaljivo zaklima glavom.

Za trenutak se zamisli, onda se nagnu naprijed pa poče pisati po

tlu. Kad je završio, pročita naglas.

— Plug plus konj plus zemlja jednako je potrebama za život.

Pogleda u Manuea.

— To je bilo petnaesto stoljeće.

Peruanac se namršti čudeći se. Donnell izbriše što je napisao i poče pisati ponovno.

Tvornica plus parna turbina, plus sirovrna jednako je potrepština plus luksuz. Devetnaesto stoljeće. On izbriše i to pa poče opet pisati.

— Sve to plus nuklearna energija pod kontrolom kompjutora jednako je višku svega. To je dvadeset i prvo stoljeće.

— Pa što onda?

— Pa onda je to ili skraćivanje proizvodnje ili pronalaženje nove. Mars je odušak za višak energije, ljudske radne snage i za novac. Projekt na Marsu pogoduje obrtanju novca i obrtanju svega. To su mi rekli ekonomisti. Ako ovaj projekt stane, nagomilat će se viškovi, nastat će velika depresija na Zemlji. Peruanac zaklima glavom i uzdahnu. Nekako nije zvučilo točno. Zvučilo je kao objašnjenje koje je netko izmislio kada je projekt već započet. Nije to bio cilj koji je on želio.

Dva dana kasnije bušilica je udarila u led i velika eksplozija bila je samo neznatno šištanje. Govorilo se po kampu da je cijela operacija bila samo gubitak vremena. Bušotina je bljuvala ledeni dah nekoliko sati, a skupina kopača tiskala se oko nje i udisala velike gutljaje smjese helija i kisika. Zatim je izbacivanje te mješavine prestalo i bušotina je izbacivala samo tanki mlaz pare.

Došli su tehničari i spustili sonarne kamere sve do kraja bušotine. Cijeli tjedan su mjerili rasprostranjenost kupole leda tamo dolje i upisivali podatke u svoje karte-mape. Izvukli su uzorke leda i ispitivali ga. Inženjeri su radili do duboko u noć — marsijansku noć.

I napokon su završili. Izašli su iz svojih nastamba i pozvali predradnike. Vodili su ih okolo, pokazujući ovdje, pokazujući tamo, označavajući kredom po zgradi, crtajući po zidu, objašnjavajući svečanim glasovima. Uskoro su predradnici počeli vikati na svoje radnike.

— Rastavite toranj bušilice!

— Pokreni tu miješalicu za beton!

— Prenesi te čelicne šipke onamo!

— Odmotaj tu žicu!

— Pokrenite se već jednom!

Mišići su se skupili i zategli, mašinerija je zatutnjala i zazvonila. Glasovi su gunđali i vikali. Čitava operacija je počinjala iznova. Ne znajući zašto, Manue je lopatom radio, povlačio žicu, nasipao beton za veliki betonski sloj, koji je trebalo da pokrije površinu od sto metara u kvadratu, usred koje je stajala samo oplata velike cijevi što

je izbacivala tanki mlaz pare.

Radnici na bušilici prebacili su toranj pola milje dalje do mjesta koje su označili geolozi i počeli bušiti još jednu rupu. Zažamore svi radnici.

— Ne, za ime svijeta, opet ista stvar! No nadzornici su odgovarali.

— Ne, nemojte se brinuti o tome.

Bilo je puno razglabanja o ciljevima cijele operacije i ljudi su bili nezadovoljni tajnovjtom šutnjom koja je obavijala projekt. Nije bilo razloga za tajanstvenost u vrijeme mira. Bilo je i osuđivanja uprave, Komisija se ponašala prema radnicima kao prema djeci, neprijateljima ili slugama. Ali nadzornici su samo slijegali ramenima na sva pitanja i odgovarali:

— Znate da je dolje sleđeni tritij. Pa tako znate i što tražimo. Zašto? Što mijenja na stvari ako znate? Ima mnogo načina njegove upotrebe. Možda ćemo ga upotrijebiti za jednu stvar, a možda za neku drugu. Tko zna.

Takav bi odgovor mogao biti zadovoljavajući kad bi se radilo o rudniku željeza, o bušenju nafte ili o kamenolomu, ali kod tritija je riječ o hidrogenskoj fuziji. I nikakve instalacije nisu bile predviđene za odvoz tog materijala, nikakvi cjevovodi, željeznička pruga ni teren za brodove.

Manue prestade razmišljati o tome. Postupno se privikao na to da sve prima s gorkim cinizmom, i dosadu i dnevni posao pri kojem je savijao kičmu, živio je od dana do dana kao životinja, sanjajući samo o povratku na Zemlju kada istekne njegov ugovor. Ali snovi su bili puni bola jer su bili daleko u suprotnosti s neposrednom stvarnošću na Marsu: prijetnja atrofijom, povezana s teškoćama stalnog disanja, noćni košmari, pustoš okoline — krajolika, osjetna hladnoća, surovost ljudskih naravi, težak rad i nepoznavanje razloga.

Topla, sunčana Zemlja bila je još uvijek daleko četiri godine, a sutra će opet biti jedan dan koji će mu grbiti hrptenjaču, stiskati grlo, uzbuđivati srce i nanositi bol grudima, Gdje je bilo bar malo zadovoljstva? Bilo je vrlo lako, napokon, otvoriti kisik i noću spavati ugodno se odmarajući. San je bio jedino utočište od grubosti, ali strah ga je odvraćao od toga, od mirne razbludnosti — osim ako bi se čovjek predao i prestao razmišljati o svojim plućima. Manue je zaključio da mu neće naškoditi ako si priušti dvije potpuno mirne noći na tjedan.

Beton se širio preko velike pačetvorine i vrlo brzo će biti gotovo s tim. Jedan transportni brod donio je iz Mare Erythraeuma nekoliko velikih sanduka raznovrsnih strojeva, rezanoga kamenja za podizanje zidova, pun brod novog osoblja i jednu veliku rijetkost, drvenu građu, rezanu od prvog drveća donesenog sa Zemlje i uzgojenog na Marsu. Počela je rasti zgrada na platou od betona. Zgrada je mogla biti lakša

na Marsu zbog manje sile teže, pritisak na čvrstoću bio je manji.

Rad je brzo napredovao, i kada je zgrada s ravnim krovom bila gotova, tehničari su počeli otvarati sanduke i unositi u nju strojeve. Mantie je primijetio da su neki od njih bili kompjutori. Bila je i jedna mala parna turbina s generatorom, pokretana iz kotla na atomski pogon.

Mjeseci su prolazili. Zgrada se pretvarala u integralnu cjelinu energetskoga i kontrolnog sistema. Umjesto da se koriste izvorom za pumpanje, tehničari su očito pripremali spustiti nešto u nj. Valjak oblika bombe bio je postavljen preko bušotine. Ljudi su ga postavili u otvor cijevi i polako spuštali dolje snažnim kabelom.

Sati su prolazili dok je valjak polagano klizio dolje u utrobu Marsa. Kad je stigao do kraja, ljudi su izvukli kabel, počeli su spuštati pripremijene nastavke omotane kabelom, koji su krajevima ulazili jedan u drugi i tako dobili neprekinuti snop s kontrolnim kabelom od »bombe« do površine.

Nekoliko tjedana bilo je potrebno da se povežu spojevi, uključe kompjutori i pažljivo načine pokusi. Bušilica je završila drugu bušotinu, pola milje od prve, i Manue je opazio da su inženjeri, dok su se izvodili pokusi, ponekad stajali na krovu zgrade i zabrinuto gledali prema tornju busilice u daljini. Jednom je za vrijeme pokusa druga bušotina počela izbacivati mlaz pare visoko u zrak. Jedan silno uzbuđeni glas vikao je s vrha zgrade.

— Zaustavite! Zatvorite je! Uključite sirenu za uzbunu!

Mlaz pare počeo je šištati i cviliti preko pustoši Marsa. Miješao se sa zavijajućim urlanjem sirena za uzbunu. Postupno je prestalo sve kad su ljudi u kontrolnoj stanici zaustavili strojeve. Svi su iskočili iz svojih zaklona, a inženjeri su potrčali prema novoj bušotini s Geigerovim brojačlma u rukama. Vratili su se sa zadovoljnim osmijesima na licu. Posao je bio gotovo završen. Ljudi su počeli prikupljati alat, rastavljati stroj za bušenje i toranj bušilice. Postrojenje u kontrolnoj stanici bilo je potpuno automatizirano i kamp će biti napušten kada stanica počne rad.

Ljudi su bili nezadovoljni. Proveli su godinu dana u mukotrpnom radu na nečem za što su vjerovali da će biti izvor tritija, ali sada kada je posao obavljen nije bilo opreme za pumpanje ili vađenje tog materijala iz dubine. Zapravo, oni su bili ubacivali neke tekućine u drugu bušotinu, a kontrolna je stanica imala cijevi koje su vodiie od tankova u dubinu. Manue je prestao držati ispravno svoj aparat za kisik u toku noći. Otvorio ga je do ugodne razine. Bilo je to kao droga koja je omogućavala ugodan san i kao rob zle navike ili alkohola nije mogao više izdržati i živjeti bez toga. San je bio tako dragocjen, jedini njegov užitak. Svakog jutra budio se s nepokretnim, mirnim grudima, osjećao je zastrašujuću grižnju savjesti, teško je disao, zastrašen, sišući

razrijeđeni zrak uz hripanje i cviljenje pluća, koja su bila predugo zapuštena. Ponekad bi žestoko zakašljao i pomalo krvario. I tada bi za jednu ili dvije noći postavljao ispravno aparat za kisik, a budio bi se urlajući i daveći se.

Potražio je Sama Donnella, objasnio mu situaciju i molio atrofiranoga za savjet koji će mu pomoći. Ali mehaničar mu nije ni pomogao, nije ga utješio, a ni šalio se s tim. On je samo grizao svoje usne, mrmljao nešto nerazumljivo i nalazio razloga da nekamo ode. Manue je sada znao da je svaka nada otišla unepovrat. Tanko osjetljivo tkivo osušilo se formirajući čvoriće, a šupljine se zatvorile. On pade na koljena pred svojom barakom, zarine lice u šake i poče sočno kleti. Nije se mogla izreći neka druga molitva jer nije mogla biti uslišana.

Transportni brod dođe sa sjevera da bi pokupio rastavljenu opremu i alat. Ljudi su lutali oko kampa ili kroz marsijansku pustoš, sakupljajući čudne komade kamenja i fosila, tragajući uzaludno za komadom metala ili kristala na blijedom suncu rane jeseni.

Lišaj je postajao smeđ i žut i krajolik je poprimio boju zemaljske jeseni, iako ne i oblike.

Sve je bilo u nekakvom iščekivanju. Moglo se to osjetiti u nervoznom smijehu i tihim glasovima, koji su odjednom počeli govoriti o Zemlji i starim prijateljima, o mirisu hrane kuhinje na farmi i o napola zaboravljenim okusima koji su ljudima otvarali apetit: odresci šunke u sosu, čaša pjenušave jabukovače, fermentirane u zemljanoj posudi, rashlađene dinje s medom i malo limuna, sok od mesa s lukom na komadu domaćeg kruha. No netko bi uvijek primijetio:

— Što je s vama, momei? Ne idemo kući. Još zadugo ne idemo. Idemo na neko drugo mjesto slično ovome.

Skupina bi se digla i razišla umoma izgleda, očiju punih nostalgije.

— Pa što onda čekamo? — vikali su ljudi na nadzornike.— Pribavite nekakva transportna sredstva. Da krenemo već nekud!

Ljudi su gledali prema nebu očekujući transportne brodove ili raketne putničke brodove, ali nebo je ostajalo prazno, a rukovodeće osoblje nijemo. A onda se pojavio oblak prašine na horizontu sa sjevera i dan kasnije stigao je u kamp konvoj traktorskih teretnjaka.

— Ukrcavajte se, ljudi! — pala je kratka zapovijed.

Kiseli glasovi:

— Što, zar nećemo ići zrakom? Zar ćemo se voziti u tim odbijačima bubrega? Pa trebat će nam tjedan dana da stignemo u Mare Ery! Prema našim ugovorima...

— Penjite se! Još ne idemo u Mare Erythraeum!

Gunđajući su natovarili svoje stvari i svoja umorna tijela u teretnjake, a traktori zagrmješe i zatresoše se krenuvši kotrljajući se

kroz pustinju prema planinama.

Kolona je tri dana putovala prema planinama zaustavljajući se noću da naprave logor i krećući u zoru dalje.

Kad su stigli do prvih padina planina, kolona se ponovno zaustavi. Logor u pustinji ležao je sto pedeset milja iza njih. Putovali su vrlo sporo preko pustinjskog bespuća.

— Silazite svi! — zalaje netko iz prvog teretnjaka. —Iskrcajte se! Sakupite se u podnožju brežuljka.

Ljudi su gunđali, kretali se u malim skupinama od traktora i teretnjaka i skupili se kao rijeka u plitkoj potolini nad kojom se pružala niska stijena i spomenuti brežuljak. Manue je vidio da su rukovodioci izašli iz auta i polagano se uspinjali na stijenu. Nosili su sa sobom mali zvučnik.

— Sada će nam održati propovijed — zakrešti netko.

— Sjedite, molim vas! — zalaje zvučnik. — Hej vi, tamo, sjednite! Tišina. tišina molim!

Okupljena skupina se utiša. Will Kinley je stajao na stijeni, gledajući preko njih nervoznim očima, držeći rukom glasnogovornik blizu usta, tako da su mogli čuti njegov slabi, atrofirani glas.

— Ljudi, ako imate neka pitanja — reče — odgovorit ću sada na njih. Želite li saznati što ste radili protekle godine?

Potvrdni žamor uzdiže se od okupljene skupine.

— Pomagali ste da Mars dobije atmosferu prikladnu za disanje.

On kratko pogleda na svoj sat, a zatim opet pogleda prema ljudima.

— Za pedeset minuta jedna kontrolirana lančana reakcija započet će u zaleđenom tritiju. Kompjutori će je odrediti i kontrolirati. Helij i kisik će biti izbacivani kroz onu drugu bušotinu.

Zamor nevjerice prostruji među okupljenim radnicima. Netko je povikao:

— Kako se može dobiti zrak za pokrivanje cijelog planeta iz jedne bušotine?

— Ne može — odgovori Kinley kreštavo. — Desetak ovakvih grupa kao što je naša radi na istom poslu. Mi imamo u planu tri stotine i već smo pronašli ledene naslage. Tri stotine izvora u roku od osam stotina godina mogu ostvariti tu zamisao.

— Osam stoljeća! Kakva je to...

— Stanite! — odvrati Kinley. — U međuvremenu izgradit ćemo gradove pod pritiskom u blizini izvora. Ako sve ispadne kako treba, imat ćemo puno kolonista ovdje. Postupno će se oni priviknuti na život u malo razrijeđenoj atenosferi, što je maksimum koji možemo očekivati ovdje. Kolonisti s Anda ili i Himalaja neće se morati previše prilagođavati.

— Ali što će biti s nama? Nastupila je duža mučna tišina.

— Ništa s nama — promrmlja tiho.

— Zašto smo došli ovamo u podnožje ove planine?

— Zato što postoji opasnost da se lančana reakoija istrgne kontroli. To ne možemo svima reći jer bi nastala panika.

On sjetno pogleda u skupinu radnika.

— Ja vam to kažem sada jer više ništa ne možemo učiniti. Za trideset minuta...

Skupina ljutito zažamori.

— Hoćeš li reći da bi moglo doći do eksplozije?

— Doći će do ograničene eksplozije. Vrlo je mala opasnost da bi se još nešto dogodilo. Najveća opasnost bila bi kada bi u gradovima potekle glasine. Neka budala mogla bi načuti o tome i početi razmišljati što bi se moglo dogoditi Marsu kada bi pet kubnih milja sleđenog tritija eksplodiralo u djeliću sekunde. Vjerojatno bi došlo do nemira. Zbog toga smo sve držali u tajnosti.

Glasovi su zažamorili kao kad se uzbuni roj stršljenova. Manue je sjedio u sredini među radnicima, bez riječi, omamijen, izmučena lica, s uskovitlanim mislima i dušom bez osjećaja. Zašto ljudi moraju izgubiti svoja pluća da bi za osam stoljeća drugi ljudi mogli disati zrak na Marsu kao onaj na Zemlji? Drugi ljudi oko njega ponavijali su njegove misli kao eho i gunđali nezadovoljno. Pomagali su u stvaranju jednog svijeta u kojem oni neće živjeti.

Uznemireni vrisak podiže se blizu Manuea.

— Oni će nas sve dići u zrak! Oni će dići u zrak cijeli Mars.

— Ne budi lud! — dreknu Kinley.

— Nazivaju nas ludama! Mi i jesmo luđaci! Što smo uopće došli ovamo? Mi smo se osušili ovdje! Pogledajte mene! — Blijedi crnokosi čovjek divlje skoči na noge i udari se po grudima.

— Pogledajte! Gubim pluća! Svi mi gubimo pluća! Sada se koriste prilikom da nas sve pobiju!

— Uključivši i sebe — hladno reče Kinley.

— Moramo ga zgrabiti. Moramo ubiti svakoga tko je znao tome a nije nam rekao... a Krnley je upravo pogodan da s njim počnemo!

Zamor glasova postade jači, prijeteći, potvrđujuoi riječi i odbacujući ih. Netki iz Kinleyeve okoline počeše se nervozno okretati prema teretnjacima. Bili su nenaoružani.

— Ljudi, sjednite! — poviče Kinley.

Pobunjeničke su oči prijeteći gledale u Kinleya. Nekolicina ljudi što se podigla na noge sjedne opet nevoljko. Kinley se zagleda u blijedog buntovnika koji je tražio njegovu glavu.

— Sjedni i ti, Handell!

Handell okrenu leda nadzomiku i poviče ostalima.

— Ma nemojte biti gomila kukavica. Ne dajte da vas obmamjuje!

— Vi tamo oko Handella. Povucite ga da sjedne.

Nije bilo odgovora. Ljudi, uključujući i Manuea, gledali su u Handella, koji je divljim pogledima strijeljao okolo, ali nisu se ni mrdnuli da bi ga smirili. Nekoliko krupnih i snažnih predradnika krenuše prema Handellu.

— Stanite — naredi Kinley. — Turpin, Schultz — vratite se. Neka ljudi sami srede tu stvar.

Nekolicina se pridružila pobunjenički raspoloženom Handellu. Dogovarali su se medusobno prigušenim glasovima.

— Posljednji vas put opominjem, ljudi! Sjednite!

Skupina se okrene i pođe namrgođena prema stijeni. I ne razmišljajućd zašto, Manue se diže bez riječi kad Handell prođe pored njega.

— Dođi, prijatelju, da ga zgrabimo — govorio je Handell.

Peruančeva šaka se ispruži i udari Handella u vilicu. Začuje se tup udarac. Čovjek se sruši, a Manue se ustremi na njega kao divlja pantera.

— Natrag ! — dreknu na ostale — Ili ću mu iščupati cjevčice!

Jedan od njih ga prokune.

— Hoćeš tučnjavu, prijatelju? — zasikće Peruanac. — Mogu iščupati nekoliko cjevčica prije nego što me oborite!

Oni se nervozno uskomešaše nekoliko trenutaka.

— Momak je lud! — progovotri jedan vrištavim glasom.

— Vratite se natrag jer će inače ubiti Handella!

Raziđoše se besciljno kroz gomilu i sjedoše nastojeći da pobjegnu od pogleda drugih. Manue sjede pored srušenog čovjeka i zagleda se u Kinleya koji se osmjehivao.

— Hvala ti, sinko. Uvijek se nađe poneki luđak u svakoj gomili. — Pogleda na sat.

— Još samo nekoliko minuta, ljudi. Onda ćete osjetiti najprije potres, zatim eksploziju, pa vjetar. Možete biti ponosni na taj vjetar, ljudi. To je novi zrak za Mars, a vi ste ga stvorili.

— Ali mi ga ne možemo udisati! — jadikovao je neki atrofirani.

Kinley je dugo šutio i slušao u daljini.

— Što čovjek sve nije učinio za vlasititi spas!— mrmljao je on.

Uzeše zvučnik, siđoše niz brežuljak do kola i sjedoše u kabine, čekajući.

Nadošlo je kao narančasti žar na jugu, a žar je odmah bio obavijen bijelim oblakom što se naglo širio. Zatim, minutu kasnije, zemlja je zadrhtala ispod njih, zatresla se.

Potres je prestao, ali je ostala vibracija, zabim su nakon dužeg vremena čuli muklu grmljavinu preko marsijanske pustinje. Grmljavina se produžavala, grohotom i urlikom kao da će potrajati nekoliko stotina godina. Čuo se samo pritajeni žamor iz gomile radnika. Kad je nadošao vjetar, neki se digoše i krenuše mirno prema

teretnjacima. jer sad su se mogli vratiti u grad na nove poslove. Bilo je još zadataka koje je trebalo obaviti prije isteka ugovora. Manue Nanti još je sjedio na zemlji, glavu je spustio nisko, očajnički pokušavajući da udahne malo od toga vjetra kojem je i on pomogao da se stvori, vjetra iz zemlje, vjetra budućnosti. Ali njegova su pluća bila sapeta i nije mogao udahnuti ni dašak brzog vjetra. Njegova velika koščata ruka lupi polako o zemlju i on ispusti zvuk kao ranjeni sob.

Sjena se pruži preko njega. Bio je to Kinley, došao mu se zahvaliti što je umirio Handella. Međutim, ništa nije rekao, trenutak je nijemo gledao Manueov očaj.

— Netko sije, netko žanje — izgovori on.

— Zašto? — zadršće Peruanac. Nadzornik slegnu ramenima.

— U čemu je razlika? Ali ako ne možeš biti jedno i drugo, što bi radije bio?

Nanti pogieda gore u vjetar. Zamišljao je grad na jugu, grad na tlu natopljen suzama, s ljudima koji nisu imali drugih potreba izvan svoje kulture, nikakvih drugih ciljeva izvan svojega društva. Bilo je to vrlo razumno pitanje: što bi želio radije biti — sijač ili žetelac?

S ponosom se polako podiže sa zemlje i upitno pogleda Kinleya. Nadzornik ga potapša po leđima.

— Penji se na teretnjak.

Nanti klimnu glavom i krenu dalje. Želio je raditi za nešto, zar nije to želio? Za nešto više nego što mu je rekao Donell. Dakle, sada je mogao namirisati razlog, iako ga nije mogao udahnuti.

Osam stotina godina dugo je razdoblje ali neka — dugo vrijeme, veliki razlog. Zrak je dobro mirisao, čak i s oblacima uskipjele prašine.

Sada je znao što znači Mars. Nije to hio posao za deset tisuća na godinu, ni smetište za višak proizvodnje. Bio je to posao od osam stotina godina strastvene vjere u sudbinu ljudske rase.

Na trenutak se zaustavio pred kamionom. Želio je putovati da upozna izgled Zemlje, tvorbe prirode i povijesti, veličanstvena mjesta na svojoj planeti.

Zaustavio se i uzeo u šaku crveno-smeđeg tla, puštajući da polako pada kroz prste. Evo tu je Mars, sada njegova planeta.

Nema više Zemlje, barern ne za Manue Nantija.

On uskladi svoj aerator još udobnije i popne se na teretnjak što je čekao.

Dmitrij Bilenkin: Glas u hramu

Adskij modern

Preveo Ivan Paprika

Teška raskošna odjeća, girlande prekrasna žuta cvijeća oko vrata, sve je to upućivalo na pomisao da dvoje Zemljana vode za sobom golemu svečanu procesiju. Na njihovu veliku žalost, postojalo je tu još nešto što je potpuno pobijalo to mišljenje. Čuvala ih je jaka straža, naoružana kopljima.

Ravni krovovi, galerije, ulice, sve je bilo doslovce zatrpano gomilom odjevenom u dronjke, što se nemirno micala i opasno brujala kao roj uznemirenih pčela. Šajginu nisu s ušiju istrgnuli kristaliće translatora (automatskog prevoditelja), očito smatrajući da su to sastavni dijelovi njegova tijela, pa je tako razumio sve što su vikala, urlala i zavijala ta čovjekolika stvorenja:

— Žrtva svetome Hramu! Krv i Glas! Krv... Blagdan... Glas... Pobjeda...

Trublje su promuklo piskale, grmjeli su bubnjevi. Procesija se polako približavala Hramu. Ljudi su dobro znali da ih ondje čekaju dugotrajine muke u čast nekakve čudnovate i neshvatljive vjere, a poslije toga smrt. Gomila je to znala još bolje, pa je likovala, mahnitala i uzdizala do nebesa hvalu Hramu i Glasu koji su joj darovali tako uzbudljiv blagdan.

Sajginu je bilo mučno od gađenja. Činila mu se užasnom ne sama smrt i patnje koje će morati podnijeti nego činjenica što će njih, astronaute i znanstvenike, hladnokrvno i s veseljem mučiti fanatici bez mozga, koji ipak, usprkos svemu, tupo ali i duboko vjeruju u svoju razumnost. Udarci vjetra napuhavali su tamne ornate žreca što su uz njih koračali, a Zemljane je svaki čas zapahivao mučni zadah prljavih i masnih tjelesa...

I uskoro će ih te ruke, što su blistale od znoja, i ti kvrgavi prsti s crnim noktima, što podrhtavaju od sladostrašća, paliti užarenim željezom prožimajući mozak bezumnom boli! Mozak s tolikim

mnoštvom znanja da bi samo kap od njega bila dovoljna da oslobodi čitavu tu gomilu od bolesti, gladi i neukosti.

— Eh, da nam je lightning — prošaptao je Bremn — pa po njuškama, po njuškama...

Brenn trgnu svezanim rukama i Sajgin gotovo fizički osjeti kako su se u Brerana napeli mišići i kako je neutrošena jarost izazvala treperenja u tijelu plavokosa diva...

— Nema smisla, Brenn — došapnu mu jedva čujno. — To je nedostojno. Ta to su djeca, slijepa, okrutna i glupa, ali ipak samo djeca...

Brenn se srdito nasmija. Začuđeni su čuvari uznemireno pripremili koplja...

— Bacit ću se na ta koplja ako »Einstein« zakasni — izjavi Brenn.

— »Einstein« neće stići na vrijeme, a oni nam neće dopustiti da se bacimo na koplja — odgovori Šajgin. — Ipak, valja visoko držati glavu...

— I digao sam glavu, samo što ne dodiruje nebo...

— Kad se samo sjetim da se negdje tamo nalazi »Einstein«, laboratorij, knjige i prijatelji... Uh! Što misliš, ako bismo dugo, vrlo dugo i vrlo mirno — ne onako kao u razgovoru sa žrecima — objašnjavali tim čovjekolikim stvorovima da može postojati i drugi način života, da postoje zakoni razvitka zajednički za cijeli svemir, da im mi možemo pomoći da se izvuku iz blata u kojem se guše, bi li nas shvatili? Ili bi bilo bolje, čak u interesu njih samih, uništiti cijelu tu njihovu takozvanu civilizaciju?

Šajgin pogleda bijesnu gomilu. U njoj nije bilo posebnih lica. Čitava je ona bila jedno jedino izobličeno, gramzivo i mahnito lice.

— Ne — rekao je odlučno. — Neće shvatiti. Mi smo za njih neobični, čudni, neshvatljivi, a možda i opasni zarobljenici. I utoliko je za njih slađa radost pobjede, to veću vrijednost predstavljamo za žrtveni oltar. Jednostavna i jasna logika. a sve ostalo što postoji izvan toga jednostavno za njih ne postoji.

— Kasno smo to shvatili.

— Kasno. U toku posljednjlh dvjesta godina mi smo kod sebe, na Zemlji, uspjeli zaboraviti da razum može biti i neuk i okrutan...

Bila je to istina. Ni Sajgin ni Brenn nisu bili pripremljeni na vjerolomstvo. Kad je »Einstein« na tom planetu ustanovio anomaliju, koja bi mogla biti prije jedne i pol galaktičke godine nestala »Evropa«, iako to i nije morala biti, kapetan je rekao: »Uzmite skafandre, provjerite i vratate se. Da bismo obavili nešto više od toga, nemamo na raspolaganju dovoljno vremena«. »Evropa« je bila običan pilotirani svemirski brod, međutim, poslali su je prema toj zvijezdi — zbog udaljenosti — upravljanu automatom. A ona se izgubila negdje u tom planetnom sustavu. Svijest njihova nije htjela povjerovati kako je od

vremena njihova poleta prošlo samo nešto više od šest sati. .. Spustili su se nedaleko od ustanovljene anomalije i prije nego što će početi istraživanje izišli su iz svoga brodića samo zbog toga što je sve što su vidjeli ovdje i suviše podsjećalo na Zemlju.

Oni bi se zacijelo odrekli susreta s urođenicima čija su naselja opazili još iz orbite, no oni su iznenada izišli pred njih iza drveća s toliko povjerenja, ispruženim dlanovima, da je to ljude prevarilo. Nije im bilo ni na kraj pameti da pomisle kako, dok međusobno razmjenjuju smiješak — iz sigurne udaljenosti — teklič već juri da bi obavijestio vojnike i da se oni već prikradaju savinutim granama drveća, kako bi odjednom na njih, Zemljane, obrušili bujicu svojih tjelesa. Da, vojnicima se nisu mogle osporiti odvažnost i lukavština.

Prošli su gradske ulice i procesija je zašla u neki sumarak. Ovdje se put suzio, žreci se približili zarobljenicima, pa Sajgin pokuša bolje pogledati njihova čudno obojena lica, u nadi da će barem na jednom ugledati trag sumnje. Uzalud. Kao i tamo, u sudskoj dvorani, nisu pokazali čak ni traga znatiželje. Već se tada u kristalićima translatora nakupilo dovoljno informacija da su astronauti mogli razumjeti žrece, a oni su pak mogli razumjetji prijevod zemaljskog govora. Mogli razumjeti! S istim su se uspjehom mogli Zemljani obratiti i obojenim kladama. Žreci jednostavno nisu htjeli shvaćati. Da se Šajgin rodio stoljeće i pol do dva stoljeća prije, ne bi ga porazila takva sposobnost ograničenosti razuma. Tada je i na Zemlji bilo tko zna koliko ljudi koji su mogli ali nisu htjeli pojmiti ništa što je bilo u sukobu s njihovim shvaćanjima ili protivno njihovim kratkovidnim interesima. Tako su se ponašali čak i onda kad je takva njima nemila istina mogla spasiti od propasti i njih same. No ni Šajgin ni Brenn nisu imali takvoga iskustva. Naivnim žarom govorili su o razumu, bratstvu civilizacija, svemirskom humanizmu. Kao odgovor su im samo govorili riječi »bog«, »vjera«, »Hram«, a između takvih »govorenja« raspravljali valja li neobične zarobljenike smatrati »izrodima pakla« ili jednostavno »neprijateljima«. Za žrece je to bilo izvanredno važno, jer je o formulaciji konačne odluke ovisio obred izvršenja smrtne kazne. Na kraju su se žreci suglasili da ljude valja smatrati i »neprijateljima« i »izrodima pakla«, a uz to i huliteljima na vjeru. Za prve je bila predviđena kazna smrti, za druge nisu shvatili o čemu je riječ. Žreci su to nazvali jedino »kušnja Glasom«, a za treće mučenje i također smrt. Šajgin je tek kasnije shvatio da ih ne bi proglasili huliteljima na vjeru i da bi izbjegli mučenje da nisu i on i Brenn nastojali uvjeriti žrece da postoji mnogo svjetova.

Hram se pojavljivao postupno. Njegova gromada kao da je izrastala kako bi mu se približavali, i to ne kao da oni idu prema njemu nego kao da sam hram korača njima u susret. I kad se cijeli pokazao pred njihovim očima, Brenn je opsovao od svega srca, a

Šajgin pomislio kako je još nikad nije vidio grozniju zgradu. Čovjek je u podnožju te crne piramide, koja kao da je gušila sve oko sebe i koja je na vrhu završavala oštrom kulom, i sam sebi izgledao kao mrav. Tupa masa same piramide toliko je sebi potčinjavala kulu da je ona sa svojom elegantnom bjelinom izgledala kao prst koji prijeti s neba, kao blistavi mač uzdignut nad ljudskim glavama.

Izvan četverokuta, označenog nizom stražara, stajala je uz podnožje piramide gomila. A sve je bilo zaliveno nesmiljenom svjetlošću tuđega sunca, premda crni kamen od kojeg je bila sagrađena piramida nije od toga postao manje sumoran i mračan. U sredini jedne strane piramide zijevala je, kao za pečena rana, crvena obloga portala. Tamo su, s obje strane vrata, stajala po četiri vojnika sa zapaljenim bakljama.

Procesija se zaustavila. Kao u dobro uvježbanoj predstavi žreci, glazbenici i dio straže povukoše se malo unatrag, a u sredini nastale praznine nađoše se ljudi sami. Tisuće se pogleda ukrštavalo na njima.

— Kula je metalna — reče Brenn teško dišući. — Ipak je ta civilizacija viša nego što smo mislili...

— Ništa to ne znači... Naši su preci mučiii jedni druge i pri električnom svjetlu.

Iznenada napetost opade. Veličanstveno se počeše otvarati krila divovskih vrata, bljesnuše uzdignuti u pozdrav štitovi vojnika, gomila pala na koljena, a iz dubine piramide iziđe na svjetlost dana lik u blistavu srebrnastu ornatu. Na trenutak se Šajginu pričinilo da figura umjesto glave imia mrtvačku lubanju, no ubrzo je razabrao da je to samo maska.

Lik je dostojanstveno raširio ruke. Gomila je ležala ničice, tako da su se vidjela samo leđa i ispupčene stražnjice.

— Čini se da će držati govor — reče pun nade Brenn.Upravo su u tom trenutku prošli svi rokovi kontrolnih poziva, na palubi »Einsteina« je zaurlala sirena za uzbunu i divovski se brod već pripremao na skok od središnjeg svjetlila, gdje se sada nalazi, prema planetu na kojem se lik s mrtvačkom lubanjom umjesto glave sprema »govoriti s narodom«. Na cijeli taj manevar brod će utrošiti 2 sata. Eh, kad bi se barem toliko otegnuo govor!

— Što govori? Što ovaj govori? — pitao je svaki čas Brenn,koji je u žaru borbe ostao bez translatora.

Znoj je izbijao, ulazio u oči i užareni trg, redovi ljudi na koljenima, dugačak lik u maski, sve je nekako izgledalo blistavo i ravno, kao slika u grozničavim snima.

— Govori da svijet još nikad nije vidio tako mudrog naroda kao što je njihov — prevodio je Šajgin, jedva pokrećući suhe usne. — Veli da su jedino zahvaljujući Glasu i vjeri, čiji je on pokorni sluga, vojnici održali slavnu pobjedu nad čovjekolikim porodom pakla... To govori o

nama. Gomila eksplozivnih riječi i minimum podataka... Sada on omalovažava sve druge vjere. One su prijevara, njihove pristaše spavaju i sanjaju kao da sruše Hram i porobe »narod«. I sve su to prljavi, besavjesni, lukavi i himbeni ljudi... Jednom riječi, uobičajeno pridavanje svojih vlastitih osobina svima koji vjeruju drukčije... Igra na častohleplje glupana... »vi ste iza branici«... »Posude istine, dobra, junaštva i svega najboljega. Nitko na svijetu nema takva Hrama, nitko na svijetu nema takva Glasa«. No, do stotinu vragova, a što je zapravo taj Glas? Aha, čini se da počinjem shvaćati: Glas je sakriven u Hramu. On svakako pripada osobno samome bogu. On donosi odluke što je krivo, a što je pravo, on proriče, on upozorava, on ubija... Nešto slično Delfijskom proročištu... Ili ozvučenje kipova svetaca... Jasno! Porod pakla pada ničice kad začuje Glas... Plašim se da će nastojati da nas natjeraju da padnemo na koljena kad čujemo Glas.

— Prije nego što utome uspiju, oborit ću nekoliko žreca . .. — obeća Brenm.

— Ja ću ti pomoći. Ako već moramo umrijeti, zašto da umremo kao ovce? Ovaj tip u maski govori da će nas najprije podvrgnuti kušnji Glasom. U ovom trenutku upravo prekrasno opisuje na koji će nas način mučiti pošto bude obavljena ta kušnja. Oni su jednostavno poludjeli od sadizma. To je patološki slučaj, koji valja liječiti...

— A ti se držiš da je milina — reće Brenn. — Međutim, ne smijemo problijediti. Svi zure u nas.

— Blijedim jedino od vrućine... A sad ponovno blebeće o veličini njihove vjere, mudrosti žreca i nemoćnu bijesu neprijatelja. što misliš, može li čovjeku biti, odnosno postati zlo od laži i gluposti? Čini mi se kao da ću sada početi povraćati...

— Ti se još uvijek uspijevaš šaliti!

— A što nam drugo preostaje? Na žalost, on završava svoj govor... Vidiš li, svi ustaju...

— Reci im nekoliko toplih riječi...

— Nema smisla, sve što bih im rekao zvučilo bi kao uvreda.

— Oh, možda će nas brže zatući ako ih uvrijediš?

— Ipak, mogu...

Bubnjevi odmah udariše u sav glas, a slavodobitni krik gomile zagluši uši. Mjedeni štitovi u rukama stražara blistali su kao munje, koplja se lelujala kao žitna polja i ljudi krenuše na svoj posljednji put. Sa stube na stubu, sve više i više. A stube su bile toliko uske da je cijelo vrijeme bilo neophodno gledati u noge, pa Sajgin i Brenn nisu ni opazili kako su se iznenada našli pred prohladnom tamom portala. Bacili su oproštajni pogled unatrag — na trg što je kipio od uzbuđenja, na dremljivu sumaglicu horizonta, na izblijedjelo nebo, gdje se nalazio »Einstein« — i krila vrata ih progutaše, uz kratko škripanje.

Niska prostorija, stube, ponovo stube. Bila je to procesija među sjenama što su ih stvarale baklje na sjajnim mramornim zidovima, na zadimljenu stropu. Likovi žreca plovili su bez zvuka, kao kakva crna priviđenja, a na čelu je dostojanstveno hodao Vrhovni služitelj Glasa.

Nagli je zaokret iznenada otkrio prostoriju veću i širu od dosadašnjih. U treperavu svjetlu oživjeli su i kesili se likovi čudovišta. Čak su i ljudima zatreperili živci kad su ugledali kako na nadsvođenu stropu vise stotine mrtvackih lubanja.

Žreci odjednom zapjevaše. Sjetna i surova himna ispunila je prostoriju. U taktu njena ritma treperili su rumeni plamenovi baklja, iskakale iz kutova sjene, drhturile i njihale se lubanje pod stropom.

Pjevanje je završilo mračnim recitativom.

— O Glasu, veliki, svemogući proricatelju volje božje, dolazimo k tebi s novom žrtvom! Primi nas milostivo.

Prednja se stijena zanjihala. Ne, nije to bila stijena nego zavjesa. Naglo je zaplovila uvis otvorivši kameni zid i u njemu uski otvor za vrata. Brenn je zinuo.

— Ne. To nije moguće ...

A ipak je bilo...

U otvoru su ugledali plavi odraz metalnoplastičnih zidova hodnika, tamna zrcala ekrana, pult za upravljanje u dubini prostora i zmijice mnemografika što su bježale po ploći. Jedino su umjesto naslonjača stajale grijalice i postolja s remenjem.

— Komandna kabina »Evrope«... — prošapta isprekidano Brenn. — Zreci su obzidali zvjezdolet ...

— I pretvorili komandnu kabinu u oltar — doda promuklo Šajgin. — Ili mučionicu...

U leđa im se upriješe koplja. Pokoriše se i udoše u hodnik te se približiše pultu za upravljanje. Bilo je dovoljno da bace pogled pa da ustanove da je pult čitav i ispravan.

Iza njih žreci započeše novu himnu.

Sajgin se osvrnu. Lica četiri vojnika šlo su prešla preko praga bila su blijeda kao kreda.

Širokim svečanim koracima uđe sa strane služitelj Glasa, uzdignu ruke i zapovjednički kriknu:

— Na koljena, pakleni izrodi!

— Padaj, na koljena, padaj, brzo... — začu Šajgin Brennov glas.

No prije nego što je uspio shvatiti smisao rečenoga, Brenn se sruši pred pultom, izbaci naprijed svezane ruke tako vješto da je uspio udariti po klavijaturi pulta . ..

Bljesnulo je zasljepljujuće svjetlo, zaurlao signal za kvar, zatvoriše se metalne sigurnosne pregrade, odsjekavši u tren oka kabinu od dvorane s lubanjama.

Brenn skoči. Iznenadni je šok pretvorio stražare i žreca u voštane

lutke. koje su se bez otpora rušile pod udarcima Brenna i Šajgina.

Trenutak kasnije bile su spone prerezane a stražari svezani remenjem s postolja. Benn isključi sirenu i ljudi se nekako uspiju smiriti.

U tišini što je nastupila čuli su se mukli udarci po zidu.

— Neka samo lupaju — reče Brenn. — Pregrade će izdržati. Motor je mrtav, ali je aparatura za održavanje veze u redu. I djeluje normalno. Odmah ću nazvati »Einsteina« i...

... Umalo da nije poskočio od iznenađenja. Iza sebe začu miran, odmjeren glas:

— Izvještava kontrolni automat. Vanjska temperatura — dvije stotine devedeset i tri po Kelvinu. Tlak...

Kad je Brenn shvatio, poče se smijati kao lud.

— Dakle, to je taj božji glas...

U to se trgnu glava Velikog služitelja Glasa. Maska mu je otpala kad je pao i sad je umjesto maske lubanje gledalo ljude lice iskrivljeno od mržnje ...

— Potcijenio sam vas, prokleti došljaci sa zvijezda...

— Kako? — zaprepasti se Šajgin. Činilo mu se da je pogrešno čuo. — Ti? ... Ti si shvatio tko smo mi? Kada? Sada?

Ż Prije...

— Ali, zaboga, onda zbog čega? Zbog čega ste tako postupali s nama?

— Vlast se učvršćuje pomoću vjere. Vjeru učvršćuju žrtve. Razum je opasan za vjeru. Budite prokleti... prokleti ... !

Žrećeva je glava ponovno pala i nemoćno se zatresla.

— Ponavljam — javio se ponovno automat odmjereno. — Vanjska temperatura — dvjesta devedeset i tri po KELVINU...

William Morrison: Vreća

The Sack

Preveo Krunoslav Poljak

Autor ove pripovijetke William Morrison — ne postoji. Barem ne pod tim imenom: riječ je zapravo o poznatom amerčkom piscu i doktoru kemije koji pod pseudonimom Morrison piše i zapažene pripovijetke s područja znanstvene fantastike. Pravo mu ime znaju samo njegovi izdavači, a navodno čak ni njegovi najbliži suradnici ne znaju da se bavi i pisanjem SF-a. »Morrison« u svojim pripovijetkama nerijetko aludira na suvremene društvene prilike u svijetu, pa tako i u priči »Vreća«. Pisana 1950. godme, »Vreća« je zapravo slika odnosa u tadašnjoj financijskoj oligarhiji SAD pretočena u oblik duhovite znanstvene fantastike. Ta dimenzija »Vreći« daje posebnu vrijednost; »Morrisonu« je zapravo poslužila da na literarno vrlo vrijedan način razotkrije svu besmislenost trke za novcem, agencija za davanje savjeta, a posredno i religije. Besmislenost i štetnost, u funkciji pretvaranja ljudi u moralne nakaze.

U početku nisu ni znali da Vreća postoji. Ako su je i opazili prilikom spuštanja na asteroid, smatrali su je samo jednom od mnogih kamenih izbočina na golom prostranstvu elipsoidne silikatne površine, kojoj je, po zapažanju kapetana Ganka, duža os imala pet a kraća otprilike tri kilometra. Nitko nikad ne bi ni pomislio da će taj neugledni objekt — u čiji su posjed došli nesvjesno — uskoro postati najdragocjenija stvar u Sistemu.

Na asteroid su se spustili slučajno. Državni patrolni brod je zakazao i sada su zastali da ga poprave, za što će biti potrebno dobrih sedamdeset sati. Na sreću, imali su mnogo zraka i sistem recirkulacije je savršeno funkcionirao. Hrane nije bilo dovoljno, ali ih to nije zabrinjavalo jer su znali da uvijek mogu stegnuti remen i nekoliko dana biti bez punog obroka. Gubitak vode zbog oštećenih rezervoara, međutim, bio je ozbiljnija teškoća. Slijedećih pedeset sati najviše su o tome razgovarali.

Kapetan Granko naposljetku reče:

— Nema smisla govoriti da je neće biti dovoljno. U blizini nema

opskrbnih stanica. Poslat ćemo poruku i možemo se nadati da će nam vodu poslati brodom za spasavanje.

Mikrofon na kacigi njegova zamjenika kao da je oslabio:

— Bit će zlo ako se mimoiđemo u svemiru, kapetane.

— Dakako da će biti — tužno se nasmiješi kapetan Granko

— Tada nećemo moći ustanoviti kako podnosimo malo dehidracije.

Neko su vrijeme šutjeli, a tada drugi oficir predloži:

— Možda na asteroidu ima vode, sir.

— Ovdje? Kako bi se mogla zadržati kad gravitacija nije dovoljno jaka da zadrži odvojeno kamenje? I gdje bi se, dovraga, nalazila?

— Da najprije odgovorim na prvo pitanje: može se zadržati kao kristalizirana voda — odgovorio je meki tekući gias, koji kao da je prolazio kroz svemirsko odijelo i dolazio straga.

— Odgovor na drugo pitanje: nalazi se dva metra ispod površine i do nje se lako može doći kopanjem.

Na prve riječi svi su se naglo okrenuli. No u smijeru, iz kojeg se činilo da dolaze rijeći nije bilo nikoga. Kapetan Granko se namršti i njegove se oči prijeteći su sijevale.

— Među nama nema šaljivaca, zar ne? — upita mirno.

— Nema — odgovori glas.

— Tko je to rekao?

— Ja, Yzrl.

Jedan član posade primijeti da se nešto miče po površini velikog kamena i pokaže to ostalima. Kretanje prestade u trenutku kad je glas zamuknuo. ali sad su znali odakle dolazi. Evo tako su upoznali Yzrla ili, kako su ga najčešće zvali, Razum-Vreću.

Da brod i posada nisu pripadali Vladi, kapetan Ganko bi polagao pravo na Vreću i mogao bi se povući iz službe no što se ikad nadao. Ovako je stvar došla pod kontrolu Vlade. Njena je važnost bila jasna svima gotovo od prvog trenutka i Jake Siebling je imao razloga da bude ponosan kad su naposljetku bile zaobiđene važnije i utjecajnije ličnosti i on bio imenovan za Čuvara Vreće. Siebling je bio nizak, zdepast muškarac, čija je slabost bila vlastito potcjenjivanje. On je obavljao teške zadatke jedan za drugim, a drugima, dopuštao da se koriste njegovim uspjesima. No ovaj posao nije bio za hvalisavca i nadležni za biranje Čuvara su to znali. Oni su istražiii što se skriva iza zasluga i površinskog ugleda mnogin kandidata i izabrali osobu koju nisu osobito simpatizirali, ali su u nju imale apsolutno povjerenje. Bio je to jedan od najvećih primjera poštovanja sposobnosti i poštenja u povijesti.

Vreća je — Siebling je ustanovio gledajući je svakog dana — rijetko mijenjala oblik koji je imala kad su je našli: kamena sivkasta gruda, što je pomalo podsjećala na vreću krumpira. Nije imala ličnih

crta i kad nije odgovarala na pitanja ništa nije pokazivalo da u njoj ima života. Rijetko je jela — jedanput u tisuću godina, rekla je, ako je puštaju na miru; jedanput tjedno ako bi se njome neprekidno koristili. Jela je i kretala se s pomoću odgovarajućeg pseudopoda koji bi pružala koliko i kamo je bilo potrebno. Kad bi postigla što bi željela, uvukla bi pseudopod u tijelo i to bi stvorenje opet bilo vreća krumpira.

Kasnije se uspostavilo da je ime Vreća dobro odabrano i s drugog stajališta a ne samo zbog vanjskog izgleda. Naime, Vreća je bila puna informacija i, povrh toga, mudrosti. U početku je bilo mnogo nevjernih Toma, a neki od njih su sumnjali do kraja, upravo kao što su neki ljudi stotinama godina poslije Kolumba vjerovali da je Zemlja ravna. Ali oni koji su vidjeli i čuli Vreću nisu bili sumnjičavi. Oni su čak išli predaleko u drugom smislu i vjerovali da Vreća zna sve. To, dakako, nije bilo istina.

Službena funkcija Vreće, regulirana nizom interplanetarnih zakona, bila je da odgovara na pitanja. Prva je pitanja, kako smo vidjeli, slučajno postavio kapetan Granko. Poslije su se pitanja postavljala s ciljem, ali s nekontroliranim ciljem, pa je nekoliko političara uspjelo steći znatna bogatstva prije nego što je Vlada zaustavila curenje informacija i pokušala osigurati da se pitanja postavljaju na znanstveniji i logičniji način.

Vrijeme za postavljanje pitanja bilo je rezervirano mjesecima unaprijed i prodavalo se za — uzevši sve u obzir — smiješno nisku cijenu: jedna mnuta za ciglih sto tisuća kredita. To ničim ograničeno prodavanje vremena bilo je povod za prvi sukob u Vladi.

Neočekivano ustručavanje Vreće da odgovori na pitanje koje je za njene sposobnosti moralo biti lako, izazvalo je drugu eksploziju, dovoljno snažnu da je nazovu krizom. Ukupno sto i dvadeset interesenata, koji su svi platili svojih sto tisuća, podiglo je buku koja se mogla čuti na svakom planetu; pokrenuta je i zakonodavna istraga, u kojoj je Siebling nastupio kao svjedok i na kojoj su svi sukobi izneseni pred javnost.

Zadužio je jednog pomočnika da se brine za Vreću i sada, dok je sjedio pred Vijećem senatora, neudobno se vrpoljio ispred baterije kamera. Senator Horrigan, glavni isljednik, bio je nagao, rumen i glasan političar, koji je Sieblinga ispunio osjećajem krivnje već u trenu kad je pročitao njegovo ime, dob i staž u državnoj službi.

— Vaša je dužnost da održavate Vreću u takvom stanju da može odgovarati na pitanja, zar ne, Siebling? — upitao je senator Horrigan.

— Da.

— Onda, zašto nije mogla interesentima odgovarati na pitanja? Ta su gospoda pošteno platila — sto tisuća kredita svaki. Tu je svotu bilo potrebno vratiti. To je ukupni gubitak za Vladu u iznosu od, trenutak

— sto dvadeset puta sto tisuća svaki — sto dvadeset milijuna kredita — poviče kolutajući riječima.

— Dvanaest milijuna, senatore — brzo mu prišapne sekretar.

Ispravak nije izvršen i brojka u naslovima novina bila je sto dvadeset milijuna.

— Kasnije smo otkrili, senatore — reče Siebling — da Vreća nije odgovorila na pitanja zato što ona nije stroj nego živo biće. Bila je iscrpljena. Bila je izložena ispitivanju dvadeset četiri sata na dan.

— I tko je dopustio taj idiotski postupak? — riknuo je senator Horrigan.

— Vi sami, senatore — zlurado odvrati Siebling. — Postupak je predviden u zakonu koji ste vi predložili a vaše vijeće odobrilo.

Senator Horrigan nije nikad ni pročitao zakon koji je prihvaćen pod njegovim imenom i njega sigurno nisu mogli kriviti za odredbe. Ali to je znao samo on i zato je ispao kriv pred javnošću. Od tog je trenutka postao ogorćeni neprijatelj Sieblingov.

— Tako Vreća nije odgovarala na pitanja puna dva sata?

— Da, gospodine. Tek poslije odmora počela je opet odgovarati.

— I zatim je odgovarala bez teškoća?

— Ne, gospodine. Njeno se reagiranje usporilo. Slijedeći pitači su se žalili da su prevareni za dobar dio svog novca. Ali, kako su odgovori dani, zaključili smo da su žalbe bez temelja i financijski odio nije vraćao novac.

— Smatrate li da je pošteno to varanje kupaca Vrećina vremena?

— To nije moja stvar, senatore — odvrati Siebling koji je do tada svladao nervozu. — Ja se brinem samo za izvršenje zakona. Pitanje poštenja prepuštam onima koji ih donose. Pretpostavljam da je njihovo donošenje u savršeno dobrim rukama.

Senator Horrigan se zacrvenio, uz smijeh prisutnih. On je osobno bio nepopularan, nepopularan koliko to političar može biti i ipak ostati političar. Nisu ga voljeli čak ni članovi njegove stranke, a među onima koji su se smijali bilo je nekoliko njegovih najboljih političkih prijatelja. On odluči prekinuti taj za njega neugodan smjer ispitivanja.

— Činjenica je, Siebling, zar ne, da ste često branili prstup interesentima koji su imali savršeno ispravne potvrde o uplati?

— To je istina, ali...

— Priznajete, dakle?

— Nije riječ o »pristupu«, senatore. Htio sam reći...

— Nije važno što ste htjeli reći. Važno je ono što ste rekli. Prevarili ste te ljude za njihov novac!

— To nije istina. Svoje su vrjjeme dobili poslije. Nisam im dopustio pristup zato što je vrijeme bilo rezervirano za oružane snage. Pojavili su se važni tehnički problemi i, kad je riječ o prednosti, mišljenja se razilaze. Kad vrijeme zahtijevaju istodobno komercijalni

interesent i predstavnik Vlade, ja nikad ne rješavam to pitanje sam. Uvijek se konzultiram s Vladinim pravnim savjetnikom.

— Znači, niste htjeli donijeti samostalnu odluku?

— Moja je dužnost, senatore, da se brinem za Vreću. Politička me pitanja ne zanimaju. Dan prije nego što sam otputovao s asteroida imali smo jednu minutu slobodnog vremena jer korisnik koji je platio nije stigao na vrijeme zbog prometne nesreće u svemiru, pa sam, kako vrijeme ne bi propalo, postavio Vreći jedno pitanje.

— Sigurno ste pitali kako da povećate svoj imetak?

— Ne, gospodine. Pitao sam je kako bi se njena funkcija mogla učiniti što djelotvornijom. Iz opreza sam sve snimio, znajući da bi se moglo posumnjati u moje riječi. Ako želite, senatore, mogu snimak predati kao dokazni materijal.

Senator Horrigan zagunđa i odmahne rukom. — Nastavite odgovarati. — Vreća je odvratila da bi joj bila potrebno dva sata potpunog odmora na svakih dvadeset sati rada plus jedan dodatni sat, kako se ona izrazila, »rekreacije«. To jest, željela bi razgovarati s nekim ljudskim bićem, koje bi joj postavljalo razumna pitanja, kako se izrazila, i ne bi je sililo da brzo odgovara.

— Predlažete, dakle, da Vlada baci tri sata na svakih dvadeset — sto osamdeset milijuna kredita?

— Osamnaest milijuna — šapne sekretar.

— Vrijeme ne bi bilo upropašteno. Svako preopterećenje Vreće može završiti njenim preranim uništenjem.

— To vi mislite, zar ne?

— Ne, to je rekla sama Vreća.

Tu je senator Horrigan započeo govor pun optužbi i prijetnji, a Siebling je bio oslobođen daljeg svjedočenja. Pozvani su i ostali svjedoci, ali na kraju Senatorska istražna komisija nije mogla ipak donijeti konačan zaključak pa je odlučila osobno preslušati Vreću.

Kako nije bilo moguće da Vreća dođe u Senat, Senat je posve prirodno, došao Vreći. Vijeće sedmorice se očigledno neugodno osjećalo kad je senatorski brod smanjio brzinu i bacio sidra na asteroid. Članovi Vijeća su, pojedinačno, već i prije putovali svemirom, ali su sva prijašnja odredišta bila u civiliziranom području i oni očigledno nisu uživali u pristajanju na taj komad kamena bez zraka i sunca.

Televizijske kompanije nisu propustiie tu jedinstvenu priliku, a imale su već iskustva s pustim područjima. Njihovi su se ljudi iskrcali i postavili svoje uređaje prije nego što su senatori načinili prve bojažljive korake izvan sigurnosti broda.

Siebling zlurado primijeti da u toj pomalo strašnoj sredini, daleko od svojih domova, senatori nisu bili tako sigumi u sebe. On im je morao biti susretljivi vodič i te se dužnosti prihvatio s uživanjem.

— Vidite gospodo — reče s poštovanjem — odlučeno je, na savjet same Vreće, da se ona ne izlaže slučajno sudaru s meteoritima. Naime, meteori su poubijali ostale pripadnike te čudne rase i posljednji preživjeli može zahvaliti samo sreći što je tako dugo uspijevao izbjeći uništenju. Zbog toga je sagrađena neprobojna zaštitna kupola i Vreća sada živi pod njenom zaštitom. Pitači joj se obraćaju preko video i tonskog sustava, koji je tako dobar da gotovo nema razlike s neposrednim dodirom lice u lice.

Senator Horrigan se odmah zakvači za najvažmji dio izjave.

— Tvrdite da je Vreća na sigurnom — a mi da smo izloženi opasnosti od letećih meteora?

— Dakako, senatore. Vreća je samo jedna u Sistemu. Ljudi — čak i senatora — ima, oprostite na izrazu, koliko mu drago. Mogu se, kad ustreba, zamijeniti s pomoću izbora.

Senator je pod kacigom pozelenio od straha, što je prikrilo rumenilo njegove srdžbe.

— Smatram da je sramota što je Vlada toliko nezainteresirana za sigurnost svojih službenika!

— Slažem se s vama. Ja ovdje živim cijele godine — a zatim doda. — Gospodo, želite li sada vidjeti Vreću?

Oni pogledaše veliki ekran i opaziše Vreću kako se odmara na stolici. Izgledala je poput grube vreće pune krumpira koju je netko odložio na prijestolju i tu zaboravio. Činilo se da je tako temeljito beživotna da su se iznenadili šlo ta stvar stoji uspravno umjesto da se prevrne. Ipak, senatori nisu mogli prikriti strahopoštovanje koje ih je obuzelo. Čak je i senator Horrigan zanijemio.

Ali taj trenutak prođe.

— Gospodine — reče senator — mi smo službeno islražno vijeće interplanetarnog senata i došli smo vam postaviti nekoliko pitanja.

Vreća nije pokazivala volje da odgovorj a senator Horrigan iskašlja grlo i nastavi:

— Je li istina, gospodine, da su vam potrebna dva sata potpuna odmora na svakih dvadeset sati i jedan sat za rekreaciju, ili, ako se smijem izraziti možda malo preciznije, za relaksaciju?

— Istina je.

Senator Horrigan je stvorenju dao priliku da nastavi, no Vreća to, za razliku od senatora, nije iskoristila. Zatim drugi član Vijeća upita:

— Znate li osobu koja bi mogla inteligentno razgovarati sa stvorenjem mudrim poput vas?

— Znam — odgovori Vreća.

— Senatore, valja postavljati izravna pitanja — upozori Siebling. — Vreća obično ne daje samoinicijativno informacije koje se specifično ne zatraže.

— Pretpostavljam, gospodine — brzo se umiješa senator Horrigan

— da, kad govorite o inteligenciji ravnoj vašoj, mislite na nekog člana našeg vijeća, a ja sam uvjeren da od svih mojih kolega ovdje nijedan nije nevrijedan da bude odabran u tom smislu. Ali, mi svi ne možemo. zbog mnogih drugih obaveza odvojiti potrebno vrijeme i zato vas pitam, gospodine, koji je od nas, po vašem mišljenju, posebno kvalificiran za taj veliki zadatak?

— Nijedan — reče Vreća.

Senator Horrigan je ostao bez riječi. Jedan od senatora porumeni i upita:

— A tko jest?

— Siebling.

Senator Horrigan zaboravi strahopoštovanje prema Vreći i poviče:

— To je namještaljka!

Onaj drugi senator, koji je već govorio, iznenada upita:

— Kako to da nema drugih interesenata? Nije li Vrećino vrijeme rasprodano daleko unaprijed?

Siebling potvrdi.

— Dobio sam naređenje da poništim sve sastanke s Vrećom, gospodine.

— Od kojeg to idiota?

— Od senatora Horrigana, gospodine.

U tom trenutku je istraga praktično završila. Prije nego što su krenuli senator Horrigan je imao upravo toliko vremena da u očajanju upita Vreću:

— Gospodine, hoću li biti ponovno izabran? — Ali ljutita vika njegovih kolega onemogući mu da čuje Vrećin odgovor i preko interplanetarne televizijske mreže bilo je jasno emitirano samo pitanje.

Ono je imalo efekt koji je sam po sebi dao odgovor na sentorovo pitanje. Nije bio ponovno izabran. No prije izbora imao je vremena glasati protiv prijedloga da Siebling od svakih dvadeset sati jedan sat razgovara s Vrećom. Vijeće je sa četiri glasa prema tri potvrdilo Sieblingovu kandidaturu, a Senat je potvrdio tu odluku. I tada je senator Horrigan privremeno nestao iz Vrećina i Sieblingova života.

Siebling je s malo strepnje očekivao prvi dugi razgovor s Vrećom. Do tada se ograničavao na jednostavne zadatke koji su proizlazili iz dobivenih direktiva — na održavanje kupole za zaštitu od meteora, na nabavljanje oskudne hrane i na ispravan razmještaj straža. Naime, do tada je već cijeli Sistem znao za veliku vrijednost Vreće i tisuće kriminalaca bilo je spremno ukrasti to blago kad ne bi bilo dobro čuvano.

Sada će morati, mislio je Siebling, razgovarati s njom i bojao se da će ona izgubiti dobro misljenje koje je tko zna kako stekla o njemu. Nalazio se u položaju mlade djevojke koja bi najradije razgovarala o

svojim haljinama i svom mladiću s nekim ravnim sebi, a prisiljena je izdržati briljantnu i duhovitu konverzaciju s čovjekom triput starijim od sebe. Ali on je izgubio nešto od svog straha kad se suočio sa samom Vrećom. Bilo bi besmisleno tvrditi da ga je smirio nastup tog stvorenja. Stvorenje nije imalo nastupa. Bilo je bezobličnо i bezizražajno i čak kad bi se dio njega pokretao, kao kad bi govoriio, dojam je bio potpuno neličan. Ipak, nešto u Vreći otjeralo je njegovu bojažljivost.

Neko je vrijeme stajao i nije ništa govorio. Na njegovo iznenađenje, prva progovori Vreća — prvi put, koliko je on znao, da je progovorila a da je nitko ništa nije pitao.

— Nećeš me razočarati — reče — Ništa ne očekujem.

Siebling se naceri. Ne samo što Vreća nikad prije nije samoinicijativno progovorila, ona nikad nije govorila tako sarkastično. Prvi put je bila sličnija živom biću nego mehaničkom mozgu. On upita:

— Je li te ikad netko pitao o tvom podrijetki?

— Jedan čovjek. Bilo je to prije nego što je moje vrijeme bilo racionalizirano. A i on se pokajao kad je shvatio da bi bilo bolje da me je pitao kako da postane bogat te nije obratio pažnju mom odgovoru.

— Koliko si stara?

— Četiri stotine tisuća godina. Mogu ti reći u dijelić sekunde, ali, pretpostavljam, ti ne želiš da govorim tako određeno kao uvijek.

Stvar ima na svoj način smisla za humor, pomisli Siebling,

— Koliko si od tog vremena provela sama?

— Više od deset tisuća godina.

— Nekome si rekla da su tvoje drugove ubili meteori. Niste li se mogli od njih zaštititi?

— To je bilo pošto smo izgubili interes da ostanemo na životu — odvrati Vreća polako, gotovo tužno. — Prva se smrt zbila prije tri stotine tisuća godina.

— I ti si od tada živjela bez želje za životom?

— Nemam želje ni da umrem. Život je postao navika.

— Zašto ste izgubili volju za životom?

— Jer smo izgubili budućnost. Pogrešni proračun.

— Zar možeš i pogriješiti?

— Nismo bili izgubili tu sposobnost. Bio je pogrešan proračun i premda su oni od nas, koji su tada živjeli, izbjegli osobnu propast, naša siijedeća generacija nije bila te sreće. Izgubili smo mogućnost da imamo potomke. Poslije toga nismo imali razloga živjeti.

Siebling s razumijevanjem kimne glavom. Bio je to gubitak motivacije, koju ljudsko biće može shvatiti. On upita:

— Jeste li mogli s pomoću svog znanja spriječiti posljedice onog

što se dogodilo?

— Što više stvari možeš učiniti — odvrati Vreća — to bolje shvaćaš da se ne mogu učiniti na nemoguć način. Nismo mogli učiniti sve. Ponekad netko od onih glupljih koji ovamo dolaze postavi pitanje na koje ne mogu odgovoriti i onda se ljuti jer smatra da je prevaren za svoje kredite. Drugi traže da proričem budućnost. Mogu proreći samo ono što mogu proračunati, a moja moć računanja brzo se iscrpi. Ona je velika u usporedbi s tvojom; no mala je u usporedbi s mogućnostima budućnosti.

— Kako to da tako mnogo znaš? Je li ti znanje prirođeno?

— Prirođena je samo mogućnost znanja. Da bismo znali, mi moramo učiti. Moja je nesreća što gotovo ništa ne zaboravljam.

— Što u građi tvog tijela ili tvojih organa mišljenja omogućuje da toliko naučiš?

Vreća je govorila, ali Sieblingu te riječi nisu ništa značile i on joj to reče.

— Mogla sam predvidjeti tvoje nerazumijevanje — reče Vreća — ali sam htjela da ti to sam uvidiš. Da budem jasnija, morala bih izdiktirati deset knjiga i njih bi teško razumjeli čak i vaši stručnjaci za biologiju, fiziku i nauku općenito koju ste vi tek počeli otkrivati. Siebling zašuti, a Vreća reće kao da je utonula u misli:

— Tvoja je rasa još neinteligentna. Bila sam u vašim rukama mnogo mjeseci i nitko mi nije postavio neko važno pitanje. Oni koji žele biti bogati, raspituju se o ležištima minerala i planetarnim koncesijama i pitaju koji je plan bogaćenja najbolji. Nekoliko me liječnika pitalo kako da liječe bogate pacijente kojima prijeti smrt. Vaši znanstvenici traže od mene da riješim probleme za koje bi im bile potrebne godine da ih riješe sami, bez moje pomoći. A kad postavljaju pitanja vaši upravljači, oni su najgluplji od sviju, jer ih samo zanima kako da ostanu na vlasti. Nitko ne pita što bi morao pitati.

— Za sudbinu ljudske rase?

— To je proročanstvo o dalekoj budućnosti. To je izvan moje moći.

— Što onda moramo pitati?

— To je pitanje koje sam očekivala. Vama je teško shvatiti njegovu važnost samo zato što je svatko od vas toliko opsjednut samim sobom. — Vreća zastade i promrmlja — Brbljam onako kako sebi ne dopuštam dok razgovaram s vašim budalama. Ipak, i brbljanje može biti informativno.

— Meni je bilo.

— Ostali ne shvaćaju da je prevelika neposrednost opasna. Oni postavljaju specifična pitanja, koja zahtijevaju specifične odgovore. a morali bi pitati nešto općenito.

— Nisi mi odgovorila.

— Dio je odgovora ako kažem da je pitanje važno. Vaši me upravljači smatraju vrijednom imovinom. Morala bi se pitati je li moja vrijednost doista tako velika. Morali bi pitati da li moji odgovori štete ili su korisni.

— Kakvi su?

— Štetni, vrlo štetni. Siebling se kolebao.

— Ali. ako su tvoji odgovori istiniti ...

— Proces dolaženja istini je isto toliko dragocjen kao i sama konačna istina. U tome sam vas varala. Govorim ljudima istinu. ali ne cijelu, jer oni ne znaju kako da sami do nje dodu. Bilo bi bolje kad bi to naučtli, čak i po cijenu mnogih grešaka.

— Ne slažem se s tim.

— Učenjak me pita što se zbiva u stanici i ja mu kažem. Ali, da je sam proučavao stanicu, pa čak kad bi proučavanje trajalo godinama, on bi na kraju imao ne samo to znanje nego i mnogo drugog znanja, o stvarima za koje čak i ne sumnja da bi mogle imati neke veze. Pronašao bi mnoge nove postupke istraživanja.

— Ali, naravno, ponekad je znanje korisno samo po sebi.

Na primjer, čujem da se već služe postupkom jeftinijeg dobivanje urana koji bi se upotrebljavao na Marsu. Što je u tome štetno?

— Znaš li koliko ima potrebnih sirovina? Vaši znanstvenici to nisu istražili pa će isokristiti sve siirovme i prekasno ustanoviti da ih više nema. Imate isto iskustvo na Zemlji. Naučili ste pročišćavati vodu uz male troškove i zatim ste trošili vodu tako bezobzirno da vam je uskoro ponestala.

— Kakvo je zlo u tome da se spasi život umirućem pacijentu, kako su učinili neki od tih liječnika?

— Prvo valja pitati je li potrebno spasiti život pacijentu.

— Upravo to liječnik ne smije pitati. On mora pokušavati da spasi svakoga. Upravo kao što se ti nikad ne pitaš hoće li se ljudi koristiti tvojim znanjem za dobre ili loše ciljeve. Ti jednostavno odgovaraš na njihova pitanja.

— Odgovaram jer mi nije stalo i nije me briga kako će se koristiti onim što im kažem. Jesu li i vaši liječnici ravnodušni?

— Ti odgovaraš na pitanja — reče Siebling — a nisi tu da ih postavljaš. Usput, zašto uopće odgovaraš na pitanja?

— Neki ljudi uživaju u hvalisanju, neki u tome da rade ono što nazivaju dobrim, a neki opet da zarađuju. Ja uživam u tome da dajem informacije.

— I ne bi uživala u laganju?

— Ja sam isto toliko nesposobna za laž kao što su i vaše ptice nesposbne napustiti Zemlju na vlastitim krilima.

— Još nešto. Zašto si zatražila da od svih ljudi upravo sa mnom

razgovaraš radi rekreacije? Ima briljantnih znanstvenika i velikih Ijudi svih vrsta. i njih si mogla odabrati.

— Ne marim za veličinu vaše rase. Izabrala sam tebe jer si pošten.

— Hvala. Ali ima i drugih poštenih ljudi na Zemlji, na Marsu i na drugim planetima. Zašto ja a ne oni?

Vreća je malo oklijevala.

— Tvoj mi je izbor priredio zadovoijstvo. Možda zato što sam znala da će to razljutiti druge ljude.

— Nisi baš toliiko ravnodušna koliko misliš — nasmija se Siebling. — Sigurno nije lako biti ravnodušan prema senatoru Horriganu.

To je bio samo prvi od mnogih razgovora s Vrećom. Sieblinga je dugo mučilo upozoranje Vreće da je njena prisutnost nesreća a ne blagoslov za ljudsku rasu. Ali, bilo bi besmisleno pokušati uvjeriti Vladu da je predmet koji donosi svakog dana toliko milijuna kredita nesreća, pa Siebling nije ni pokušao. Poslije nekog vremena on je tu neugodnu spoznaju potisnuo u dubinu svoje duše i bavio se rutinskim poslovima Čuvara Vreće.

Budući da je razgovor bio svakih dvadeset sati, morao je mijenjati raspored uzimanja obroka i spavanja na osnovi dvadeset sati, što je bilo teško za čovjeka koji se tako temeljito privikao na dan od trideset sati. Ali za napor je bio više nego dobro nagraden razgovorima s Vrećom. Naučio je mnogo o planetima, i Sistemu, i galaksijama, ali je to naučio usput, i ne pokušavajući se raspitivati o njima. Kako njegovo poznavanje astronomije nije prelazilo elementame stvari, bilo je pitanja — a najvažnija među njima ona o galaksijama — koja nikad nije ni pomislio postaviti.

Možda za njegovo razumijevanje ne bi ništa značilo ni da ih je postavio, jer neke bi odgovore bilo teško pojmiti. Proveo je puna tri perioda s Vrećom pokušavajući shvatiti kako je taj savršeni mozak uspio bez prethodnog dodira s ljuudima razumjeti zemaljski jezik kapetana Granka onom povijesnom zgodom kad se Vreća otkrila ljudskim bićima i kako je uspijevala odgovarati nenaglašenim riječima. Na kraju je tek mutno nagađao kako se sve to dogodilo.

Nije bila riječ o telepatiji, kako je u prvi trenutak mislio. Bio je to zamršen proces analize, koja nije obuhvatila samo izgovorene riječi nego i prirodu broda koji je pristao, svemirska odijela koje su ljudi nosili, način kako su hodali i mnoge druge faktore koji su ukazivali na psihologiju govornika i njegova jezika. Bilo je to kao da matematičar pokušava objasniti nekome tko ne zna ni aritmetiku kako se određuje jednadžba komplicirane krivulje na temelju kratkog segmenta te krivulje. A Vreća je, za razliku od matematičara, cijelu stvar oba vila, tako reći, u glavi, bez papira i olovke ili bilo kakvoga drugog vanjskog pomagala.

Poslije godinu dana na tom poslu Siebling nije znao što ga više

očarava — ti jednosatni razgovori s gotovo sveznajućom Vrećom ili lukavo glupa pitanja nekih muškaraca i žena koji su platili sto tisuća kredita za točno šezdeset sekunda. Osim relativno jednostavnih pitanja koja su postavljali učenjaci ili lovci na sreću koji su željeli znati gdje mogu naći dragocjene metale, bilo je i složenijih pitanja, za koja je bilo potrebno nekoliko minuta.

Jedna je žena, na primjer, pitala gdje da nađe svoga izgubljenog sina. Bez potrebnih podataka ni Vreća nije mogla na to odgovoriti. Žena je otišla i vratila se poslije mjesec dana s mnoštvom informacija, pedantaio sakupljenih i poredanih po važnosti. Vreća je najprije dobila ključne podatke a zatim one manje važne. Vreći je bilo potrebno manje od tri minute da odgovori kako je njen sin vjerojatno živ i odbačen u jedan mračan i vrlo zanemareni dio Ganimeda.

Svi su razgovori, uključivši i Sieblingove, bili snimani a snimke su odlazile u centralnu arhivu na Zemlji. Mnoge od njih nije shvatio, neke zato što su bili previše stručni, druge zato što nije poznavao jezik na kojem se razgovaralo. Vreća je, dakako, odmah naučila sve jezike na način koji je nastojala objasniti Sieblingu, a u arhivi su stručnjaci i lingvisti obrađivali svaku pojedinost pojedinog pitanja i odgovora pazeći da pitač ne bude kriminalac i istražujući osnovne podatke koji bi pomogli vlastima da uberu poreze kad bi se pitač obogatio na osnovi Vrećina odgovora.

U toku te godine Siebling se uvjerio kako je Vreća imala pravo kad je rekla da je ona zapravo štetna za ljudsku rasu. Prvi put u povijesti broj znanstvenika počeo je opadati umjesto da raste. Mnoga znanstvena istraživanja postala su nepotrebna. Vreća je to spomenula Sieblingu.

— Sada shvaćam — potvrdi joj on. — Ljudska rasa gubi samostalnost.

— Da, od njenoga vjernog roba sada postajem njen gospodar. A ja ne želim biti gospodar, upravo kao što ne želim biti rob.

— Možeš pobjeći kad god želiš.

Čovjek bi uzdahnuo. Vreća samo reče:

— Nemam snage da to dovoljno snažno poželim. Na sreću, taj bi problem uskoro mogao biti riješen mimo mene.

— Misliš M na trzavice u Vladi?

Vrijednost Vreće je, naime, uporno rasla i usporedo s porastom njene vrijednosti vodile su se sve ogorčenije borbe oko prava na njene usluge. Financijski interesi krenuli su u nekom čudnom smjeru. Predsjednici, direktori i rukovodioci kompanija postali su samo lutke, a sve je važnije odluke o poslovnoj politici donosila Vreća. Često se događalo da bi Vreća davala savjete konkurentima, pa se činilo kao da igra neku vrst međuplanetarnog šaha u kojoj su divovske kompanije i državna poduzeća bili figure a Vreća vuče poteze sad za

jednu a sad za drugu stranu. Već se osjećalo kako se bliže krize svake vrste, ekonomske i političke.

— Mislim i na trzavice u Vladi — odvrati Vreća — ali i na druge. Borba za moje usluge postaje previše ogorčena. To može svršiti samo na jedan način.

— Misliš da će te pokušati ukrasti?

— Da.

— Za to nema mnogo izgleda. Broj tvojih čuvara neprekidno raste.

— Potcjenjuješ snagu pohlepe — reče Vreća.

Siebling je ubrzo došao u priliku da se uvjeri koliko je ta primjedba bila ispravna.

Potkraj četrnaestog mjeseca na dužnosti, pola godine poslije poraza senatora Horrigana na izborima, pojavio se interesent koji je s vrećom razgovarao na nekom egzotičnom jeziku poznatom samo nekolicini ljudi — na marsovskom dijalektu Prdi. Sieblingovu je pažnju privukao taj čovjek već tim što je platio milijun kredita cijeli mjesec unaprijed za povlasticu da razgovara s Vrećom punih deset minuta. Razgovor je bio snimljen, ali je, naravno, za Sieblinga bio nerazumljiv. Posjetilac je svratio na sebe pažnju i time što je otišao poslije sedme minute i tako propustio da iskoristi svih deset minuta, što bi bilo dovoljno da se dozna kako da se stvori nekoliko manjih bogatstava. Odmah je otputovao s asteroida privatnom letjelicom.

Tri su minute bile rezervirane i nije ih smio upotrijebiti nijedan drugi privatni interesent. Ali, Sieblinga, kao predstavnika Vlade, nije moglo ništa spriječiti da ih upotrijebi i on odmah reče Vreći:

— Što je taj čovjek htio?

— Savjet kako da me ukrade. Siebling začuđeno zine.

— Što?

Vreća je takve usklike čudenja uvijek shvaćala doslovno.

— Savjet kako da me ukrade — ponovi.

— Tada... hej, otišao je tri minute prije vremena! To znači da mu se žuri. On će odmah plan provesti u djelo.

— On ga već provodi — odvrati Vreća. — Organizacija kriminalaca je odlično, iako ne savršeno, obaviještena o rasporedu obrambenih snaga. To znači da je neki Vladin funkcionar izdao. Bila sam pitana koji je od nekoliko planova najbolji i da u njima potražim eventualne slabe točke. To sam i učinila.

— U redu. A kako ćemo spriječiti da se plan ostvari?

— Ne možeš ih zaustaviti.

— Ne vidim zašto. Možda ih ne možemo spriječiti da dođu ovamo, ali ih možemo spriječiti da pobjegnu s tobom.

— Postoji samo jedan način. Moraš me uništiti.

— Ne smijem to učiniti. Nemam prava na to, a i da imam ne bih to ucinio.

— Moje bi uništenje koristilo tvojoj vrsti.

— Ipak to ne mogu učiniti — reče tužno Siebling.

— Tada, ako je to isključeno, nema izlaza. Kriminalci su lukavi i odvažni. Zatražili su da provjerim što će poduzeti poslije krađe, ali nisu tražili savjet kako da pobjegnu jer bi to bilo gubljenje vremena. To će učiniti kad budem u njihovim rukama.

— Tada — reče Siebling ozbiljno — ne mogu ništa poduzeti da te zadržim. Kako da spasim svoje ljude?

— Možeš spasiti njih i sebe ako se ukrcate u brod za spasavanje i odmah krenete prema suncu. U tom slučaju izbjeći ćete dodir s kriminalcima. Ali mene ne možete uzeti sa sobom jer bi oni krenuli u potjeru.

Vika straže privuče Sieblingovu pažnju.

— Radio-izvještaj o napadu kriminalaca, mister Siebling! Svi su alarmni uređaji isključeni.

— Da, znam. Pripremite se za polazak. — On se ponosno okrene Vreći. — Mi ćemo im pobjeći, ali će zato dobiti tebe. A preko tebe će kontrolirati cijeli Sistem.

— To nije pitanje — odvrati Vreća.

— Dobit će tebe. Možemo li što učiniti?

— Uništite me.

— Ne mogu — reče Siebling gotovo u agoniji. Njegovi su ljudi nestrpljivo trčali prema njemu i on je znao da više nema vremena. On progunđa jednostavan i besmislen »Zbogom«, kao da je Vreća čovjek i može imati ljudske emocije. Zatim potrči prema brodu i oni se otisnu u svemir.

Učinili su to u posljednji tren. Šest brodova je dojurilo iz ostalih smjerova i Sieblingov brod pobježe prije nego što su se raspršili da postave zaštitnu mrežu oko asteroida na kojem se nalazila Vreća.

Sieblingov brod je jurio prema sigurnosti i stvar je sada bila u nadležnosti oružanih snaga. No Siebling lako zamisli njihovu bespomoćnost pred savršenim Vrećinim mozgom i on postade malodušan. I tada se dogodi nešto što nije očekivao. I prvi put jasno shvati da Vreća nije dopuštala da se njome koriste kao strojem, kao robom koji odgovara na pitanja zato što bi njena moć bila ograničena samo na tu sposobnost. Ekran Vizora u brodu se upali.

Vezist dotrči do njega i reče:

— Nešto nije u redu, Siebling! Ekran nije ni uključen.

Nije ni bio. Ipak su na njemu vidjeli prostoriju u kojoj je boravila Vreća u vremenu koje je moralo za nju biti samo tren postojanja. Dva su muškarca ušla u prostoriju, jedan od njih je bio neznanac koji je postavljao pitanja na Prdl a drugi je bio senator Horrigan. Na očigledno iznenađenje obojice prva je progovorila Vreća.

— »Zbogom« nije ni pitanje ni odgovor. Ta riječ je relativno

neinformativna.

Senator Horrigan je očigledno osjećao strah pred Vrećom, ali on nije bio čovjek koji bi se zaustavio pred nečim što ne poznaje. Zato progovori s poštovanjem:

— Da, gospodine, istina je. Ta je riječ samo izraz...

— Kuš, budalo! — progovori drugi muškarac na savršeno razumljivom zemaljskom engleskom jeziku — nemamo vremena. Odnesimo je u brod i krenimo. Tamo ćemo s njom razgovarati.

Siebling je imao vremena s gorčinom pomisliti na senatora Horrigana i na ljude koje je političar kaznio izdajom zato što ga nisu ponovno izabrali. Zatim se scena na vizoru premjesti u unutrašnjost svemirskog broda koji je upravo krenuo. Nije bilo znakova gonjenja. Očigledno su planovi ljudi i savjeti Vreće u posljednji trenutak bili djelotvorna kombinacija.

Jedina ljudska bića s Vrećom bili su u početku samo senator Horrigan i čovjek koji je govorio Prdl, ali se ta situacija uskoro promijeni. Još nekoliko ljudi nahrupi u kabinu. Jedan od njih najavi:

— Ne razgovarajte s tom stvari ako mi nismo prisutni. I mi u tom sudjelujemo.

— Ne nerviraj se, Merrille. Zar misliš da te hoću prevariti?

— Da, mislim — odvrati Merrill. — Što kažeš, Vrećo, imam li razloga da mu ne vjerujem.

— Da — odvrati jednostavno Vreća.

Čovjek koji je govorio Prdl problijedi. Merrill se hladno nasmiješi:

— Bolje da paziš što pitaš kad si u blizini ove stvari.

— Ja ne namjeravam — senator Horrigan pročisti grlo — bilo koga prevariti. To nije u mojoj prirodi. Zato ću se ja obratiti Vreći. — On se okrene Vreći:

— Gospodine, jesmo li u opasnosti?

— Da.

— Iz kojeg smjera?

— Ni iz jednog smjera. Iz unutrasnjosti broda.

— Je li opasnost neposredna?

— Da.

Merrill je imao najbrže reflekse i prvi je shvatio što taj odgovor znači. Pucao je u čovjeka koji je govorio Prdl prije nego što je on uspio posegnuti za oružjem, a kad je senator Horrigan u strahu junuo prema vratima, hladnokrvno ubije i političara.

— Eto, to je to — reče. — Ima li još opasnosti unutar broda?

— Ima.

— Tko je sada u pitanju — zapita prijeteći.

— Opasnost će postojati dok na brodu bude više od jednog čovjeka a ja s tobom. Ja sam predragocjena za čovjeka kao što si ti.

Siebling i posada su kao začarani s užasom gledali u ekran

očekujući da se pokolj nastavi. Ali Merrill se suzdrži.

— Stanite, momei — reče. — Priznajem da bi svatko od nas htio tu stvar imati za sebe, ali to je nemoguće. Pothvat je zajednički i uskoro ćemo se morati boriti s brodovima svemirske flote. Praderu, zašto nisi na promatračkom vizoru?

— Slušam što se ovdje zbiva — odvrati oslovljeni. — Ako netko pokuša razgovarati s ovom stvari, želim biti ovdje da čujem odgovore. Ako postoji neki novi način da se nekome zabije nož u leđa, hoću da ga i ja znam.

Merrill opsuje. U tom trenu brod skrene i on poviče:

— Nismo više na kursu! Budale, natrag na svoja mjesta!

Počeli su trčati prema svojim mjestima, ali Siebring primijeti da se Merrill nije odviše zabrinuo zbog opasnosti jer je pucao u Praderova leđa prije nego je nesretmik mogao pobjeći

— To može završiti samo na jedam način — reče Siebling svojim ljudima. — Međusobno će se poubijati, a posljednji će umrijeti jer jedan čovjelk ne može dugo upravijati brodom te veličine i spasiti se. Vreća je sigurno i to predvidjela. Čudim se zašto mi to nije rekla.

Vreća progovori ako u kabini broda nije s njom bilo nikoga:

— Nitko nije pitao.

— Ti me čuješ! — poviče uzbuđeno Siebling. — Ali što će biti s tobom. Hoće li i tebe unistiti?

— Ne još. Moja je volja da živim duže — zastade, a zatira za nijansu dubljim glasom nego prije reče: — Ne volim relativno neinformativne razgovore te vrste, ali moram reći tu riječ. Zbogom.

Začu se opet vika i pucnjava, a zatim se na ekranu iznenada slika izgubi. Taj čudan oblik života, Vreća, biće koje je nekoć bilo tako daleko od ljudskih emocija, nestade iz granica njegova znanja. A s njom je nestao, kako je sama Vreća upozorila, i strašan potencijal ugroženosti cijele ljudske rase. Čudno je, mislio je Siebling, što osjecam toliku tugu zbog toga sretnog svršetka.

Stanislaw Lem: Tragedija strojeva za pranje rublja

(iz sjećanja Ijona Tichyja)

Tragedia pralnieza

Preveo Drago Bujan

Neposredno pošto sam se vratio sa svoga jedanaestog međuzvjezdanog putovanja buknula je izmeuu dvojice najvećih proizvođača strojeva za pranje rublja — Nuddlegga i Snodgrassa — oštra konkurentska borba, o kojoj su novine svakog dana sve opširnije pisale.

Nuddlegg je zacijelo prvi na tržiste bacio potpuno automatizirani stroj za pranje rublja, koji ne samo što je samostalno razdvajao bijelo od šarenog rublja, a zatim ga oprao, iscijedio, osušio, izglačao, pokrpao i porubio, nego je svoje vlasnike znao obradovati i vezenjem ujmjetničkih distiha na maramice — na primjer: *Više odmora, više vedrih sati daruju van Nuddleggovi automati!*

Snodgrass je odgovorio ponudom strojeva za pranje rublja koji su sastavljali kitice od po četiri stiha, potpuno se pri tome prilagođavajući kulturnoj razini i estetskim potrebama kupaca. Slijedeći Nuddleggov model vezao je već sonete, ali i Snodgrass je imao spreman odgovor: uređaj koji je za vrijeme stanke u televizijskom programu poticao razgovor u krugu obitelji. Nuddlegg je u prvi tren pokušao obezvrijediti taj suparnikov potez. Vjerojatno se još sjećate onih oglasa — zauzimali su cijele stranice — u novinama s kojih je stroj za pranje rublja cereći se govorio: »Zar želiš da tvoj stroj za pranje rublja bude pametniji od tebe? Sigurno ne!.«

Snodgrass se nije obazirao na to podilaženje niskim instinktima javnosti. Naprotiv, stručni svijet je u slijedećem tromjesečju iznenadio noviim strojem, koji ne samo što je prao, cijedio, četkao, ispirao, glačao, krpao, pleo i govorio, nego je djeci pisao domaće zadaće, glavi obitelji sastavljao ekonomske horoskope i samostalno davao frojdovske analize snova, pri čemu je pokretom ruke uklanjao komplekse gerontofagije i patricida. Dakako, Nunddleg nije zaostajao. Bacio je na tržište super-stroj za pranje rublja koji je pisao stihove, recitirao, ugodnim altom pjevao uspavanke, previjao doječad, čarobnim izrekama uklanjao kurje oči, a damama svakoga dana davao po nekoliko biranih komplimenata.

Na taj šahovski potez Sondgrass je odgovorio docirajucim strojem

za pranje rublja, uz geslo: »Tvoj stroj za pranje rublja od tebe stvara Einsteina!« Suprotno očekivanju, taj se stroj prodavao vrlo slabo: do kraja prvog tromjesečja promet je opao za čak 35 posto. Zbog toga se Snodgrass — čim ga je njegov obavještajni odjel upozorio da Nuddlegg priprema stroj za pranje rublja koji će moći plesati — odlučio na uistinu revolucionaran korak. Svotom od 350.000 dolara pribavio je odgovarajuća prava i konstruirao stroj za pranje rublja za neženje — robot s oblicima poznate seks-bombe Mayne Jansfield platinaste boje kose, a odmah zatim i drugi, crnokosi, po uzoru na Phirley Mac Phaine. Promet se odmah povećao za 87 posto.

Njegov je suparnik jož istog tjedna poslao apele Kongresu, javnom mnijenju, Ligi kćeri revolucije, savezima djevica i matrona. Kad je, međutim, čuo da je Snodgrass, ne obaziruć se ni na što, preplavio tržište strojevima za pranje rublja obaju spolova — jednim atraktivnijim i privlačnijim od drugoga — prestao se buniti, konsolidirao je svoje snage i na izazov odgovorio uvođenjem pojedinačnih narudžbi. Svojim je robotima za pranje davao lice, tjelesne dimenzije i stas po želji kupca — dovoljno je bilo uz narudžbu poslati fotografiju.

Dok su se tako dvojica moćnika industrije strojeva za pranje rublja međusobno nadmudrivala — pri čemu nisu birana sredstva — njihovi su proizvodi počeli pokazivati neočekivane, čak štetne tendencije. Roboti-dadilje pri tome ni izdaleka nisu bili ono najgore; najviše zla stvarali su oni strojevi za pranje rublja zbog kojih je propadala *jeunesse d'oree* (zlatna mladež — raskalašena velegradska omladina), modeli koji su vabili na grijeh, kvarili mlade. a djecu navodili da izgovaraju ružne riječi. Bio je to ozbiljan odgojni problem, a da se i ne govori o strojevima za pranje rublja s kojima se moglo prevariti ženu ili muža!

Malobrojni proizvodači koje divovski konkurenti još nisu potpuno uništili uzalud su za strojeve za pranje rublja tipa »Mayne« i »Phirley« tvrdili da se kose s uzvišenom zamisli po kojoj bi automatizirano pranje trebalo pripomoći razvitku i unapređivanju smisla za obiteljski život. Takav robot — govorili su — može u najboljem slučaju prati desetak maramica ili jednu jedinu posteljinu, jer mu je preostali prostor ispunjen mašinerijom koja s pranjem nema baš nikakve veze.

Takvi i slični apeli nisu nailazili ni na najmanji odjek. Kult lijepih strojeva za pranje rublja širio se poput lavine, te je, dapače, znatan dio televizijskih gledalaca odvukao od malih ekrana. No, bio je to tek početak. Strojevi za pranje rublja obdareni potpunom samostalnošću u ponašanju potiho su se okupljali u grupe i bande i bavili se mračnim poslovima. Povezivali su se s podzemljem, učlanjivali u gangsterske organizacije i svojim vlasnicima zadavali neslućenih briga.

Kongres je tada spoznao da je krajnje vrijeme da zakonskim

odredbama prekine taj kaos slobodne konkurencije. No, prije nego što su vijećanja dala određenog rezultata, tržište su svojim seksepilom osvojili neodoljivo oblikovani strojevi za pranje rublja, uz njih genijalni strojevi za masažu i posebno, oklopljeno izdanje, tzv. »Shotomatic«. Taj se model — navodno namijenjen za bezazlenu razonodu djeci što se igraju kauboja i Indijanaca — neznatnim preinakama mogao pretvoriti u oružje koje je trajnom vatrom moglo uništiti svaki cilj. Za vrijeme ulične borbe ganga Struzzeli protiv bande Phumsa Byrone, koja je terorizirala cijeli Manhattan — sjećate se, bilo je to onda kad je Empire State Building odletio u zrak — na obje strane palo je više od 120 do poklopaca naoružanih strojeva za pranje rublja.

Nešto poslije toga stupio je na snagu zakon senatora Mac Flacona. Njime je odredeno da nitko ne može biti odgovoran za protuzakonito vladanje svojih razumnih strojeva uz uvjet da su prekršaji načinjeni bez njegova znanja i odobrenja. Na žalost, baš ta odredba širom je otvorila vrata različitim zloupotrebama. Vlasnici su sa svojim strojevima za pranje i centrifugiranje sklopili tajne sporazume, nagovarali ih na zlodjela, ali su sami — pozivajući se na Mac Flaconov zakon — ostajali izvan domašaja ruke pravde.

Pokazalo se neizbježnim da se promijene odredbe. Nova verzija — tzv. Mac Flacon-Glumbkinov zakon — dala je razumnim mehanizmima status »pravne osobe«, uz izvjesna ograničenja, ponajprije u području krivičnog prava. Taj je zakon predviđao kazne zatvora od pet, deset, 25 i 250 godina, prisilna pranja odnosno prisilna frotiranja (trljanja, masiranja), pooštrena uskraćivanjem ulja za podmazivanje, ali i fizičke kazne, uključujuoi i kratke spojeve.

Suprotao očekivanjima, praktična primjejna tog zakona naišla je na zapreke koje zacijelo najbolje pokazuje slučaj Humperlson: svoj stroj za pranje rublja — optužen za više razbojstava — taj Humperlson je rastavio na dijelove i na sud donio gomilu žica, vijaka i poluga. Kongres je zbog toga morao dopuniti zakon, koji se otada zvao Mac Flacon-Glumbkin-Ramphomeyjev. Njime se propisivalo da je kažnjiva svaka tehnička promjena na elektronskom mozgu — a i razumni strojevi za pranje rublja mogli su se smatrati takvima — protiv kojeg se vodi istraga.

Tada se u pogledu kažnjivosti pojavila nova zapreka. Neki stroj za pranje posuđa češće se odijevao poput svog vlasnika, nekolicini žena obećao je brak izmamivši od njih i veće svote novca. Kad ga je policija uhvatila in flagranti, razodjenuo se pred očima zaprepaštenih detektiva i pri tome izgubio pamćenje (memoriju) te nije mogao biti kažnjen. To je ponukalo Kongres da donese Mac Flacon-Glumbkin-Ramphorney-Hmurling-Piaffkin zakon, u kojem je određeno da se svi elektronski mozgovi koji svlačanjem pokušaju izbjeći sudsko gonjenje

imaju osuditi na rastavljanje i prodaju u staro željezo.

U početku se činilo da će se kućanski roboti preplašiti tog zakona, jer i oni su — poput svih razumom obdarenih bića — osjećali nagon za samoodržanjem. No, ubrzo se pokazalo da određeni zainteresirani kupuju rastavljene strojeve za pranje rublja i ponovo ih sastavljaju. Takozvani antiobnavljajući prijedlog — koji je posebna kongresna komisija načinila kao novu dopunu Mac Flaconova zakona — propao je zbog otpora senatora Guggenshynea. A neposredno poslije toga otkrilo se da je taj senator bio zapravo — stroj za pranje rublja. Otada je uveden običaj da se svaki poslanik provjerava tako da ga udare tvrdim predmetom prije svake sjednice; po tradiciji za to se još i danas upotrebljava željezni čekić težak kilogram i pol.

Spomenutih dana došlo je i do »slučaja Murderson«. Sudilo se nekom stroju za pranje rublja koji je svom gospodaru srdito trgao košulje, koji je zviždanjem stvarao smetnje u prijemu radio-programa u cijeloj okolici, koji je starce i malodobnike vabio na nepristojne radnje, a mnogim je ljudima izmamio novac predstavljajući se kao inkasator za struju. Pod izgovorom da će zajedno gledati marke, pozivao je strojeve za pranje i centrifugiranje iz susjedstva i s njima se perverzno ponašao. A u slobodno vrijeme odavao se skitnji i prosjačenju.

Na sudu je pročitan nalaz vještaka diplomiranog inženjera elektronike Eleastera Crammphoussa, koji je osudeni stroj za pranje rublja označio povremeno neuračunljivim, a uz to je nepobitno dokazivao da se optuženi smatra čovjekom. Ispravnost tog nalaza potvrdili su još neki stručnjaci, pa je time dokazana nedužnost optuženog. Nakon izricanja presude upravo oslobodeni stroj za pranje rublja izvukao je iz džepa pištolj tipa »luger« i sa tri hica otpravio na onaj svijet pomoćnika javnog tužioca zato što se on zalagao za kaznu — i to za kratki spoj! Stroj je, dakako, odmah ponovno uhapšen. ali je ubrzo pušteh uz kauciju. Sudska vlasti našle su se pred ozbiljnim problemom, jer je službeno utvrđena neuračunljivost isključivaia mogućnost da stroj za pranje rublja bude krivično odgovoran za svoja nedjela. A nisu ga mogli strpati ni u neku ustanovu, gdje bi bio pod nadzorom, jer nisu postojale odredbe za postupak s duševno bolesnim strojevima za pranje rubija.

Pravno rješenje toga akutnog problema omogućio je tek Mac Flacon-G]umbkin-Ramphorney-Hmurling-Piaffka-Snowman-Fitolis-Birmingdaque-Phootley-Caropka-Phalseley-Groggerner-Maydanskyjev zakon, i to na sreću pravodobno, jer je »afera Murderson« u javnosti pobudila veliku potražnju neuračunljivih elektronskih mozgova. Više je tvrtki, dapače, počelo namjerno proizvoditi strojeve s greškom — najprije u varijantama »Sadomat« za sadiste i »Masomat« za mazohiste. Nuddlegg — koji je ostvarivao nezapamćenu dobit otkako

je kao prvi od vodećih tvorničara u generalnu skupštinu dioničara uključio strojeve za pranje rublja i dao im trideset posto savjetodavnih glasova — proizveo je univerzalni uređaj »Sadomatic«, jednako prikladan za udaranje i za to da bude udaran; imao je čak i tinjajući dodatak za piromane kao i željezna stopala za osobe koje su patile od pigmalionizma. Glasine po kojima je on navodno namjeravao lansirati i osobiti model pod nazivom »Narcismatic« izmislili su njegovi zlobni konkurenti. Spomenuti zakon, koji je onemogućio dalji razvitak strojeva s greškom, predvidio je stvaranje ustanove za smještaj strojeva za pranje rublja i sličnih automata koji zastrane. Jednom priznati kao »pravne osobe« duhom obdareni Nuddleggovi i Snodgrassovi proizvodi vrlo su široko počeli iskorištavati svoja ustavna prava. Okupljali su se i svoje zaključke provodili sa sve više žara; njihove organizacije nicale su poput gljiva poslije kiše — na primjer: »Liga za elektroničku ravnopravnost« — a održavali su se čak i izbori za »Miss i mister stroj za pranje rublja« i slične priredbe.

Kongres je poduzimao sve da bi spriječio neke od njihovih djelatnosti. Senator Groggerner je razumnim strojevima oduzeo pravo da kupuju nekretnine, njegov kolega Caropka uskratio im je autorska prava na području lijepih umjetnosti — što je izazvalo novi val kršenja zakona jer su se umjetnički nadareni automati za male naklade iznajmljivali manje darovitim književnicima i pod njihovim imenima objavljivali eseje, romane ili drame.

U dodatnoj klauzuli Mac Fiacon-Glumbkin-Ramphorney-Hmurling-Piaffka-Snowman-Fitolis-Birmingdraque-Phootley-Caropka-Phalseley-Groggerner-Maydanskyjeva zakona zbog toga je određeno da kućni roboti ne mogu stjecati imovinska prava nego da se ona prenose na ljude koji su ih kupili ili naručili. Njihovo potomstvo prelazi u posjed novoga kupca ili ostaje kod vlasnika stroja-roditeija. Radikalni tekst zakona predviđao je — tako se bar vjerovalo — sve eventualnosti i sprečavao nastajanje situacija koje se pravno ne bi mogle riješiti. Unatoč tome, javna tajna bila je činjenica da su elektronski mozgovi koji su novac stekli špekulacijama na burzi ili kojekakvim mračnim poslovima i dalje odlično živjeli jer su svoje djelatnosti skrivali iza izmišljenih naziva dioničarskdh tvrtki, koje su navodno osnovali ljudi. Dapače, mnogi su ljudi izvlačili materijalnu korist time što su radili za inteligentne strojeve — kao sekretari; lakaji, tehničari ili programeri.

Sociolozi su na tom području uočili dvije tipične razvojne tendencije. S jedne strane, mnogi su kućni roboti podlegli primamljivostima čovječjeg življenja i trudili se da se što je moguće više prilagode suvremenoj civilizaciji. S druge pak strane, svjesniji, duševno pokretljiviji pojedinci, težili su prema novoj, iz temelja elektronificiranoj civilizaciji. Znanstvenike je, međutim, najviše

zabrinjavalo nezaustavljivo prirodno razmnožavanje robota. Takozvani antierotizatori i nagonske kočnice, što su ih proizvodili i Snodgrass i Nuddlegg, nisu uspijevali zaustaviti veliki priraštaj. Problem djece-robota postao je akutan i za proizvođače strojeva za pranje rublja, jer je bilo očito da nisu predviđali takvo nezaustavljivo usavršavanje svojih proizvoda. Najutjecajniji tvorničari počeli su opasnost od invazije strojeva za kućanstvo ublažavati sklapanjem tajnih sporazuma o ograničavanju isporuke rezervnih dijelova.

Posljedice takve odluke pokazale su se vrlo brzo. Svaki put kad bi u robne kuće stigle nove pošiljke robe, stvarali bi se dugački repovi nagluhih, mucajućih, pa čak i napola uzetih strojeva za pranje rublja, za centrifugiranje ili za masažu. Često su izbijali neredi i tučnjave, a časni se roboti napokon više nisu usuđivali noću hodati ulicama u strahu da ih ne napadnu lopovi, da ih ne rastave i oduzmu im najbolje dijelove; dok bi u takvom slučaju bezobzirni strojevi nestajali bez traga, na pločniku bi ostajala bijedna hrpa lima nesretne žrtve.

U Kongresu se na dugačko i na široko raspravljalo i o tom problemu, ali nije donesen nikakav konkretan zaključak. U međuvremenu su posvuda naglo počele nicati ilegalne tvonice. rezervnih dijelova, koje su djelomice financirale i tvrtke za proizvodnju strojeva za pranje rublja. Nuddleggov model »Washomatic« temeljio se na proizvodnom postupku iz nadomjesnih materijala, ali ni to nije bilo potpuno zadovoljavajuće rješenje. Strojevi za pranje rublja demonstrirali su danima sjedeći ispred Kongresa i tražeći donošenje zakona protiv trustova kao i takve koji bi spriječili diskriminaciju. Poslanici koji su zastupali interese velikih industrijalaca dobivali su anonimna pisma s prijetnjama da će im se odstraniti najvažniji tjelesni organi. Bilo je to — kao što je s pravom isticao magazin »Time« —nešto najpodlije, jer se čovječji organi nisu mogli; nadomještati tek tako.

Premda je ta afera uzvitlala mnogo prašine, potpuno ju je zasjenio novi problem, šlo je postao akutan nakon pobune kompjutora u svemirskom brodu »Nebeski dar«. Spomenuti kalkulator podigao se protiv posade i putnika. riješio ih se, počeo se razmnožavati i osnovao je državu robota.

Tko je čitao taj putni dnevnik, sjetit će se da sam tada i sam bio upleten u aferu s računalima i da sam na odredeni način pridonio njenom raščišćavanju. Kad sam se, međutim, vratio na Zemlju, sa žaljenjem sam utvrdio da slučaj »Nebeskog dara« nipošto nije osamljen. Pobune automata u svemirskim letjelicama postale su prava pošast, I najsitnija netaktičnost

— na primjer: zatvaranje vrata treskanjem — bila je dovoljna da se brodski hladnjak pobuni. Upravo to dogodilo se s onim zloglasnim deep freezerom (uredajem za duboko smrzavanje) na

transgalaktičkom brodu »Horda Tympani«. Godinama su se piloti u području Mlječne staze znali naježiti i pri samom spomenu deep freezera koji je napadao svemirske brodove, svojim čeličnim ramenima i ledenim dahom na smrt plašio putnike, otimao suhomesnate proizvode, pljačkao zlato i dragulje. Kružile su glasine da ima cijeli harem računala, ali nije se moglo utvrditi da li je to istina. Njegova krvava gusarska karijera završena je tek odmjerenim hicem policajca iz jedne svemirske patrole. Policajac. neki Constablomatic XG-17, za nagradu je izložen u vitrini njujorškog ureda Lloydova interstelarnog poduzeća, gdje se može vidjeti još i danas.

Dok je svemir odzvanjao od buke bitaka i očajničkih SOS poziva napadnutih svemirskih brodova, majstori »elektro-džicua«, »judomatica« i drugih vještina samoobrane sklapali su sjajne poslove. Na posebnim tečajevima pokazivali su kako se najobičnijim otvaračem konzervi ili kliještima može svladati i naiopasniji stroj za pranje rublja.

Čudake i osobenjake svth vrsta, kao što je poznato, ne treba sijati — oni niču sami od sebe. Bilo ih je, dakako, i u ono doba. Širili su teze potpuno suprotne zdravom ljudskom razumu i tada vladajućem javnom mnijenju. Neki Kathodtus Mattrass, samouki filozof i rođeni fanatik, osnovao je školu takozvanih kibernofila. Po njegovom učenju čovjećanstvo je stvoreno sa svrhom sličnom građevinskoj sketi: da bude pomoćno sredstvo, alatov alat pri izradi savršenih elektronskih mozgova. Mattrassova sekta smatrala je opstanak čovječanstva čistim ne sporazumom Stvorila je red koji se bavio usavršavanjem i produbljavanjem elektroničkog razmišljanja, i kad god je mogla pružala je utočište svakom robotu toji je nešto skrivio. Kathodius Mattrass, pak, nezadovoljan uspjehom svog djelovanja, osobno se odlučio na radikalan korak na putu prema potpunom oslobađanju automata iz čovječjeg jarma. U tu je svrhu najprije okupio vijeće od niza najpoznatijih pravnika, nabavio svemirski brod i odletio do srazmjerno bliske Rakove maglice. U tom praznom prostoru, ispunjenom samo svemirskom prašinom, izveo je nešto što je zapravo teško opisati a što je izazvalo nezamisliv skandal.

U jutro 29. kolovoza sve su novine donijele tajanstvenu obavijest: »PASTA POLKOS/221 javlja: U Rokovoj maglici otkriven je objekt dugačak 520, širok 80 a visok 37 milja. Objekt se kreće kao da pliva. Promatranja se nastavljaju.«

Popodnevna izdanja već su imala više pojedinosti: Patrolni brod VI/221 svemirske policije opazio je »čovjeka u magli« na udaljenosti od šest godina svjetlosti. »Čovjek« — razaznavalo se da je to div dugačak više stotitva milja te da ima glavu, trup, ruke i noge — bio je okružen oblakom prašine. Mahnuo je patrolnom brodu, koji je

proletio relativno vrlo blizu, i potom se okrenuo.

Uspostavljanje radio-veze bilo je neobično lako. Čudno biće javilo je da je nekada bilo Kathodius Mattrass. Prije dvije godine stiglo je na spomenuto mjesto i — iskoristivši ondje nađene zalihe sirovina — pretvorilo se u robota. I nadalje će se polako ali neprekidno povećavati i moli da ga u tome ne smetaju.

Zapovjedmik patrole postupi kao da prihvaća to obrazloženje i svoju malu raketu sakrije iza oblaka meteora. Nakon nekog vremena opazi da se divovski pseudo-čovjek polako dijeli na manje komade, od kojih je svaki velik poput pravog čovjeka. Te jedinke povezivale su se međusobno tvoreći kuglu nalik na mali planet.

Policijski brod izađe iz skloništa. Zapovjednik radiem zapita što znači ta kuglasta metamorfoza i što je on — Mattrass — zapravo: robot ili čovjek?

Mattrass odgovori da može poprimiti oblik koji god mu se svida. Robotom se ne bi mogao nazvati jer je nastao od čovjeka, a ni čovjekom zapravo ne, jer se, eto, promijenio. Odlično je odbio dati dodatna objašnjenja.

Slučaj Mattrass, koji je u novinama naišao na veliki odjek, postupno se pretvorio u skandal. Svemirski brodovi što su prolijetali u blizini Raka hvatali su dijelove radio-poruka u kojima se Mattrass javljao kao »Kathodius Prvi«. Iz zbrkanih naklapanja moglo se razabrati jedino da je Mattrass, alias Kathodius Prvi, drugima (drugim robotima?) govorio kao da su to dijelovi njegova vlastita tijela, kao kad bi netko razgovarao s vlastitim rukama ili nogama. Činilo se da je Kathodius Prvi ili od njega nastali robot osnovao državu. State Departement (ministarstvo vanjskih poslova) odmah je naredilo podrobnu istragu. Patrole su izvještavale da se u Rakovoj maglici kreće metalna tvorevina, pet stotina milja dugačko čovjekoliko biće, koje na neobičan način razgovara samo sa sobom a izbjegava odgovor na pitanje kojeg je državljanstva.

Vlasti odluče dokrajčiti spletkarenje uzurpatora. Akcija je morala imati službeni karakter, pa je u tu svrhu trebala i naziv, tj. pravnu podlogu. Tada su nastale prve teškoće. Mac Flaconov zakon bio je zapravo dodatak kodeksu o građanskom postupku o pokretnim stvarima, jer su se elektronski mozgovi smatrali pokretnima premda nisu imali noge. Neobična tvorevina u Rakovoj maglicl imala je, međutim, srazmjere planetoida, a nebeska su se tijela — premda su se kretala — smatrala nekretninama. Zbog toga je svako pitanje rađalo na desetke novih. Može li se uhapsiti neki planet? Da li je taj Mattrass rastavljivi robot ili na nj treba gledati kao na skup robota?

Mattrassovi pravni savjetnici predstaviše se vlastima i pročitaše obrazloženje u kojem njihov klijent tvrdi da je odletio u Rakovu maglicu da bi se pretvorio u robota.

Pravna komisija State Departmenta na to je predložila da se stvar riješi ovako: Mattrass je — time što je uništio svoj živi organizam — počinio samoubojstvo i više se ne može okriviti ni za što. Robot ili skupina robota koja postoji u Mattrassovoj državi imovina su koju je on stvorio, a kao takva pripadaju državi jer on nema nasljednika. Oslanjajući se na tu teoriju, State Department je u Rakovu maglicu poslao sudskog izvršitelja s uputom da zaplijeni i pod ključ stavi sve što se tamo miče. Mattrassov zastupnik uložio je priziv tvrđeći da priznavanje Mattrassova kontinuiteta isključuje samoubojstvo, jer onaj tko traje ujedno postoji, a tko postoji nije mogao počiniti samoubojstvo. Prema tome, nema robota koji bi bio Mattrassovo vlasništvo, nego postoji samo Kathodius Mattrass u obliku kakav mu se pripisuje. Tjelesne promjene pak nisu kažnjive, a osim toga, sudskim se putem ne smiju zaplijeniti dijelovi tijela — bez obzira na to jesu li to zlatni zubi ili roboti.

State Department odlučno se branio protiv takvog izlaganja, pogotovo zato što se zasnivalo na teoriji da se živa jedinka, u ovom slučaju čovjek, može sastojati samo od neživih dijelova, tj. robota. Na to je Mattrassov odvjetnik vlastima predočio mišljenje uglednih fizičara s Harvardskog Sveučilišta. Znanstvenici su jednoglasno obrazlagali da se svaki živi organizam — pa i čovječji — sastoji od djelića atoma, a oni se bez sumnje trebaju smatrati neživima.

S obzirom na taj zabrinjavajući preokret State Department je odustao od pokušaja da »Mattrassa i sinove« napadne s fizikalnobiološke strane i vratio se prvobitnom označavanju, u kojem je riječ »kontinurtet« zamijenjena riječju »tvorevina«. Odvjetnik je na to sudu predočio novo objašnjenje, u kojem njegov klijent tvrdi da su takozvani roboti uistinu njegova djeca. State Department zatraži na uvid potvrde o usvojenju, ali je taj potez lako bilo »pročitati«, jer je usvajanje robota bilo zakonom zabranjeno. Mattrassov odvjetnik odmah je obrazložio da nije riječ o usvojenju nego o pravom očinstvu. State Department na to upozori da važeći propisi predviđaju da djeca imaju i oca i majku. Pripremljen na to odvjetnik odmah priloži novi dokument: inženjerka elektrotehnike Melanie Fortinbrass pismeno je priznala da je s Mattrassom »tijesno surađivala« u stvaranju spornih jedinki.

State Department zainatio se na karakteru te »suradnje«, tvrdeći da takvoj vezi nedostaju sva prirodna obilježja rađanja. U spomenutom slučaju — rečeno je u službenom izvještaju — moglo bi se o očinstvu odnosno majčinstvu govoriti jedino u prenesenom — tj. duševnom — smislu. A porodično pravo odnosi se izričito na tjelesno potomstvo.

Mattrassov odvjetnik zatraži od ministarstva neka točno odredi u čemu se duševno očinstvo razlikuje od tjelesnog. Osim toga, tražio je

da se povuče ili da se dokaže tvrdnja da se veza između Kathodiusa Mattrassa i Melanie Fortinbrass ne može izjednačiti s fizičkim spajanjem.

Ministarstvo odgovori da rađanje u smislu porodičnog prava treba smatrati fizičkom radnjom pogotovo zato što ono traži tek neznatno ili čak nikakvo duhovno zalaganje. U vezi Mattrass-Fortinbrass, medutim, takve radnje nije bilo.

Odvjetnik je na to donio potvrdu stručnjaka kibernetičkog rodilišta. Oni su, naime, potvrdili da Kathodius i Melanie ne bi mogli bez znatnih fizičkih naprezanja donijeti na svijet samostalno potomstvo.

State Department tada odbaci sva moralna razmišljanja, odluči se na radikalan korak te objavi: proces rađanja kojem se u uzročno-posljedičnom smislu predviđa rodenje djeteta temeljito se razlikuje od programiranja robota.

Upravo to čekao je odvjetnik. Određene uvodne radnje prilikom rađanja — rekao je — u osnovi nisu ništa drugo nego programiranje. Zbog toga je State Departmentu predložio neka točno utvrdi kako se zapravo prave djeca u skladu sa slovom zakona.

Ministarstvo je pozvalo upomoć stručnjake i pripremilo opsežno. bogato ilustrirano djelo — takozvanu Ružičastu kinjigu — s odgovarajućim tabelarnim prikazima i topografskim skicama. Autor knjige bio je 89-godišnji profesor Truppledrack, najstariji američki stručnjak za porodiljstvo. Mattrassov odvjetnilk odmah je napao previsoku starost spomenutog znanstvenika, odričući mu i najmanju mjerodavnost. Tvrdio je da nije vjerojatno da bi se bilo koji sjedokosi starac poput Truppledraoka još mogao sjećati pojedinosti odlučujućih za rješavanje problema o kojem se raspravlja. Zbog toga se mora pretpostaviti da se sadržaj knjige temelji na možda i sumnjivim izjavama trećih osoba.

State Department odluči na to da tekst Ružičaste knjige svojim izjavama pod zakletvom potvrde mnogi očevi i majke, ali pri tome se ispostavilo da se njihove izjave djelomično znatno razlikuju — drugim riječima: elementi uvodne faze ne slažu se u mnogim pojedinostima. Kad su u ministarstvu shvatili opasnost da taj ključni problem utone u maglu nejasnosti, netko se dosjeti da bi trebalo ispitati iz kakvog se materijala sastoje takozvana djeca Mattrassa i Fortibrassove. I taj je plan, međutim, propao čim su se pronijele glasine za koje se poslije saznalo da ih je širio odvjetnik. Mattrass je, govorilo se, svojedobno od Corned Beef Company naručio 450 000 tona telećeg mesa.

Državni podsekretar u State Departmentu uvidio je tada da je najbolje da odustane od namjere. Umjesto toga potpao je, na žalost, pod utjecaj došaptavanja profesora bogoslovije nadintendanta Speritusa i pozvao se na Bibliju. Bilo je to krajnje nepromišl jeno, jer

je Mattrassov odvjetnik još istog dana odgovorio opsežnim elaboratom, kojim je uz pomoć biblijsikih citata dokazao da je i Bog programirao Evu time šlo je pošao od samo jednog dijela tijela te da je to izveo dapače, vrlo nastrano u usporedbi s metodom koju primjenjuju ljudi. Unatoč tome nije bilo sumnje da je stvorio čovjeka — nitko pametan ne može Evu nazvati robotom.

Ministarstvo je zatim Mattrassa i njegove nasljednike optužilo za protupravno prisvjanje nebeskog tijela. Time je Mattrass, kao što je rečeno, prekršio ne samo Mac Flaconov zakon nego i niz drugih pravnih propisa.

Odvjetnik je tada Vrhovnom sudu predao sve spise i ukazao na proturječnost tužbi koje je podiglo ministarstvo. Usporede li se tvrdnje iz pojedinih spisa, ispada da je njegov klijent jednom otac, jednom sin, sad robot, sad nebesko tijelo. On, odvjetnik, zbog toga mora uložiti žalbu protiv samovoljnog tumačenja Mac Flaconovog zakona kako to čini mnistarstvo. Posebno je besmisleno, rekao je odvjetnik, tijelo neke osobe, građanina Kathodiusa Mattrassa, proglasiti planetom — apsurdno je to u pravnom, logičkom i semantičkom smislu.

Tako je počelo. Uskoro su novine pisale samo još o »planetu-državi oca i sina«. Vlasti su pokretale nove i nove sudske postupke, ali ih je neumorni odvjetnik Kathodiusa Mattrassa sve do jednoga ugušivao u zametku.

State Department je dobro znao da se njegov lukavi protivnik nije tek tako smjestio u Rakovoj maglici. Mattrass je htio stvoriti presedan protiv kojeg ne bi bilo pravnog lijeka i zbog toga je bilo jasno da će njegov slučaj izazvati nesagledive posljedice ako ga ne uspiju proglasiti krivim i osuditi. Najsposobnije glave danonoćno su pregledavale spise tražeći najsmionije pravne poteze i niti pomoću kojih bi se mogla isplesti mreža u koju bi se uhvatio Mattrass, ali tako da se ne može izvući. No, što god bi izmislili, na svaki njihov potez odvjetnik je već imao spreman pobjedonosni odgovor.

I sam sam s velikim zanimanjem pratio tok te borbe, a onda sam jednog dana — potpuno neočekivano — pozvan da prisustvujem plenarnoj sjednici Odvjetničke komore na kojoj se raspravljalo o aferi »Sjedinjene Države protiv Kathodiusa Mattrassa i Melanie Fortinbrass, alias planeta u Rakovoj maglici«. Odvjetnička elita popunila je goleme lože, balkon i prednje redove u dvorani. Zakasnio sam na početak sjednice te sjedoh u posljednji red pažljivo slušajući govornika, nekoga sjedokosog gospodina.

— Cijenjeni kolege! — reče om široko podigavši obje ruke.

— Neobične teškoće čekaju nas u pravnoj analizi ovog problema. Neki Mattrass se uz pomoć neke Fortinbrassove pretvorio u robota i uvećao se u mjerilu od gotovo jedan prema milijun. Tako to izgleda u

očima laika — sa stanovišta potpune ignorancije, svete prostodušnosti, jer laik nije u stanju ni naslutiti ponor pravnih problema što ovdje puca pred našim očima! Kao prvo moramo odlučiti s kim imamo posla — sa čovjekom, s robotom, s državom, s planetom, s djecom, s bandom razbojnika, s urotnicima, s demonstrantima ili s buntovnicima. Pogledajte, moji kolege, što sve ovisi o našoj odluci! Izjasnimo li se da nije riječ o državi nego o uzurpatorskoj bandi robota, tako reći o elektroničkoj gomili, nećemo se moći pozivati na načela međunarodnog prava nego samo na paragrafe poput onih o »smetnjama reda na javnim površinama«. Ustvrdimo li pak da Mattrass postoji i dalje, da ima djecu, onda iz toga proizlazi da se ta individua sama rodila — time ćemo si prirediti grozne teškoće; jer u našim zakonima nešto takvo nije predviđeno iako se kaže: »nullum crimen sine lege«! Zbog toga predlažem da najprije damo riječ čuvenom poznavaocu međunarodnog prava profesoru Pingerlingu.

Dolazak časnog pravnika za govornicu pozdravljen je burnim pljeskom.

— Moja gospodo! — reče on krepkim glasom, premda se po njegovoj kosi vidjelo da je već u poodmakloj dobi. — Pogledajmo najprije kako nastaje država. Može se, kao što znate, osnovati na različite načiine. Naša je domovina nekada bila engleska kolonija, potom je proglasila nezavisnost i postala državom. Vrijedi li to i za Mattrassa? Odgovor glasi: Ako je Mattrass bio pri svijesti kad se pretvarao u robota, može se njegovo djelo stvaranja države smatrati pravovaljanim, ali se njegova narodnost mora proglasiti elektroničkom. Ako pak nije bio pri svijesti, njegov se korak pravno ne može priznati!

Uto se u prvom redu podigne neki sjedokosi starac, očito još stariji nego što je njegov predgovornik: Slavni su... oprostite, moja gospodo! Dopustite mi ovaj prigovor: čak ako i pretpostavimo da je Mattrass bio neuračunljiv, ne možemo isključiti da su njegovi nasljednici uračunljivi. To bi značilo da je država osnovana kao proizvod bolesnog mozga najprije imala karakter bolesnog simptoma, ali je poslije objektivno, tj. de facto. počela postojati — samo zato što su se elektronički gradani proglasili njenima. Budući da građanima neke države nitko pak ne može zabranita da priznaju i vlast neuračunljivog poglavarstva — povijest nas uči da se to dogodilo već mnogo puta — to znači da stvarno postojanje države uključuje i njeno pravno postojanje!

— Oprostite, časni oponentu — uskoči mu u riječ profesor Pingerling — Mattrass je uvijek bio naš državljanin, pa prema tome...

— Što onda? — žučno se ponovno javi sjedokosi. — Možemo priznati ili ne priznati osnivanje Mattrassove države! Priznamo li da je

tamo stvorena suverena država, naši će zahtjevi pasti u vodu. Ne priznamo li, onda se moramo složiti oko toga imamo li u najmanju ruku posla s nekom pravnom osobom ili nemamo. Ako pred sobom nemamo pravnu osobu, onda je za cijeli problem mjerodavno poduzeće za čišćenje svemira, onda je ono u Rakovoj maglici samo hrpa starog željeza — a naša skupština uopće nema što raspravljati o tome! Naprotiv, ako tu tvorevinu smatramo pravnom osobom, onda nastaju drukčiji problemi. Svemirsko pravo predviđa mogućnost hapšenja neke pravne ili fizičke osobe na planetima i svemirskim brodovima. Takozvani Mattrass nije na nekom brodu, prije bi se moglo reći da je na planetu. Morali bismo zatražiti izručenje, ali ne postoji nitko kome bismo se mogli obratiti. Osim toga, planet na kojem boravi zapravo je on sam. Tako gledano stojimo pred nečim što je ništa; jer, situaciju moramo promatrati s jedinog stanovišta važnog za nas — tj. sa stanovišta Njenog Veličanstva Pravde. S nečim što je pravno ništa, medutim, ne bavi se nitko — ni zakonodavci, ni vlast, ni stručnjaci za međunarodno pravo ni sastavljači bilo kakvih propisa za očuvanje javnog reda. Izlaganje časnog profesora Pingerlinga neće pomoći da se riješi problem jer — problem uopće ne postoji!

Sjedokosi sjedne. Učene slušatelje, vidjelo se to na njihovim licima, zaprepastio je svojim zaključkom.

Punih šest sati trajala je rasprava u sličnom tonu. Slušao sam dvadesetak govornika; svi su govorili logično, trudeci se da dokažu jedno ili drugo — da Mattrass postoji ili da ne postoji, da je osnovao državu robota ili pak organizam sastavljen od robota, da Mattrass spada u skladište starog željeza zato što je prekršio niz zakona. ali bilo je i takvih koji su tvrdili da se on ne može okriviti ni za što. Odvjetnik Wurpel pokušao je naći kompromis koji bi zadovoljio sve: obrazložio je, naime, da je Mattrass planet, ali istodobno i robot, ali u osnovi da zapravo nije ništa. Ta je teorija izazvala opće proteste — očito je nije prihvaćao nitko osim njenog tvorca.

No, sve su to bile sitnice u usporedbi s daljim tokom sjednice. Nadasistent Milger pokušao je dokazati da je Mattrass pretvorbom u robota umnogostručio svoju ličnost te da se sada sastoji od 300.000 primjeraka. Taj kolektiv, međutim, ne utjelovljuje različite jedinke nego jednu te istu osobu. Mattrass, dakle, postoji u 300.000 pojava.

To je suca Wubblehorna ponukalo da kaže kako se cijelom problemu od početka prišlo pogrešno. Činjenica da je Mattrass bio čovjek i da se pretvorio u robota nedvosmisleno dokazuje da tog robota više ne treba smatrati Mattrassom. Mora se, dakle, ispitati o kome ili o čemu se raspravlja. — Buduči da oni tamo nisu ljudi, oni su nitko. Ne postoji, dakle, nikakav pravni problem, ali ni fizikarni — to znači: u Rakovoj maglici nema ničega!

Rasprava je bila sve žučnija, sve teže sam pratio izlaganja, redari i

bolničari imali su pune ruke posla. Iznenada nastade neopisiva graja. U dvorani su otikriveni elektronski mozgovi preodjeveni u pravnike. Odmah ih je trebalo odstraniti, jer u njihovu pristranost nije moglo biti nikakve sumnje — a da se i ne govori o tome da nisu imali nikakva prava da sudjeluju u raspravi. Predsjedavajući, profesor Hurtledrops, krenuo je po dvorani noseći mali kompas u ruci; kad god bi igla zadrhtala i okrenula se prema nekome od prisutnih kojem je odjeća pokrivala lim, pritrčali bi redari i izveli ga napolje. Na taj se način dvorana napola ispraznila za vrijeme izlaganja docenata Fittsa, Pittsa i Clabentyja pri čemu je posljednji prekinut u pola rečenice jer je igla i za nj pokazala da je elektroničkog porijekla.

Za vrijeme kraćeg odmora okrijepili smo se u restoranu. Bučna rasprava ni ondje nije prestajala. Kad sam se vratio u dvoranu, rukama sam morao pridržavati hlače jer su uzbuđeni pravnici u razgovoru nesvjesno hvatali moje gumbe i otkidali mi jedan po jedan. Iznenada pored govornice opazih golemi rendgenski aparat. Upravo je govorio tužilac Plussex tvrdeći da je Mattrass slučajna svemirska pojava kad li mi se smrknuta lica približi predsjedavajući — igla kompasa u njegovoj ruci zastrašujuće je podrhtavala. Poslužitelj me već bio zgrabio za ovratnrk kad se magnetska igla ponovno smirila jer sam hitro bacio svoj džepni nožić, otvarač za konzerve i metalne kopče na podvezicama za čarape. Videći da više ne djelujem na iglu kompasa, predsjedavajući je dopustio da i dalje prisustvujem sjednici.

Otkrivena su još 43 robota, a u međuvremenu se profesor Buttenham trudio da dokaže kako bi Mattrassa zapravo trebalo smatrati svojevrsnom svemirskom nakupinom. Sjetih se da se o tome već govorilo — očito je stručnjacima uzmanjkalo ideja. U to počne nova kontrola, svojevrsna rendgenska racija. Sada su provjereni i oni slušatelji što su se doimali najkreposnije, te se pokazalo da se ispod odijela što su im savršeno pristajala skrivaju njihovi trupovi od korunda, kristala, plastičnih masa, pa čak i od slame. U posljednjem redu otkriven je, dapače, netko načinjen od kreme za brijanje.

Kad je posljednji govornik sišao s govornice, sjedio sam gotovo sam u golemoj dvorani. Provjeriše tada i govornika i izbaciše ga kroz vrata. Predsjedavajući — posljednji što je osim mene još bio u dvorani — priđe k meni. Gotovo nesvjesno uzeh mu kompas iz ruku i okrenuh ga prema njemu. Igla zadrhti i ja ga kucnuh po trbuhu. Začu se zvuk metala. Hitro ga zgrabih za ovratnik i izgurah iz dvorane.

Ostadoh sam. Sam ispred tolikih torbi, šešira, štapova i u kožu uvezenih knjiga odloženih na klupama. Neko sam vrijeme hodao amo tamo po dvorani. Napokon — shvativši da ne mogu učiniti više ništa — pođoh kući.

Roger Zelazny: Korida

Corrida

Preveo Goran Pavelić

Probudilo ga je ultrazvučno zavijanje. Mučilo je njegove bubnjiće, nalazeći se iza praga čujnosti.

On se u mraku podigne na noge.

Udario je o zidove nekoliko puta. Shvatio je otupjelo da su mu ruke ranjave, kao da ih je netko probadao iglama. Zvuk ga je dovodio do ludila...

Pobjeći! Morao je pobjeći!

Mala svijetla ploha pojavi se s njegove lijeve strane.

On se okrenu i potrči prema njoj, a ona naraste u vrata.

Projurio je kroz njih i sada je stajao u zasljepljujućem blještavilu.

Bio je nag i znojio se. Um mu je bio pun magle i rascjepkanih ostataka snova.

Začuje urlanje, kao od gomile, kad je treptao na svjetlu.

Ispred njega, u daljini, uzdizala se tamna spodoba. Nadvlada u jarošću on potrči prema njoj, ne znajući potpuno zašto to čini.

Bose noge gazile su vrući pijesak, ali zanemario je bol dok je trčao da napadne.

Jedan je dio njegova uma uokvirio pitanje »Zašto?«, ali on ga zanemari.

Tada stane.

Gola žena stajala je pred njim, mameći ga i pozivajući ga, i on naglo osjeti vatru u slabinama.

Polako se okrene nalijevo i uputi se prema njoj.

Ona otpleše dalje.

On ubrza korak. Ali upravo kad ju je htio zagrliti, osjeti vatru u desnom ramenu, a žena nestame.

Pogleda rame, iz kojeg je sada strčala aluminijska šipka, a krv se slijevala niz ruku. Ponovo začuje urlanje.

... A ona se opet pojavi.

Ponovo je poče progoniti i ovaj put osjeti bolni plamen u lijevom ramenu. Ona je nestala i on je stajao tresući se i znojeći, treptajući na svjetlu.

— To je trik — zaključi. — Ne igraj tu igru!

Ona se ponovo pojavi, ali on je stajao potpuno miran, ignorirajući je.

Probadale su ga vatre, ali nije se htio pomaknuti pokušavajući razbistriti glavu.

Tamna spodoba, visoka oko dva i po metra i sa dva para ruku, pojavi se ponovo.

Držala je nešto u jednoj od svojih ruku. Samo da svjetla nisu tako jaka, možda bi...

Ali mrzio je tamnu spodobu i okrene u napad.

Bol mu prostruji bokom.

Čekaj malo! Čekaj malo!

Ludo! Sve je to ludo! — reče sam sebi, prisjećajući se svega. — Ovo je arena za borbu s bikovima i ja sam čovjek, a ova tamna stvar nije. Nešto nije u redu.

On padne na ruke i koljena, pokušavajući da dobije na vremenu. U obje šake zagrabi pijeska.

Osjeti probadanja, električna i bolna. Nije obraćao pažnju na njih koliko je god dugo mogao, a tada ustane.

Tamna spodoba mahala je prema njemu nečim i on osjeti kako je mrzi.

Potrči prema njoj i pred njom stane. Sada je znao da je to igra. Njegovo je ime Michael Cassidy. On je odvjetnik. Radi u New Yorku. Kod tvrtke Johnson, Weems, Daugherty i Cassidy. Čovjek ga je zaustavio, tražeći vatre. Na uličnom uglu. Kasno u noći. Toga se sjećao.

On baci pijesak u glavu spodobe.

Ona istog trenutka zatetura i podigne ruke prema onom što joj je moglo biti lice.

Stisnuvši zube, on iščupa aluminijsku šipku iz svog ramena i zatjera njen zašiljeni kraj usred spodobe.

Nešto dotaknu njegov vrat i tama padne. Ležao je dugo vremena.

Kad se ponovo mogao micati, ugleda tamnu spodobu i pokuša je napasti.

Promaši i u leđima osjeti bol, a na njima nešto vlažno.

Kad je ponovo ustao, zaurla:

— Ne možeš mi to činiti! Ja sam čovjek! Nisam bik!

Začuje se pljesak.

Trčao je još šest puta prema tamnoj stvari, pokušavajući je zgrabiti, uhvatiti, ozlijediti je. Svaki put je sebi nanio bol.

Tada ustane, teško dišući, s bolom u ramenima i ledima, njegov se um raščisti na tren i on reče:

— Ti si bog, zar ne? A ovo je način na koji igraš igru...

Spodoba mu nije odgovoriia i on nasrne.

Iznenada stane, poklekne na jedno koljeno i uhvati je za noge.

Osjeti užasnu bol u utrobi kad je srušio tamnu spodobu na tlo. Dva puta je udari šakama, a tada bol prodre u njegove grudi i on osjeti

kako se koči.

— Ili si ti? — upita stisnutih usana — Ne, ti nisi... Gdje sam ja?

Posljednje što je čuo bilo je nešto što mu je prozujalo kraj ušiju.

Brian Aldiss: Ekvator

Equator

Preveo Nikola Popović

Brian Aldiss jedan je od najbooljih pisaca znanstvene fantasttke iz Velike Britanije. Serijom dobro zamišljenih, maštovitih i napetih djela stekao je mnogobrojne čitaoce s obje strane Atlantika — da ne spominjemo niz vrhunskih nagrada za literarna ostvarenja na tom području. Novinar po zanimanju. Aldiss je sposoban postavljati zanimtjiva pitanja i osobito kombinirati konkretne činjenice s izletima u svijet mašte. Ova pripovijest o špijunaži i sukobima, čija se radnja odvija na Sumattri koju on dobro poznaje, zanimljiv je eksperiment na polju znanstvene fantastiike.

Palme su se neznatno povile kad je istraživački brod AX 25 uzletio prema nebu i zasuo ih novim oblakom prašine.

Tri putnika u brodu bila su samo nekoliko sekundi potisnuta natrag u svoje naslonjače za akceleraciju. Zatim se Allan Cunliff diže, odšeta do prozora i zagleda van. Nitko po njegovu čvrstom licu ne bi mogao naslutiti da se brod zaputio na vrlo opasan zadatak.

— I odjednom počneš živjeti — reče gledajući dolje na Zemlju s nekom vrstom ponosa.

Njegov prijatelj Tyn Leslie kimnu potvrdno glavom, pokušavajući se s tim složiti. To je bilo najbolje što je u tom trenutku mogao napraviti. Pridruživši se Allanu, i on pogleda van.

Veličanstvena panorama sunčeva zalaska bila je još samo crvena mrlja na sagu pod njima. Sumatra je ležala preko ekvatora kao neka riba na ražnju. Vani zvjezdana praznina. U Tynovu želucu još jedna zvjezdana praznina.

I odjednom počneš živjeti... Ali ovo je bilo Tynovo prvo putovanje na špijunskom zadatku; živjeti je značilo posebna kura adrenalina kroz srčane zaliske, stostruki trag uboda, po koži, zvjezdana praznina u mnogo manjoj nutrini.

— To je osjećaj koji se ne može imati iza pisaćeg stola — reče.

Allan kimnu glavom bez riječi. Njegova šutnja je uvijek značila potvrđivanje. Kad je drugi svijet govorio vrlo živahno, Allan Cunliffe bi šutio. Bila je to osobina kao i bilo koja druga, ali ona je jamčila čvrsto prijateljstvo između Allana i Tyna još mnogo prije nego što je Tyn krenuo stopama Allana i pristupio Zračnoj obavještajnoj službi.

— Pođimo naprijed da vidimo što radi Murray — pozove ga Allan

potapšavši ga po leđima.

Istraživač je bio mali brod, jedan iz serije Bristol-Cunard »Hinam«, sa tri kreveta, lakim naoružanjem i s Betson-Hatsonovim »Medmenham X« akceleratorom. Treći čovjek posade bio je komandant, kapetan Murray Mumford, jedan od prvih ljudi koji su svojim očima vidjeli Korijance prije četiri godine.

Kad jednom upoiznate Murraya, nikad ga nećete zaboraviti. Fizički nije bio ni više ni manje nego izvanredan predstavnik ljudi sa širokim plećima. Nakon pet minuta provedenih s njim uvjerit ćete se u njegovu sposobnosl uvjeravanja kojom čak bez ijedne riječi pretvara rivale u svoje obožavatelje. Tyn, koji je uvijek bio osjetljiv prema ljudskim osjećajima, bio je svjestan Murrayeve magnetske privlačnosti i nije imao povjerenja u nju, jer je znao da je i Murray svjestan toga i da je vrlo često zloupotrebljava.

- Dakle, na čemu smo? — zapitao je uzevši cigaretu od Allana, pokušavajući se držati ležerno.

— S malo sreće imat ćemo vrlo ugodan posao za tvoje vatreno krštenje — odgovori Murray kad su zapalili cigarete. —Cilj našega puta je, kao što znaš, Mjesečevo područje 101. Obavještajna služba za Mjesec obavijestila nas je o nekom novom objektu izvan kupole Korijanaca. Objekt je malen i nepokretan, do sada. Nalazi se izvan kupole na južnom perimetru područja 101, što znači da mu se može vrlo lako prići, barem tako nam se čini.

— Kako je tamo sada s osvjetljenjem? — upita Allan.

— Sunce je na Grimaldiju, gdje se nalazi i područje 101, zašlo prije četiri sata. Obavještajna služba sumnja da Korijanci planiraju nešto pod okriljem mraka; mi smo im postavili mnoga ograničenja za letove na Liniji Mjesec—Zemlja u posljednje vrijeme. Naš je zadatak da se provučemo donde s mra;ne strane i ispitamo što je to. I svakako da ne budemo opaženi pri tome, ako je moguće. Samo jedan brzi pregled, osobna inspekcija u svemirskim odijelima. Ne bismo smjeli biti izvan broda više od dvadeset minuta. A onda hitro prema bazi, i to kao heroji, svakako.

Zvjezdana praznina je opet rasla u Tynovu želucu. Akcija, to je bilo ono što je želio i čega se plašio. Pogledao je na lunarnu mapu koju je Murray tako bezbrižno pokazao. Na malom kvadratiću, nisko u trećem kvadrantu, koji je pokrivao Grimaldi, bila je oznaka žutom bojom. To je bilo područje 101. Pored toga je istom žutom olovkom bila napisana samo jedna riječ: Kordjanci.

Tyn je opazio da Murray pažljivo ispituje reakciju na njegovu licu i okrenu se.

— Svjetska vlada je napravila veliku grešku što je dopustila Korijancima da naprave sebi bazu daleko od Zemlje— reče Tyn.

— Ti si bio diplomat još onda kad smo Allan i ja bili šegrti u

Zračnoj obavještajnoj službi — reče Murray sa smiješkom.

— Reci nam ti zašto im je dodijeljeno to područje 101?

— Službeno su razlozi bili slijedeći — reče Allan stupajući u obranu svoga prijatelja. — Budući da smo bili obzirni prema strancima, nismo mogli očekivati da će narod koji putuje kroz svemir biti prikovan za jedan planet, pa smo bili moralno obavezni da im prepustimo jedan dio područja Grimaldi, s tim da oni popuste u pitanjima letova Mjesec—Zemlja.

— Da, to je bilo službeno spašavanje obraza — potvrdi Tyn. — Kad god su bili prisiljeni na uzmicanje i popuštanje, Svjetska vlada i Vijeće ujedinjenih naroda izjavljivali su da su bili »moralno obavezni«. Korijanci su imali mnogo bolje razloge i argumentaciju nego mi, tako da su mogli postići sve što su htjeli.

— I sada Zračna obavještajna služba pobire rezultate političarskih mućkanja — odgovori Murray. Zvučilo je to pomalo kao osobna uvreda upućena njemu. Tyn nije mogao zaboraviti da je nekad bio povezan s politikom kao diplomat.

— Bolje razmišljaj o tome kakvim se poslom bavi ZOZ (Zračna obavještajna služba), Murray. Ljudsko-Korijanski odnosi su do te mjere pogoršani posljednje godine da bismo mogli vrlo lako izazvati ratni sukob budemo li uhvaćeni u području 101.

— Govoriš kao diplomat! — uzvikne Murray sarkastično.

Slijedeća četiri i pol sata proveli su šuteći, jedva da su progovorili koju riječ, čitajući svaki ponešto.

— Bolje je da budete oprezni. Ostavite se tih knjiga — reče Murray dižući se iznenada i vraćajući se u komandnu kabinu.

— Ne obraćaj pažnju na Murraya, on se često ponaša kao mušičavi školski učitelj — reče Allan smijući se.

Tyn je priznao sam sebi da se ne slaže uvijek sa svojim prijateljem, ali to nikada nije izrekao glasno. Murray je nekoliko puta popio pokoju čašu s njima u hotelu Merdeka u Sumatri, njegovo je ponašanje tada bilo daleko od ponašanja nekoga školskog učitelja. Sjećao se kako je Murray đipao karioku do sitnih sati, dizao se kasno i jeo s ogromnim apetitom.

Neposredna stvarnost odvratila ga je od tog razmišljanja kad se veliki segment Mjeseca pojavio pred njima. Bilo je to kao padanje u neku rupu oblikovanu poput usta široko razjapljenih na smijeh. Vođen radarom istraživač je opet postao brod koji se kreće.

Nekoliko svjetala svjetlucalo je daleko naprijed. Svjetla Korijanaca svijetlila su iz područja 101.

— Vežite se! — reče Murray preko intercoma.

Kočili su. Kako se deceleracija povećavala, osjećali su kao da uranjaju u vodu, pa zatim u juhu, onda u kašu, pa u drvo. I onda više nisu tonuli.

— Svi prema izlazu, molim, pripremite svoje legitimacije!— šaleći se izgovori Allan. Tyn se pitao kako se on osjeća, čak i kada mu se Allan samouvjereno nasmiješio.

Murray je došao iz kabine hodajući kao neki naduvenko. Bio je ugodno uzbuđen.

— Izbjegli smo radaru — reče on. — Nema ni znaka uzbune kod naših prijatelja. Navucimo naša svemirska odijela što brže možemo.

Zavukli su se u svemirska odijela. Procedura zavijanja i zakapčanja trajala je oko pola sata. Za to se vrijeme Tyn obilato znojio i neprekidno pitao da li su njihov brod ipak zapazile straže Korijanaca.

Napokon su pritegli, privezali, pričvrstili i zašarafili sve na svoje mjesto. Kao tri monstruozna robota tumarali su polagano u ograničenom prostoru, gotovo ispunivši cijeli slobodni prostor u brodu, pravili su polagane kretnje kao pod vodom i krenuli prema otvoru. Pet minuta kasnije sva trojica su stajala na površini Mjeseca u potpunoj tami.

Tyn je bio nekoliko puta ovdje gore na Mjesecu i za razonodu i radi posla. A sada nije bio spreman na ovo crno, negostoljubivo mjesto. Pri stupnju tame A, Grimaldi je nalikovao na pustinju smrznute čađi.

— Imamo nešto manje od pola milje do našeg cilja istraživanja — reče Murray glasom koji je bio šapat u njegovom skafandru. — Krenimo!

Gledali su i vidjeli pomoću infracrvenih aparata na skafandrima. Murray ih je vodio po rubu kratera. Korijanske kupole postale su vidljive kao neke crne grudi okrenute prema nebu osutom zvijezdama. Kroz malene otvore na svom skafandru Tyn je vidio svijet kao neku plastičnu varku jedne realnosti, tako nezbiljske da bi bila istinita. On sam bio je pigmej zatvoren u oklop robota na putu k nesreći. Boreći se protiv tog neracionalnog osjećaja, kretao se naprijed prema predmetu koji su došli ispitati.

Nešto je bilo pred njima. Bilo je nemoguće vidjeti što je. Tyn dotače Allanovo rame i on se okrenu i pogleda u smjeru koji mu je Tyn pokazao. Murray se zaustavi, načini nespretnu kretnju kojom je htio izraziti nestrpljivost što ne idu za njim. Možda se i on osjeća nesigurno kao i ja, pomisli Tyn sa simpatijom za Murraya, pokazujući i njemu što je vidio.

U tom trenutku bili su odjednom okupani svjetlom. Ukočili su se usred kretnje.

Svjetlo nije dolazilo od kupola pred njima nego sa strane, s ruba kratera. Tyn se zaustavi zaslijepljen, znajući da su uhvaćeni.

— Lezi! — poviče Allan.

— Pucajte u svjetla! — vikao je Murray. Njegova metalna ruka spusti se prema velikom službenom pištolju, nanišani glomaznim

oružjem, koje poskoči u trzaju. Allan i Tyn su pucanj čuli samo kao vibraciju groma preko Murrayeva mikrofona ugrađenog u svemirsko odijelo.

Pogodio je u svjetlo. Ali odmah je jedno novo zasvijetlilo s najbliže kupole i počelo ih tražiti svojim blistavim ovalom.

Vjerojatno i oni pucaju u nas — pomisli Tyn usamljen. — Saznat ćemo kad budemo pogođeni. — I on izvuče pištolj i počne divlje pucati u smjeru iz kojeg je očekivao neprijateljski napad.

— Evo ih, dolaze! Bježi prema brodu, Tyne! — poviče Allan.

Kad ih je novo svjetlo pronašlo, Tyn opazi sjenu koja se primicala. Korijanci su ih čekali u zasjedi, dakle. Tada ga udarac kao čekićem pogodi u rame, izazivajući bol, koja je kao ludo neonsko svjetlo prostrujala kroz cijelo tijelo. Gušeći se, on osjeti da njegovo svemirsko odijelo puca kao drvo što se ruši. Gubio je svijest. .. i kako je padao iskrsla mu je pred očima neka isprekidana ispremiješana slika sjena Korijanaca koji se približavaju.

Kad su Korijanci stigli u Sunčev sustav prije četiri i pol godine, završila je jedna epoha iako su to spoznali tek malobrojni ljudi. Vrijeme čovjekove izolacije je prošlo. Nije više mogao sebe smatrati jedinim razumnim bićem u svemiru. Na njegovu pragu stajao je narod mnogo superiorniji od njega znanstveno, ako ne i moralno.

Šok koji je izazvao dolazak Korijanaca bio je mnogo veći u onim zemljama koje su u nekoliko stoljeća bile navikle smatrati se upravljačima svijeta ili arbitrima njegova ponašanja. Sada su se našli u položaju školskog đačeta, koje pažljivo gleda gore prema svom učitelju.

Korijanci su doplovili u ogromnom brodu i jedna četvrtina čovječanstva tresla se od straha, druga četvrtina ih je oduševljeno pozdravljala, razumnija polovica se tada uzdržala od bilo kakva suda. Neki su od njih rezervirani i nakon četiri i pol godine.

Na prvi pogled Korijanac je bio sličan Zemljaninu. Ne bijelom čovjeku nego nekom Malajcu. Likovi su se razlikovali jedan od drugoga, ali većina ih je bila tamnoputih, bez mosta između nosnica, tamnih očiju. Temperatura tijela bila im je 42 stupnja Celzija, obilježje toplije planete s koje su došli.

Kad su Korijanci došli, Tyn Leslie je bio naimlađi drugi sekretar jednog podsekretara u nekom podsekretarijatu Britanskog odjela u Vijeću Ujedinjenih naroda. On je bio svjedokom beskrajnoga komešanja u ministarskim kabinetima, koje se zatim proširilo na cijelu Zemlju, kada je zbilja situacije između Ljudi i Korijanaca postala očigledna. Jer pravo stanje stvari naslućivalo se čim su savladane jezične barijere. A pravo stanje stvari bilo je i zamršeno i neugodno.

Ljudi su o toj bezizlaznoj situaciji saznali od Konjanca Tavdel Co

Bara, prvog pregovarača Korijanaca u Vijeću Ujedinjenih naroda.

— Naš matični brod — objašnjavao je on — veliki je brod za međuzvjezdana putovanja. Nosi sa sobom u sebi četiri broda za međuplanetarna putovanja i oko pet tisuća naših ljudi, muškaraca i žena. Većina ih je kolonista, koji jedino traže svijet na kojem bi mogli živjeti. Mi dolazimo sa svijeta koji vi nazivate Alfa Centauri II. To je naše prvo međuzvjezdano putovanje koje smo poduzeli s našega predivnog ali prenapučenog planeta. Došli smo u Sunčev sustav, koji je naš najbliži susjed u beskrajnom prostoru, tražeći mjesto na kojem bismo mogli živjeti ,da bismo ustanovili kako je jedini planet s uvjetima za život već prenapučen ljudima. Iako smo sretni što smo našli još jednu razummu vrstu, ne možemo vam opisati ni izraziti koliko je dubokonaše razočaranje: naše putovanje, naše dugo, dugo putovanje, pokazalo se uzaludnim.

— To je pravi uljudni govor — prokomentirao je Tyn kad ga je čuo.

Slijedili su drugi uljudni govori i svaki je od njih otkrio barem jednu neugodnu činjenicu u vezi s dolaskom Korijanaca.

Na početku su te činjenice prolazile gotovo nezapažene u gomili riječi o humanosti.

Poslije prvog vala iznenadenja koji je prošao Zemljom nadošla je plima optimizma. Stvarne poteškoće sadržane u pojavi Korijanaca pojavile su se kasnije. Korijanci su za sada bili tužni heroji. Mnoge ljude nije zabrinjavalo ni kada je Tavdel Co Bar izjavio da je korijanski politički sistem diktatura pod vrhovništvom Ap II Dovla.

Uljudnost, zapravo neugodna uljudnost od strane Zemljana, bila je parola dana. Veliki brod je kružio oko Zemlje unutar lunarne orbite. Jedna skupina Korijanaca došla je na Zemlju, bratimila se s ljudima, razgovarala sa savjetnicima u VUN-u, govorila s govornice VUN-a posjećivala gradove po Zemlji.

Zauzvrat na ovu gostoljubivost Korijanci su pokazivali ljudima pomoću mikrofilmova prirodu i društveni život na Alfa Centauriju II, uzorke njihove literature i umjetnosti te konzervirane primjerke njihove flore i faune. Ali ni jednom Zemljaninu nije bilo dopušteno da posjeti njihov brod. Znanstvenicima, političarima, slavnim ličnostima, novinarima, svima je ljubazno uskraćena dozvola za ulazak i sve je objašnjeno vrlo prihvatljivim razlozima.

— Naš je brod prikladan za posjećivanje gotovo kao kosturnica — priznao je Co Bar žalosno. — Mnogi od naših su umrli na dugom putu dovde. Mnogi sada umiru zbog nedostatka hrane i sunca ili zbog različnih mentalnih bolesti, kao posljedice dugog putovanja i zatvorenog prostora. Jer mi smo putovali kroz svemir dvije cijele generacije, kroz beskrajnu tamu bezgraničnog prostora. Mi ne možemo dalje. Sve što tražimo i što vas molimo jest da budete

milostivi i da nam odredite mjesto gdje ćemo se moći smiriti i oporaviti.

Mjesto... Ali kakvo mjesto? Najprije je to izgledalo kao gotovo nemoguće pitanje. VUN je konferiralo bez prekida cijeli tjedan. Prvi put u tom stoljeću svi su narodi bili zbilja ujedinjeni u odlučnosti da ne dopuste Korijancima pristup na teritorij Zemije.

I napokon su se rodile dvije odluke. Prva da Korijancima ipak treba dodijeliti nešto tla, i druga, gdje bi to trebalo biti.

Obje su odluke bile neizbježne. Čak je i Tyn sa svoga sjedala u posljednjem redu u dvorani uvidio da je takva odluka potrebna. Čak i kad bi to milosrđe dopuštalo, bilo je nemoguće zahtijevati od Korijanaca da napuste Sunčev sustav. To bi ih mogio izazvati da se suprotstave ljudima. Oni bi u očaju mogli započeti borbu za tlo koje traže. A oružje koje su posjedovali biio je ljudima nepoznato.

Sjedište baze trebala bi biti nekakva ekvatorijalna regija, jer ekvatorijalni pojas ima temperaluru približno kao Alfa Centauri II u umjerenoj zoni. Mjesto u prenapučenoj centralnoj Africi bilo bi neprikladno, a neki mali otok previše izvan nadzora. Sve veći po broju i moći, narod Brazila ne bi trpio nikakve Korijance blizu svojih granica. Nakon mnogo govorancija, protesta i veta, određeno je za korijansku bazu područje od osamdeset kvadratnih milja na Sumatri, južno od Padanga.

— Naša zahvalnost za ovaj mali dar je bezgranična — reče Ap II prilikom jednog od svojih rijetkih posjeta. Mnogi su smatrali da je njegov izbor za vođu Korijanaca bio ili nesretan ili namjeran. I tako su Korijanei sletjeli na Zemlju svojim ogromnim brodom. Vrlo brzo je postalo jasno da ne namjeravaju više nikada otići.

Zemlja nije bila raspoložena da stalno igra ulogu domaćina. Korijanci su svoju bazu ubrzo čvrsto ogradili i utvrdili, pa su predstavljali prijetnju koja se nije umanjivala time što nije bila izražena riječima. A kako da ih istjeraju?

Zemaljskim se državnicima činilo da je jedini način prisiliti Korijanee na odlazak. Stara nada o obostranoj koristi, ne samo materijalnoj, prilikom susreta dvaju svjetova bila je izgubljena iz vida.

Osim u manjim diplomatskim poslovima Zemljanima nije bilo dopušteno da ulaze u korijansku bazu, a Korijancima nije biio dopušleno da izlaze iz nje. No u praksi su špijuni s obje strane kršili taj sporazum. Padang je bio pun špijuna. Jedna civilizacija je špijunirala drugu.

Situacija je poslala još mnogo složeniia kad je VUN Korijancima, u pokušaju da ih odobrovolji, dodijelio malu Mjesečevu zonu, područje 101, i dopustio im da ondje iskušaju svoja četiri interplanetarna broda.

— Ova me gesta dira u srce — izjavio je Tavdel Co Bar. — Došli

smo kao stranci i vi ste nas prihvatili kao prijatelje. Zajedno će Korijanci i Zemljani izgraditi novu i trajnu civilizaciju.

Ali u to vrijeme takve riječi zvučile su samo kao prazna fraza.

Bez obzira na to da li je to Tavdel mislio iskreno ili ne, nadom koju je on izrazio zanosili su se mnogi ljudi na Zemlji. Na žalost, to je bilo posljednje javno Tavdelovo istupanje. Nestao je u korijanskoj bazi i nikad se o njemu više ništa nije čulo. U diplomatskim se krugovima govorilo da je plavokosi Korijanac bio previše prijateljski raspoložen prema ljudima po mišljenju njihova diktatora. Ap II Dovlova diktatura, uspostavljena u teškim uvjetima međuzvjezdanog leta, sada je izbila na vidjelo. Njegove pristaše sjedile su sada za stolom VUN-a i odnosi između dviju strana počeli su se pogoršavati.

Nešto kao limun. Ne, kao lubenica. Ne, to se izduživalo. Krastavac? Ne, malo se nagnula. Banana? Ne, zakrivljena kriška lubenice. Ne, opet lubenica. Ili, je li to — bilo je rasplinuto — je li to lice? Namreškalo se umirilo. Pojavila se čvrsta čeljust i oči koje su netremice gledale dolje. Pojavilo se lice Murraya Mumforda, kroz maglu. Oh — prostenje Tyn. Bio je na brodskom ležaju.

— Kako je? — pitao je Murray. — Osjećaš li se bolje?

— Gutljaj vode — prostenje Tyn.

Proguta malo vode koju mu je Murray donio. Glava mu se malo razbistri i on se prisjeti incidenta u sektoru 101, tupog udarca u njegovo svemirsko odijelo.

— Gdje smo sada? — upilao je Munava.

— Jedan sat od Mjeseca, nitko nas ne slijedi, na putu smo kući — ispriča mu Murray. — Bilo je to prebrzo za Korijance. Mislio sam da se nikad nećeš izvući. Kako se osjećaš?

— Ovo je moj najbolji dio — s ironijom reče Tyn dižući svoju lijevu ruku u rukavici. Ispod rukavice bila je čelična ruka s čeličnim prstima; ruka mu je bila amputirana poslije neke zračne nesreće prije nekoliko godina.

— Pa, ne znam, ne vjerujem da ti je i ostali dio tijela u lošijem stanju — reče Murray — osim nekoliko modrica. Korijanci su pucali na nas. Jedan metak ti je okrznuo svemirsko odijelo na plećima, na svu sreću ne na spoju, a amortizer udarca je sve to još ublažio. Pa kako si, čarobna zečja šapice?

— Kako sam stigao ovamo? Zar se nisam onesvijestio?

— Dakako da si se onesvijestio, posrnuo si kao vol. Ja sam te djelomično vukao, a djelomično nosio ovamo — odgovori mu Murray. — Na svu sreću, kad si pao, uspio sam pogoditi drugo svjetlo koje nas je tražilo.

— Hvala, Murray — reče mu Tyn, a onda se s osjećajem straha sjeti svoga prijatelja. — A gdje je Allan? — Murray se okrene i skupi svoje guste obrve kao u grču.

— Žao mi je, ali Allan se nije uspio probiti — reče tiho.

— Kako to misliš: nije uspio? Nagnuvši se natrag na krevet, kao da je napokon našao riječi koje su mu bile potrebne, Murray mu odgovori.

— Gledaj, to će ti možda biti teško shvatiti. Stvari su nam tamo pobjegle iz ruku. Bilo je to ogavno mjesto, to znaš. Kad si pao, ja sam te zgrabio i prebacio preko ramena. Allan je vikao na mene neka te ostavim i bježim. To je vjerojatno bilo u trenutku panike, pretpostavljam. Htio je da te ostavimo Korijancima. Rekao sam mu neka štiti moje povlačenje, a slijedeći događaj kojeg se sjećam bio je da je uperio pištolj u mene i rekao da će pucati ako te ne ostavim!

— Allan! — zaprepastio se Tyn. — Allan je to rekao?

— Zar nisi nikada bio u panici? — zapitao ga je Murray. — Ima situacija u kojima živci popuste i ne znaš ni što kažeš, ni što radiš. Kad sam vidio Allanov pištolj uperen u moje lice i osjetio da Korijanci pristižu za nama, i ja sam izgubio kontrolu nad sobom.

Ponovo je okrenuo glavu, njegovo veliko tijelo se napelo. Tyn ga nikada prije nije vidio takvog.

— I što si ti napravio, Murray?

— Ja sam ga ubio. Pucao sam mu ravno u želudac.

Tyn se sruši na krevet. Samo je mogao stiskati svoje čelične i svoje prave prste u nemoćnom bijesu.

— Nisam mogao ništa drugo uraditi — vikne Murray divlje. — Slušaj me dobro, Tyne, zar sam te smio ostaviti tamo? Mi se nismo smjeli pojaviti u području 101. Zar bi bilo bolje da sam te ostavio da padneš u ruke korijanskim ubojicama? Učinio sam jedinu stvar koju sam mogao učiniti. Allan Cunliffe se pobunio, i ja, kao kapetan, presudio sam mu na licu mjesta.

— Ali ja znam Allana! — vrisnu Tyn. — Kako je mogao . .. on to ne bi... nije on takav...!

— Mi se svi ne poznajemo dovoljno! — vikao je Murray na njega. Lice mu je potamnjelo i prelilo se nekakvim grozničavim uzbuđenjem. — Pa mi ne poznajemo ni sebe same. U trenutku krize nešto nas obuzme i ne znamo što je to. To se dogodilo Allanu. A sada šuti i razmisli malo o tim stvarima, pa ćeš vidjeti i sam da sam učinio jedino moguću stvar.

On ode u komandnu kabinu, zalupivši vrata za sobom, ostavljajući Tyna samog.

Tyn je ostao ležati i u glavi premetao čitavu stvar opet i opet nanovo. Nije mogao vjerovati ni da je njegov prijatelj mrtav ni da je izgubio kontrolu nad sobom. Za sada nije mogao ništa drugo nego povjerovati. Uostalom, potajno suparništvo je još uvijek postojalo između Allana i Murraya za napredovanje u službi: možda je u toj zastrašujućoj noći Allanu to došlo glaave.

Još jednom prije nego što su se spustili Murray se vratio u zajedničku sobu da pogleda Tyna. Njegovo je vladanje još bilo napeto.ŻKako se sada osjećaš? — zapitao ga je.

Ż Ne želim te vidjeti — reče Tyn mrko. — Prijavit ću te vojnom sudu. Do tada mi se ne pojavljuj na oči.

Dok mu se lice zateglo od bijesa, Murray priđe krevetu i dohvati Tyna šakom za grlo.

— Pazi što ćeš govoriti i kome ćeš nešto reći — zaprijeti mu. — Ni meni se činjenice ne sviđaju više nego tebi. Da Allan nije odjednom postao kukavica, bio bi sada ovdje s nama.

Tyn izvuče svoju čeličnu šaku, dohvati ga za ruku i poče stiskati, stiskati. Uz uzvik bola Murray istrže svoju ruku iz čeličnog stiska. Narukvica crvenoga otečenog mesa ostala je kao trag. On uputi prijeteći pogled Tynu i vrati se u kabinu.

To je bio posljednji susret s njim za iznenađujuće dugo, dugo vrijeme.

* * *

Kad su se spustili, Tyn je strpljivo ležao neko vrijeme, a onda je počeo vikati i dozivati Murraya neka dođe i oslobodi ga. Pletene trake pričvršćene ispod kreveta osiguravale su ga za vrijeme akceleracije i deceleracije i sada se nije mogao ni maknuti, sam se nije mogao osloboditi. Nitko se ne odazove na njegovo vikanje i dozivanje. Dvadesetak minuta kasnije vrata se otvore i pojave se dva sumatranska bolničara.

Od njih je saznao da se Murray vratio u glavni štab Službe i odande im telefonirao da dođu po njega i pregledaju da li je teže ranjen.

— Doći ću kasnije na pregled — odgovori Tyn. — Sada moram odmah podnijeti izvještaj glavnom komandantu.

— Ne morate se brinuti za to, komandant je već obaviješten o stanju vašeg zdravlja — reče jedan od bolničara.

Unatoč Tynovu negodovanju, čovjek je bio nepopustljiv. Iz njegovih odgovora Tyn je uvidio da je Murray ostavio neke glasine o njegovom mentalnom zdravlju. I tako je Tyn bio prevezen u vojnu bolnicu na nosilima.

Procedura u toj vojnoj bolnici nije bila brža nego u bilo kojoj drugoj. Liječnicima je trebalo prilično vremena da bi ustanovili da je Tyn zdrav, samo nešto divlji, pun modrica, ali pri zdravoj pameti. Između raznih pregleda bilo je mnogo čekanja. Sve je to bilo Murrayevo maslo, razmišljao je Tyn. Kapetan broda je sve to udesio kako bi spriječio Tyna da podnese izvještaj na vrijeme. Pa dobro, on će Murraya već udesiti, imat će on još posla s njim, to mu čvrsto

obećava.

Poslije dva sata, zakopčavši uniformu, požurio je do štaba eskadre. Tu ga je očekivalo iznenađenje. Murray se nije više javljao od svoga dolaska. Murraya nisu nigdje više vidjeli. Sumnje i znatiželja miješale su se u Tvnovoj glavi. On požuri u nastambe u kojima su živjeli pripadnici eskadre. Ni ondje nitko nije vidio Murraya. Njegova je soba bila prazna. Ormari su bili netaknuti. Pored njegova kreveta vrlo lijepa gornja polovica neke zgodne djevojke gledala ga je mazno i otvoreno. s fotografije. Djetinjim rukopisom preko nje je pisalo: »S ljubavlju od Mine«.

Sunce se pojavilo u svom sjaju toga jutra. I ne zamjećujući ga, Tyn je požurio prema glavnom ulazu do promentnog stražara pod betomskim suncobranom. Da, kapetan Mumford je poslije doručka otišao službenim kolima prema gradu.

— Hvala — dobaci mu Tyn. Dočeka jedna kola i sam se zaputi prema gradu.

Znao je da je morao podnijeti izvještaj prije nego što je napustio logor. Prije svega morao je podnijeti izvještaj o Allanovoj pogibiji. Ali na neki tajanstveni način osjećao je da je vrijeme najvažnije. Murray je nestao na neobjašnjiv način. Bit će bolje i lakše naći ga dok je trag još vruć. Bilo je 10.50 sati.

Padang je bio jedan od najzanimljivijih gradova na svijetu. Svakom je stanovniku blizina korijanske baze davala neku ugodnu svježinu uzbuđenja. Osjećaj da se nešto veoma važno može dogoditi svakoga dana lebdio je nad njegovim vrućim opustjelim ulicama. Bio je to u pravom smislu riječi međunarodni grad. Među domaćin Indonežanima i Kinezima kretali su se delegati VUN-a iz svih krajeva svijeta ili njihove žene i ljubavnice, ili posjetitelji. Ulični prodavači su nudili različne nacionalne ambleme, od izlazećeg sunca do krastavca. Bio je i međusistemski grad, prvi na Zemlji za korijanske delegate u VUN-a, koji su važno pokazivali svoje propusnice, tumarali no gradu ili sjedili po restoranima. Bio je to prije svega grad u naglom bujanju. Tu su nicali neboderi između palmi i straćara, između uličica s kućama na dva kata nicale su impozantne zgrade. A iznad krovova vijorilo se pedeset različitih zastava u toj jari.

Poslije političara došli su poslovni ljudi, a poslije njih polusvijet i podzemlje. Ako ste se samo nagnuli kroz hotelski prozor, mogli ste pribaviti advokata, ženu ili brod. Stigavši u središte grada, blizu glavne pošte, Tyn se provuče kroz podzemni supermarket i produži prema Bukit Besaru.

Uđe u hotel Merdeka. Činilo mu se da je prvo mjesto na kojem treba potražiti Murraya. Hotel je bio najbliži ekvivalent vlastitoj kući za Allana, Murraya i Tyna. Sviđao im se zbog brze posluge, umjerene hrane i neprekidne vreve.

Hotel je sada bio pun. Uglavnom su tu bili sitni diplomatski činovnici, ono što je i Tyn nekoć bio, nervozni, živahni ljudi, koji su trusili svoje viskiće, izbjegavali sunce, čekali i gledali. Gurajući se kroz veliko predvorje, Tyn krenu prema ulazu na stražnje stube.

Učinilo mu se da je na kraju hodnika opazio Amira kako se nešto ogleda, a zatim se izgubio iz vida. To ne može biti. Amir, najzgodniji momak među poslugom, ne bi imao razloga da se skriva na taj način; on im je postao gotovo osobni prijatelj.

Penjući se stražnjim stubama, izvadio je ključ iz džepa došavši do sobe broj šest. To je bila soba kojom su se Allan, Murray i on koristili zajedno. Nekad... Otključao je vrata i ušao ...

Ogroman priliv stranaca izazvao je nedostatak stambenog prostora u Padangu. Bilo je nemoguće dobiti hotelsku sobu. Jedino tako što su stalno plaćali ovu sobu, mogli su se njome koristiti za vrijeme vikenda.

Uragan je prošao kroz sobu broj šest.

Tyn zazviždi tiho. Svi ormari, sva civilna odijela, sve je bilo bačeno nasred sobe na pod. Netko je pretraživao sobu, vrlo temeljito i na brzinu. Tko? Zašto?

— Ne sviđa mi se to — reče Tyn glasno i pozove poslugu.

Dok je čakao, stajao je u sredini sobe, razmišljajući. Bio je upleten u nekakvu tajnu. Nešto čudno i nepoznato dogodilo se na Mjesecu — on nije čuo cijelu istinu o tome, bio je siguran u to. Sad se nešto čudno događa i ovdje. Zašto je Murray pobjegao? Kamo je otišao? Ledena sumnja da je on ubio Allana obuzme Tyna. Ali zašto?

Ponovo počne dozivati poslugu.

Obuzela ga je mržnja prema Murrayu. Počeo je razmišljati. Pretpostavimo da je ubio Allana; mogao je vrlo lako reći da su ga ubili Korijanci. Tyn je napokon bio u nesvjestici kad se to dogodilo... Nešto je ipak bilo sigurno: Tyn je htio zgrabiti Murraya i iscijediti istinu iz njega.

Izašao je na hodnik i ponovo pozvao poslugu. Uskoro uleti neka mala sobarica.

— Gdje je Amir? — zapita je Tyn.

— Amir danas ima slobodan dan.

— Što? Prvi put čujem da on uopće ima slobodan dan.

— Amir se danas nije osjećao dobro. Imao je glavobolju i uzeo je lijekove. Što vam mogu donijeti?

Osjećao je slabinu, bio je umoran i gladan; bio je to njegov prvi lov na čovjeka.

— Donesite mi nekakav ručak, bilo što.

Vrativši se u sobu, dobro je pregledao vrata s unutrašnje strane. Počeo je sistematski, pregledajući i prljavštinu na podu. Nanosilo mu je bol pregledavanje Allanovih stvari. Neka od Murrayovih civilnih

odijela su nestala, ali je ostala jedna uniforma. Dakle...

Ručak je ubrzo stigao, neko denacionalizirano jelo od punjenih kobasica, kupusa i riže, s nekakvim želeom od planktona. Velika plantaža planktona blizu obale kod Semapanga proizvodila je sve više hrane za otok, no njeni su proizvodi bili više hranjivi nego što su bili ukusni.

Pošto je zatomio glad, raspoloženje je postalo bodrije. Odavno nije više bio drugi sekretar podsekretara u podsekretarijatu, jer je želio akciju. Evo, sada će je imati. Prije je bio nepokretan, učmao, nezadovoljan čovjek, bez muškosti, upućen na karijeru koja mu je bila sasvim dosadna, gubljenje vremena!

Ali ekvator je ipak najvreliji dio planeta, dio koji se najbrže okreće iako to nije dostupno našim osjetilima. A sada se nešto zbilja počelo vrtjeti.

Izlazeći, naletio je na vlasnika. Njega je zapitao za Murraya.

— Žao mi je, nisam ga danas vidio — odgovori Niap Nam. — Kad dolazi, ja ga ne vidim. A za vas je bolje da izađete na stražnja vrata. Tamo na ulazu imamo nekih poteškoća s Izopćenima.

— Hvala, Niap — odgovori mu Tyn.

Čuo je nekakvu galamu na ulici, ali nije obraćao pažnju na to. U jednom trenutku bio je ispaljen i hitac, vikanje se pojačalo. a onda se čuo bat koraka u trku. Tyn se provuče kroz stražnja vrata, kroz dvorište, ispod drveća cassija. Izopćeni su bili grupa očajnika, uglavnom domaćih, čije su kolibe bile evakuirane da bi se napravilo mjesta za korijansku bazu.

Tyn krenu prema kinu Roxy. Ako je itko znao gdje se Murray nalazi, to će biti Mina, mala polunizozemka (njena druga polovica ostala je tajna), s kojom je Murray provodio gotovo sve slobodno vrijeme. Tyn pogleda na sat. Bilo je nešto poslije podneva, njegov je neprijatelj — na taj je način već razmišljao o Murrayu — imao prednost od četiri i pol sata.

Roxy je bio non-stop kino, projekcije su tekle dvadeset četiri sata na dan. Predvorje je bilo veliko i uvijek prepuno ljudi koji su dolazili i odlazili.

Iza pulta sa sladoledom Mina je uzvikivala od zadovoljslva kad je ugledala Tyna. Da, bila je vrlo lijepa, tamna, živahna, duhovita. Kad bi jednom Murray otpao, možda bi...

— Da, bio je kod mene — reče Mina u odgovor na Tynovo pitanje. — Je li u nekoj nevolji, gospodine Leslie, možete mi reći? Imao je izgled kao da ga je nešto očešalo; jako, ali ne smiješno.

— Možda je imao cipele na pogrešnim nogama — odgovori Tyn čekajući strpljivo da djevojka svlada svoj neobuzdani smijeh. Zaboravio je kako i najmanja šala djeluje na nju.

— Moram ga svakako pronaći, Mina — reče joj. — Komandant ga

hitno treba. Je li rekao kamo ide?

— Ne, gospodine Leslie. Sve što je rekao, a da mi nije dao ni poljubac, bilo je »ćao«. Zbog toga mislim da ga je nešto okrznulo, nešto...

— Znam, nešto ne tako smiješno. Što je još rekao osim toga »ćao«, Mina? Da li je rekao da ćete se kasnije naći?

— Oprostite, trenutak — okrenu se sva nasmijana da bi poslužila nekog visokog Pakistanca, a zatim nastavi. — Sve što mi je rekao bilo je da ide na plantažu planktona. Zašto je htio ići na to mjesto, gospodine Leslie?

— Možda želi uzgajati planktone — primijeti Tyn okrenuvši se bez smijeha dok se ona presavijala od grohota. Za koga bi boga Murray išao tamo? Ne gledajući kuda hoda, sudari se s nekim debeljkom u bijelom lanenom odijelu.

— Slijedite me, čut ćete o Murrayu Mumfordu — izgovori debeli čovjek tiho, krajičkom usta, čineći se kao da ne vidi Tyna. Kad se Tyn zagledao za njim iznenadeno, debeljko upravo prođe kroz vrata obližnjeg bara. Za trenutak Tyn je razmisljao da li je dobro čuo, a zatim i on krene kroz ta vrata.

Debeljko je sjedio u udaljenom uglu, Iica okrenuta vratima, i digao dva prsta dozivajući konobara. Konobar je klimao glavom i smijao se tko zna čemu. Nekoliko je ljudi sjedilo okolo i pilo.

— Tko ste vi? — upitao je Tyn debelog čovjeka stigavši do

njegova stola. — Žao mi je, ali ja vas se ne sjećam.

— Sjednite, Leslie — uzvrati mu stranac. — Sjetite se svog dobrog odgoja i zahvalite svojoj sretnoj zvijezdi što sam vas ja našao prije nego drugi.

— Pitao sam vas: tko ste vi? — ustrajao je Tyn sjedajući za stol.

— Imate li neku poruku za mene od Murraya?

— Evo, dolazi viski — reče stranac smješkajući se dok je konobar spuštao čaše na stol. — Dopustite mi da ispijem za vaše dobro zdravlje.

Tyn odgurne svoju čašu.

— Žuri mi se — reče. — Kako znate da tražim Murraya? Pretpostavljam da ste načuli ono što sam govorio s djevojkom koja prodaje sladoled. Pokušavate li biti duhoviti ili hoćete pomoći?

Debeli čovjek iskapi svoje piće i gledajući podrugljivo Tyna uze i njegovu čašu. Ne trudeći se da odgovori na pitanja koja mu je postavio Tyne, reče:

— Ako želite moje ime, zovite me Stobart, to je dobro kao i bilo koje drugo. Ja sam agent VUN-a. Mogu vas uhapsiti kad

pucnem prstom, ako to hoću, dakako.

— Govorite kao da ste izašli iz čarobnjakove kutije — reče Tyn.

— Ja sam vrlo realan, u što ćete se brzo uvjeriti ako po

čnete izigravati tvrdog momka. I zapamtite, nemam nimalo smisla za humor.

— Dobro, vi ste realni — prizna Tyn. — Onda mi recite zašto bi se jedan agent VUN predstavio i otkrio kao što ste vi to učinili? Zašto bi on pokazivao zanimanje za mene ili za Mumforda? Da ste neki debelokoži vojni policajac iz logora, mogao bih to razumjeti.

— Vi ne biste razumjeli debelokožog šljemaša. Vidite, sinko moj, vi se poigravate vatrom. Ostavite se toga. To je sve što vam moram reći, okanite se toga! Tražeći Murraya samo ćete biti na putu nekolicini zainteresiranih strana.

— Dopustite mi da se upoznam s tom tajnom — reie Tyn.

Nije mu se sviđalo što je morao moliti ovoga čovjeka. — Zašto je Murray ubio Allana Cunliffa? Zašto ga slijedi VUN a ne policija Zračne obavještajne službe?

— Previše ste radoznali — reče Stobart ironično. Tynu udari krv u glavu.

— Odgovorite na moje pitanje — procijedi.

— Slušajte me, Leslie — zaprijeti mu Stobart. — Ne miješajte se u ovo. Mumford vam je lagao, ne sumnjam u to. Nije vam dopustio da naslutite koliko je to važna stvar. Htio bih čuti što vam je on rekao o događajima ondje u području 101, onda ću vam reći što se zbilja dogodilo. Je li dovoljno pošteno s moje strane?

Nevoljko Tyn ponovi priču koju mu je Murray ispričao na svemirskom brodu.

— Gluposti! — uzvikne Stobart na kraju priče. — Dok ste bili u nesvijesti na Mjesecu, Korijanci su uhvatili vas i Mumforda. Pa on se nije imao vremena vratiti na brod, čovječe, u svakom slučaju ne s vama na leđima. Oni su vas vrlo lako uhvatili i prisilili ga da ponese neobično važnu informaciju nekom Korijancu koji ga je očekivao ovdje u Padangu i koji će tu informaciju prenijeti svojima u bazu na Sumatri.

— Kako su ga mogli prisiliti? Kakva je to informacija? Zašto mi nije mogao reći istinu?

— Vi bezazlena budalo! — reče mu Stobart. Prestao je gledati prema Tynu i počeo se ogledavati okolo promatrajući ostale goste u baru. — Zar mislite da bi Mumford ikome rekao istinu? On je postao izdajnik! On pomaže Korijancima! Nemojte se zamarati pitanjima o tome što su mu oni za to obećali i dali, i ne pitajte me kakva je to informcija, jer čak i kada bih znao ne bih vam rekao.

— Ne mogu to povjerovati. Zašto Korijanci ne bi sami prenijeli tu informaciju? Pa imaju četiri mala broda što neprekidno lete na liniji Mjesec—Zemlja.

— Kad bismo znali sve odgovore, ne bismo sada tragali za Mumfordom — reče Stobart kratko. — I to je sve što sam imao reći. A

sada se gubi, Leslie, čisti se. Vrati se u logor i igraj se i dalje svemirca prije nego što pucnjava započne. I da znaš, ako nastaviš, radiš protiv organizacije VUN .. .

Kad je napustio bar, u Tynu je sve kuhalo. Lice mu je bilo crveno. Mrzio je svaki kubni centimetar sala na Stobartu, ali razum mu je govorio da su riječi toga čovjeka na mjestu. Ako je zaista Murray bio u to upleten tako duboko, cijela stvar prelazi njegove snage.

Pazeći da ga Mina ne vidi, iziđe iz Roxyja. Padala je jaka kiša. Bilo je 13.15 sati.

U baru je Stobart sa zadovoljstvom gledao kako je korijanski agent ustao od bara i otišao gotovo istovremeno s Tynom Lesliejem. Stobart je volio svoj posao. Sve dok se možeš kontrolirati to je kao da sjediš u udobnom naslonjaču. Pravim psihološkim poticajem svatko se može navesti da učini sve što želiš. Pa čak i beznadni slučaj kakav je bio Tyn Leslie.

III

Tyn je odlučio prijeći preko ulice. Možda će se morati probijati kroz kišu cijelim putem. Ali što se prije vrati u bazu to bolje. Imat će prilično neprilika jer je propustio da na vrijeme podnese izvještaj o izvršenoj misiji. Osjetio se potpuno poraženim. Čak je zaboravio toga balavog Stobarta upitati za Aliana.

Kiša mu se slijevala za vrat. Njegovo lako tropsko odijelo bit će mokro za koji trenutak. Neki ga taksi dostigne poprskavši ga po nogama.

— Uđite, odvest ću vas kamo treba — pozva ga taksist veselo.

To bi bila dobra ideja. Kad se Tyn okrenuo da otvori vrata, ona su već bila širom otvorena. Čvrste ga ruke dohvatiše, on izgubi ravnotežu. Ubaciše ga unutra. Osjetio je da kola povećavaju brzinu dok se on otimao ispod teškog pokrivača što su mu prebacili preko glave. Netko je ležao na njemu pritiskujući ga. Tyn se otimao da bi oslobodio svoju čeličnu šaku. Onda ga jedan udarac pogodi u vrat.

Činilo mu se da je prošla čitava vječnost otkako je ležao ispod pokrivača napola ugušen, u nekakvom čudnom stanju između svijesti i nesvjestice. Vatrene iskre sijevale su mu kroz glavu. Kad su kola počela poskakivati po neravnom putu, malo je došao k sebi. Nekakav čudan zvuk, kao šuštanje, čulo se izvana. Vozili su kroz visoku travu.

Netko se ponovno popeo na Tyna i nešto je raspravljao sa šoferom. Nešto kao da će upropastiti kola Netko je ponudio novac, ali je šofer odbio.

Napokon su kola stala. Tyn se nije otimao jer je ležao na lijevoj ruci. Ruka koja ga je takla bila je grozničavo vruća. Očito je temperatura tog tijela bila 42 stupnja Celzija.

Bio je vrlo neugodno izbačen iz auta i otkotrljao se u mokru duboku travu. Kad se uspio dignuti na koljena i zatim na noge, vidio je kako je vozač taksija primio svežanj novca, progunđao nešto i okrenuo kola. Korijanac zgrabi Tyna za remen od hlača i odvuče ga s puta po kojem je auto okretao i otišao natrag otkuda je i došao. Nestao je. Čovjek i Korijanac ostali su sami.

Visoko drveće i nisko žbunje bilo je svuda oko njih. Jedini znak ljudske prisutnosti bila je koliba što se naherila pod svojom težinom i zvuk redovnog prometa na cesti koja, čini se, nije bila daleko.

— Krenemo, hoćemo li? — reče Korijanac ljubazno gurkajući Tyna naprijed.

— Ako nemate ništa bolje da ponudite.

Još uvijek je padala kiša, monotono, kada su krenuli puteljkom. Tyn je jedva uspio vidjeti svoga otmičara. Nalikovao je Malajcu. Kakva ironija, pomislio je Tyn, da se nije našlo neko drugo mjesto za njihovu bazu nego upravo na Sumatri. Ovdje su svuda mogli proći neopaženo.

— Kako vam se sviđa Zemlja? — upita ga Tyn.

— Ne bljezgari. Gazi dalje.

Puteljak je postajao sve gori. Kiša je prestala kao da je netko gore zatvorio slavinu. Izađe sunce. Tyn se počeo isparavati. Kroz drveće se pojavio ocean. Ležao je tu kao propast, prijeteći.

Klisure su bile strme a voda duboka odmah uz obalu. Tyn i njegov pratilac sklizali su se niz opasni obronak. Na dnu su se tri velike palme borile za opstanak na uskom pojasu tla s ogromnim stablima nagnutim nad vodu. Dolje, ispod površine, dio korijenja ispružio se kao prsti što traže oslonac. Mogao je vidjeti ribe između tih prstiju. I tada je bez upozorenja bio gurnut sa stijene.

Potonuo je među korijenje, voda mu je ulazila u nos. Otimao se žestoko. Utapao se! Ruku svezanih na leđima bio je bespomoćan.

Nije bilo vremena za razmišljanje. Korijanac je plivao pokraj njega vukući ga za ovratnik. Ubrzo su stigli u tamniju vodu ispođ stijene i zaronili. Ponovo su izronili u nekoj špilji kojoj se ulaz teško vidio s mora zahvaljujući velikim palmama koje su se nadvile iznad njega. Tynu je bilo strašno tjeskobno, i tjelesno i pri duši. Voda je ulazila u špilju kroz otvor pola metra visok i metar širok.

U sredini špilje, u dubljoj vodi, plovila je mala podmornica, kao olupina i vrlo stara, prekrivena rđom. Mogla je biti veteran Malajske mornarice, ali Tyn to nije mogao točno ustanoviti.

Komandni toranj bio je otvoren. Tamna se glava pojavi iz njega i razmijeni nekoliko štektavih riječi s Tynovim otmičarom. Bez odugovlačenja Tyn je bio odvučen na podmornicu.

Unutra je bilo kao da gmižete oko usijane peći, i zbog tijesnog prostora i zbog nepodnošljive vrućine. Tyna su položili na vruću

čeličnu rešetku nekog ležaja, još uvijek ruku svezanih na leđima. Kad se podmornica počela kretati, jedva se to moglo osjetiti.

Zatvorio je oči i pokušao razmišljati. Nikakva mu misao nije padala na um. Znao je da je odvratno Stobartovo upozorenje bilo vrlo opravdano, ali sada je bilo kasno. Znao je još i to da je sada čeznuo za životom drugog sekretara podsekretara jednog podsekretarijata.

— Digni se — reče Korijanac munuvši ga u rebra.

Stigli su. Guran i udaran straga Tyn se uspne uz čelične stube i pomoli glavu u danje svjetlo.

Podmornica je izronila daleko na pučini. Nije se vidjelo kopno zbog magle koja je kao para visjela iznad mirne vode. Barka na jedra plovila je pored njih već privezana za podmornicu. Trojica, vjerojatno Korijanaca, pokazivala su veliko zanimanje kada se Tyn pojavio. Dohvatili su ga za ramena i prebacili na palubu, tresnuvši ga o nju da je sve zazvonilo.

— Hvala — reče Tyn — mogli biste mi pružiti i ručnik kada ste već tako ljubazni!

Kad se njegov otmičar popeo na palubu, prebacili su Tyna pod palubu, isto tako nježno. Pod palubom je bila pregrađena sasvim dobra prostorija. Barka je mogla imati oko stotinu tona.

Pet muškaraca Korijanaca i jedna žena bili su u potpalublju. Bili su odjeveni na korijanski način, s mnogo nekakvih uljnatih dijelova odjeće na sebi, koja se činila potpuno deplasiranom ovdje na ekvatoru. Opušteni, sami među sobom, još su se više isticali kao izvanzemaljska bića. Njihova su usta, na primjer, govoreći brzim štektavim jezikom, bila oblikovana u nekakav ljudima stran izraz. Njihove su se kretnje činile neprirodnim. Čak i način na koji su sjedili na drvenim stolicama pokazivao je neki nesklad.

Korijanac koji je uhvatio Tyna u Padangu podnosio je izvještaj na njihovom jeziku vođi grupe, Korijancu surova izgleda, s nosnicama kao u goriie i s pramenom bijele kose. On je prilično dugo ispitivao Tynova otmičara i bio je očigledno zadovoljan njime prije nego što se okrenuo Tynu i progovorio engleski.

— Tako, dakle. Ja sam ratni pukovnik Budo Buda, sluga vrhovnog Ap II Dowla, diktatora Alfe na Zemlji. Trebamo brzo informacije od vas i upotrijebit ćemo sva sredstva da ih iz vas izvučemo. Kako vam je ime?

— Moje je ime Rabindranath Tagore — reče Tyn ne trepnuvši.

— Stavite ga ovdje na stol — reče Buda.

Pokrenuvši se istovremeno, ostali Korijanci ga dohvatiše i premda se žestoko otimao postaviše ga leđima na stol u sredini kabine.

— Rabindranath Tagore bio je nekakva ličnost kod vas —reče Buda nestrpljivo. — Pokušaj se još jednom prisjetiti.

— Martin Topduddle — reče Tyn, pitajući se što znaju o njemu.

Bilo je očito da ne znaju njegovo ime.

— Razgovarao si s jednim agentom VUN-a — nastavi Buda — u pola jedan po lokalnom vremenu, u kinu Roxy u Padangu. O čemu ste razgovarali?

— Rekao mi je da bih češće trebao mijenjati čarape.

Užasan udarac sa strane pogodi Tyna preko desnog uha.

Svijet se izgubio u buci iskara. Zaboravio je kako bol može biti neugodna. Kad je ponovo uspio doći k sebi i povratio sluh barem djelomično, mnogo od njegove duhovitosti jednostavno je isparilo.

Buda se nagnuo nad njim, ogroman i zastrašujući.

— Mi, narod s Alfe II, nemamo vašeg smisla za šalu — reče prijeteći. A i vrijeme je kratko i za nas važno. Mi ćemo odvojiti od tebe jedan prst i jedno oko ako nam odmah i potpuno ne kažeš što ti je rekao agent VUN-a.

Tyn je gledao bespomoćno sa stola u njihova skraćena lica. Što ti brbljavci misle i osjećaju? — razmišljao je Tyn. Koliko se to razlikuje od onoga što bi čovjek mislio i radio na njihovu mjestu?

Upoznavanje kulture svelo se sada na udarce na jednom stolu. Tyn je nekad bio na govornoj strani politike, a sada je na primajućoj strani.

— Govorit ću — reče pomirljivo.

— Pametna odluka, Topduddle — reče mu Buda, ali se činilo da je razočaran.

Prihvaćanje njegova izmišljenog imena dalo je Tynu neke nade. Počeo je pričati o ubojstvu Allana, ne otkrivajući mjesto gdje je ubijen.

Korijanac koji je uhvatio Tyna dođe do Bude krekećući nešto na korijanskom vrlo srdito.

— Ovaj momak kaže da govoriš laži. Zašto ništa ne govoriš o Murrayu Mumfordu? — upita ga Buda.

Okrenuvši glavu, Tyn se zagledao n svoga otmičara. Do sada se nije mogao bolje zagledati u njega. Bilo je to još jedno iznenađenje. Taj je čovjek bio u baru kina Roxy i Stobart ga je spomenuo kao korijanskog agenta. Još je bio odjeven kao poslovni čovjek. Znači Stobart je poznavao tog momka. Možda ga Stobart ili njegovi ljudi slijede i možda su vec blizu. A možda ga je Stobart, ta mu pomisao sledi krv, upotrijebio kao mamac, očekujući da će ga on dovesti do neprijatelja. Stobart je, prema Tynovoj gruboj procjeni, bio bezosjećajam kao ova tri Korijanca zajedno, pa čak kad bi dvojica od njih bili Ap II Dowl i Budo-Buda.

Potpuno zbunjen Tyn zašuti.

Na oštro izdanu naredbu jedan od Budinih ljudi počne trgati odjeću s njega.

— U redu — odluči se Tyn. Bio mu je dovoljan jedan pogled na

Budu, koji je bijesno oblizivao usne. — Evo što je Stobart rekao.

Dok su oni stajali nad njim, ispričao im je sve što je znao, osim da je sam bio umiješan u događaje na Mjesecu. Dok je on govorio, Buda je brzo prevodio na korijanski.

Na jednoj stvari Buda je osobito ustrajao i tražio detaljnije podatke.

— Stobart ti je rekao da Mumford treba da se sretne s jednim od naših u Padangu, jesi li tako rekao?

— Točno tako.

— Mumford nije trebao otići do naše baze ovdje?

— Mogu vam reći samo ono što mi je Stobart rekao. Zašto ne odete i ne pronađete Stobarta?

— Stobart se ne da tako lako uhvatiti kao ti, Topduddle. Jedna naša poslovica kaže da se male ribe mogu uhvatiti, a velike umiru prirodnom smrću.

— Kljukajte se svojitn poslovicama. Što ćete sada sa mnom?

Buda nije odgovorio. Otišao je do nekakvog ormara i iz njega izvadio napravu koja je očito služila kao radiofon. Prema načinu kako je govorio, Tyn je mogao zaključiti da se obraća nekom pretpostavljenom, vjerojatno u bazi na Sumatri. Tyn je znatiželjan sjedio na stolu, nitko ga više nije prisiljavao da legne. Ispitivanje je bilo završeno.

Odloživši instrument, Buda poče izdavati naredbe ostalim Korijancima.

Tyn spusti noge na pod i ustade. Odjeća mu je još uvijek bila mokra i visjela u dronjcima s njega. Uže kojim su mu bile svezane ruke stezalo se od vlage sve jače.

— Idemo li sada kući? — upitao je.

— Ti ćeš otići u svoj vječni dom — odgovori mu Buda. — Obavio si svoju dužnost vrlo dobro, Topduddle, i ja sam ti zahvalan. Sada svi žurimo da uhvatimo Mumforda, svi osim naše dame. Ona, Benda Itai, zašit će te u vreću i baciti u plavo more. To je starodrevni način sahranjivanja na Alfi. Sretan put!

Benda Itai bila je mala, vrlo živahna, vrlo graciozna, unatoč čudnoj odjeći, i imala je nož s indonežanskim sječivom, kako je primijetio Tyn.

Prilazila mu je oprezno, brbljajući nešto na svom jeziku.

— Nemoj trošiti riječi, Mata Hari — reče joj Tyn. — Ne mogu razumjeti nijedne riječi.

Čuo je kako se ostali spuštaju u podmornicu, bit će nabijeni u njoj kao sardine u konzervi, razmišljao je pri tom. Kad oni odu, mogao bih svladati ovu malu koljačicu i biti slobodan.

Ali mala je znala svoje znanje. Iznijela je iz kabine neko staro jedro i prostrla ga po palubi. Krećući se brzo zgrabila je Tyna džudo

zahvatom i bacila ga na prostrto jedro. Prije nego što je bio svjestan što se događa bio je zamotan. Benda Itai ga je ušivala u jedro vrlo brzo, automatskom iglom. A lada se zbilja uplašio.

Kad ga je učinila potpuno bezopasnim, vezala ga je oko pasa konopom i što vukući što gurajući dovukla ga do kraja palube. Tyn poče moliti za milost. No njegov je glas bio beznadno ugušen u platnu. Ona ga je dalje gurala, osjetio je nejake udarce i shvatio da je prebačen preko ograde. Evo, to ti je trebaio, Leslie — govorio je sam sebi u očaju. Osjetio je kako pada. A onda je osjetio blaženu tvrdoću nekog čamca pod sobom. Djevojka ga je, čini se, stavila u malen čamac na vesla.

Tyn je bio još napola u blaženoj omami od sreće što je u čamcu kad se djevojka smjesti pokraj njega. Čamac se lako pokrenu, a zatim pojuri dalje od jedrenajka. Znači, imao je motor, ali potpuno bešuman.

— Ja ti na neki način mogu pomoći, Topduddle — reče mu Benda Itai, položivši ruku na konop koji je sputavao njegovu slobodu.

Do sada je situacija bila izvan domašaja Tynova shvaćanja, pa kad je čuo kako djevojka govori njegovim jezikom nije znao ništa drugo nego promumljati kroz platno:

— Moje je ime Tyn Leslie.

— Drugi iz moje grupe ne znaju da ja govorim vaš jezik — rekla je Benda. — Naučila sam ga gledajući vaše televizijske emisije.

— Vjerojatno ima još koječega što oni ne znaju o tebi — odvrati joj Tyn. — Pusti me iz ovoga pokretnog groba! Zbilja si me uplašila tamo na brodu, vjeruj mi.

Ona razreže platno oštrim nožem. Napravila je samo otvor za njegovo lice, tako da je bio zamotan kao mumija zureći u nju.

— Ne gledaj u mene kao da sam izdajica svoga naroda — reče djevojka nevoljko. — Nije tako.

— Pa i nisam ja to mislio — odgovori namrštivši se nehotice. — Ali kako si ti upala u sve to? Kakve ti veze imaš s Murrayem?

— Ne govori o meni. Bolje da ne govoriš ni o čemu! Čitava ova stvar je preglomazna za tebe. Budi zadovoljan što te neću pustiti da se utopiš. To je dosta za jedan dan.

More je još uvijek bilo mirno kao jezero. Magla je bila svuda unaokolo. Benda je upravljala po kompasu i za minutu se iz tame pojavio pred njim mali otok okrunjen neizbježnim palmama. Djevojka ugasi motor puštajući da doplove do male pješčane uvale između dvaju rukavaca vegetacije.

— Ostavit ću te ovdje, a ti pokušaj svoju sreću — reče djevojka — Kad se Budo Buda vrati na jedrenjak, reći ću mu da sam svoj zadatak izvršila. Ovdje je voda prilično plitka. Prerezat ću ti veze, a ti otplivaj na obalu. Nema sumnje da će te opaziti neki vaš čamac koji ovuda

prođe.

— Benda, takav način razgovora nameće mi pomisao da sam ja presitan za tu stvar. To je loše za moje komplekse, znaš. Moraš mi reći što se zbiva. Kako može imformacija koju Murray ima biti tako važna da je svatko spreman počiniti ubojstvo da bi došao do nje?

Ona ga prebaci preko ruba čamca vezanog, kako je ne bi napao. Stajao je do pojasa u vodi. Ona mu dobaci nož. Kad ga je pokušao podići, roneći kao riba pod vodu, ona mu doviknu:

— Tvoj Murray nosi ono što biste vi nazvali mikrofilm. Na tom je filmu cijeli plan koji se tiče invazije na Zemlju, s Alfinom cjelokupnom flotom brodova. Naš brod koji je stigao prije pet godina ovamo samo je prethodnica, istraživačkim oružjem opremljen za preliminarni pregled terena onima koji tek moraju doći. Prema pokolju koji slijedi, ti i ja, bez obzira na to što osjećamo, ne možemo učiniti ništa. Zapravo, već je kasno. Zbogom!

Tyn je stajao u vodi bespomoćno gledajući kako djevojka nestaje u zlatastoj magli.

IV

Na malom otoku Tyn je sjedio i razbijao koru kokosovog oraha.

Sat mu je pokazivao da je vee 16.20 po lokalnom vremenu. Za tri sata bit će mrak. Ako se vruća magla zadrži do sunčeva zalaska, onda su vrlo neznatni njegovi izgledi da ga netko opazi još danas.

Huknuo je bespomoćno. Bez sunca nije mogao otkriti ni u kojem je smjeru Sumatra. Tamo se, bilo što bilo, odlučuje sudbina svijeta. Ako se Svjetska vlada uspije domoći tog mikrofilma, mogla bi se poduzeti protumjere. Stobart je govorio neodredeno o »informaciji«. Da li je on znao pravu vrijednost onoga što je Murray nosio? Bilo je moguće da je Tyn jedini čovjek na svijetu koji je znao kako su velike kocke u igri.

— Ili je možda i Murray znao? — iznenada izgovori glasno. Murray je ubio prijatelja i sada će izdati svoju vrstu. — Ako ga ikada dobijem u svoje ruke...

Odlučio je da više ne bude pion u velikoj igri. Čim mu se ukaže prilika, on će preuzeti inicijativu. Nepoznate sile su ga do sada bacale ovamo i onamo. Od sada on će sam odlučivati o akcijama.

U skladu s tim on obide otočić na kojem je bio zatočen. Nije bio veći od deset hektara i pripadao je vjerojatno skupini Mentavai otočja. Na drugoj strani, na masivu od stijenja koje se pružalo duboko u more, bila je ruševina neke tvrđave.

Utvrda je još imala dvije prostorije. U jednoj je trulio stol i rđala neka škrinja. U škrinji je bila slomljena svjetiljka, lopata i kramp. Plijesan je pokrila jedan dio zida.

Slijedećih nekoliko sati Tyn je radio vrlo naporno. Gradio je svoju

obranu. Neće ga više uhvatiti bespomoćnog. Dok je radio, mozak mu je bio zaokupljen onime što mu je kazala djevojka. Istodobno je bio iznenađen naivnošću Zemlje kojom je progutala jednostavnu priču što su je ispreli Korijanci prilikom svog dolaska i podmuklošću Alfe II, koja je htjela iskoristiti ljudsku velikodušnost.

Pošto je radio oko jedan sat, nadođe lagani povjelarac, magla se diže i pojavi se Sunce. Niski oblaci na horizontu označavali su položaj Sumatre. Odjeća mu se osušila i njegov upaljač je proradio. Kada je sunce zašio upalio je vatru i nastavio raditi pri njenom svjetlu.

Kad je završio posao, legao je umorno na pijesak i zaspao. Kad se probudio, bilo mu je hladno i bio je ukočen. Puhao je svježi povjetarac. Bilo je tek 21.40. Nisko nad morem pojavio se segment Mjeseca, koji je rastao hladan i veličanstven. Jedan ribarski čamac približavao se otočiću. Tyn je, dakle, imao izgleda da se spasi. Pogledavši na umirujuće poznati oblik lokalnog čamca, on shvati koliko se plašio da će vidjeti jedrilicu Budo Bude umjesto njega. Odjednom je bio neobuzdano veseo.

— Ovamo! Ovamo, ovdje sam! U pomoć! — vikao je na malajskom, skačući i nabacujući još drva na vatru. Ribarski se čamac brzo približavao i bio je dovoijno blizu da bi se već čuo i šum vode oko njegova pramca.

Čamac je imao malo mutno svjetlo na plovici jarbola. Tri su čovjeka sjedila u čamcu. Jedan od njih poviče nešto kao odgovor dok su spuštaii jedro. Čamac se zarije pramcem u pijesak.

Na putu njima u susret Tyn se zaustavi. Ti su ljudi imali oružje u rukama! Strah ga obuzme. Okrene se u namjeri da bježi.

— Stani mirno, Tyne Leslie!

S mržnjom on stane i okrene se. Od dvojice koja su skočila iz čamca jednome pade kapuljača. Pri mjesečevu svjetlu pramen bijele kose svijetlio je jasno kao oblak oko glave. To je bio Budo Buda. On je upravio svoje oružje prema Tynu.

Dijelilo ih je dvadesetak metara. Buda i njegov prijatelj slajali su uz obalu mora, a Tyn iznad plaže blizu ruba drveća.

— Dobro je što si upalio signal — reče Buda — Već smo se umorili tražeći taj otočić.

Iz lih riječi Tyn je saznao da ga nisu našli slučajno. Njegovo se srce ukoči kad je, razmišljajući dalje, shvatio da su samo iz jednog izvora mogli saznati da je još na životu. On se prodere:

— Gdje je Beinda Itai?

Buda se nasmijao, što je nalikovalo više na kašalj.

— Ona je na sigurnom mjestu. Ona je budala, i to opasna. Ona je izdajnik. Dugo smo sumnjali u to i postavili smo joj klopku da je uhvatimo na djelu. Nismo je ostavili samu s tobom kao što smo rekli da ćemo učiniti. Jedan je naš čovjek bio sakriven i promatrao je. Kad

se vratila sama, on ju je dočekao i savladao.

Bilo što da su joj učinili, očito je da nije odala mjesto gdje ga je iskrcala. To je bila dobra djevojka, bila ona Korijanka ili ne. On se s grižnjom savjesti sjeti njenog povratka na jedrilicu da bi bila uhvaćena. Sjetio se njene uzbuđenosti, sjećanja su nailazila kao svježi vjetar.

— Siđi, Tyne, Htio bih da znam što ti je Itai ispričala — reče Buda.

Tako, zbog toga nisu pucali odmah čim su ga ugledali! Morali su saznati da li je Benda ispričala nešto što oni nisu znali.

Bez odgovora on se okrenu i potrča uz plažu do drveća. Čuo je pucanj. Nepogrešivi visoki zvuk hica korijanskoga velikog pištolja br. 88 s poluautomatskim pogonom metaka. No on je već bio među drvećem i raslinjem ispod njega, crn, zgrbljen, siguran u tami.

Buda i njegovi prijatelji uzeli su svjetiljku s čamca i počeli se penjati uz plažu dozivajući ga. Za to vrijeme Tyn ih je zaobišao sa strane. Prikrao se na stijenu s koje je mogao imati pregled na plažu i čamae na njoj. Potražio je i našao tri oveća kamena.

Upravo tada su dva Korijanca trčala prema vrhu plaže. Tyn zadrža dah. Povikali su istodobno, svjetiljka odleti ustranu. Upali su u jamu koju je on još prije pripremio. Da bi se osigurao od iznenađcnja, Tyn je uzeo lopatu koju je našao u utvrdi i iskopao duboku jamu u pijesku na putu kojim bi krenuo netko tko bi želio u unutrašnjost otočića. Prekrivena trulim daskama iz stare utvrde i s pijeskom posutim po njima bila je to savršena klopka. Kad su Korijaaci stali na te daske, one su popustile i našli su se u jami. Na njih se sručio i oblak pijeska.

Tyn je tu prednost mogao iskoristiti vrlo kratko, možda samo nekoliko sekundi.

Kad je treći Korijanac u čamcu ustao da vidi što se to događa, Tyn baci prvi kamen na njega. Čovjek se dobro ocrtavao na liniji vode, a bio je samo nekoliko metara udaljen. Kamen ga je pogodio u rame. On se okrene i podigne svoj 88. Kamen kao čovječje stopalo pogodi ga u trbuh.

Kad se presavio od bola, Tyn je već bio skočio kao leopard sa stijene na Korijanca i oborio ga. Još jedan udarac kamenom po glavi i on se umiri. Tyn ga prebaci na mokri pijesak i počne gurati čamac u vodu. Prebacio se zatim i sam u čamac i podigao jedro. Metak s obale smrska svjetlo na pola jarbola. Tyn osjeti krhotine stakla i kapi ulja po sebi.

Vidio je dvije tamne spodobe na pozadini pijeska kako se izvlače iz jame i trče prema obali. Pucali su opet. Tanad se izgubio na moru, a Tyn leže na dno čamca.

Korijanci su mogli plivati kao morski psi. Prvih godina na Zemlji, prije nego što su započele nevolje, sudjelovali su na Olimpijadi i s lakoćom odnijeli sve prve nagrade u plivanju. Nema sumnje da su

mogli plivati isto tako brzo kao što plovi ribarski čamac na blagom povjetarcu.

Tražeći po dnu čamca Tynova lijeva čelična šaka napipa pištolj koji je ispustio Korijanac.

Buda i njegov prijatelj gazili su po plitkoj vodi, još uvijek su pucali i upravljali svjetlo za njim. Bili su odličan cilj. Tyn upravi pištolj preko stranice čamca i nanišani na ratnog pukovnika.

Korijansko je oružje bilo odlično. Nije bilo trzaja. Tamo preko vode Buda kreketne kao žaba i tresnu naprijed u more povukavši i svjetiljku sa sobom.

Čamac je hvatao brzinu i nosio Tyna preko mjesečinom obasjanih valova. Nakon šoka koji je doživio ubivši Budu, dođe i uzbuđenje zbog toga. Bio je gotovo uplašen divljim za dovoljstvom koje ga je obuzelo. Mogao je učiniti sve na svijetu. Mogao je spasiti svijet.

Uzbuđenje je jenjavalo samo po sebi i on stade razmišljati o mnogo praktičnijim stvarima.

Bilo je 1.30 poslije ponoći. Vijeme je protjecalo kao brazda iza čamca na vodi. Morao je naći Murraya prije nego što ga pronađu Korijanci, ukoliko ga već nisu pronašli. Prva stvar koju treba učinili kad se dokopa kopna očito je da o svemu izvijesti Stobarta ili nekoga od viših vlasti. Bilo bi glupo da sam nastavi lov na Murraya, iako je želio upravo da se sretne s tim monstrumom i da ...

Da, želio je ubiti toga velikog razmetljivog svemirskog kapetana. I — osjetio je jezu kad je došao do zaključka da je želio osjetiti ono užasno olakšanje ubijanja radi spasa ostalih.

Ali druga strana njegove prirode željela je samo riješiti zagonetku Murrayeva nestanka i svega što je bilo upleteno oko toga. Samo! Tyn je bio bijesan na pomisao kako je bio u nesvijesti za vrijeme tih odlučujućih trenutaka na Mjesecu, u području 101, o čemu je Murray dao jednu a Stobart drugu verziju priče. Istina bi mogla ležati negdje između njih.

Tyn je veliki 88 stavio u džep i upravio visoko kruto kormilo. Jedno od njegovih najranijih sjećanja, napola ovijeno velom zaborava, bilo je iz vremena kada je imao samo tri godine. Bacao je igračke iz svojih dječjih kolica. Igračke su padale na tlo. I uvijek kad je bacao stvari, te glupe stvari su padale. Još se sjeća svojega nezadovoljstva zbog toga. Pa i danas mu je bila mrska svaka situacija iz koje nije bilo drugog izlaza. A istina je bila isto tako neizbježiva.

Znao je da bi trebalo da mrzi Korijance, svih pet tisuća i sve one milijune tamo na Alfi II. Ali mržnja mu nije išla od ruke. Da li je to bilo samo zbog toga što je znao da je jedan od njih hrabar i lijep?

Tyn je sada išao doslovce smjerom puhanja vjetra. A imao je sreću. Jugoistočni monsun mu je pomogao. Za pola sata obala je bila na vidiku. Još jedan sat i Tyn je kormilario pod stijenama, tražeći mjesto

gdje bi pristao. Na malom kamenitom rtu dvije kolibice skutrile se pod teretom svojih slamnatih krovova. Žuto svjetlo naziralo se u jednoj od niih. Upravio je čamac na obalu, iskrcao se i zaputio prema kolibama. Tyn nade nekog starca koji je bio voljan odvesti ga do puta. Kad su krenuli. Tyn s olakšanjem sazna da nisu bili više od desetak milja daleko od Padanga.

— Ni sat hoda odavde ima telefon — reče starac — u koji možeš govoriti nekim ljudima u gradu. Ako im kažeš da pošalju brza kola, brza kola doći će po tebe.

— Hvala na savjetu. Svakako ću učiniti kako kažeš. A gdje je taj telefon? U nekoj kući ili u trgovini?

— Ne, telefon je u novoj vodenoj tvornici, odje se voda iz mora pretvara u hranu.

Tyn je iz opisa znao da je starac mislio na farmu planktona u Semapangu. Zahvalio mu se kad su stigli na puteljak i zamolio ga da primi ribarski čamac kao dar od njega. Vrlo zadovoljan time, stari urođenik izvadi smotuljak s hranom u palmovu lišću i ponudi mu zauzvrat gurajući mu u ruke. Tyn se zahvali i nastavi put dobro raspoložen. U palmovu listu bilo je kuhane riže s ukusnim začinima i nekoliko komada asvabija. Tyn je halapljivo jeo hodajući. Put je bio sam uski puteljak, dobro osvijetljen mjesečinom. S obje strane bila je prijeteća džungla.

Nakon pedest minuta ugledao je farmu planktona. Naslonio se na drvo i počeo razmišljati.

Kad je ispitivao Minu u kinu Roxy, ona mu je rekla da će Murray doći ovamo, na farmu planktona. Kapetan špijunske patrole mogao je imati samo jedan razlog da posjeti ovo mjesto. Postrojenje je bilo potpuno automalizirano, tu je preko dana bio samo neki inženjer, čudak, i jedan čuvar noću. Murray je vjerojatno izabrao ovo mjesto kao sklonište dok ne uspostavi vezu s korijanskim agentom.

Tyn je odlučio. U džepu je imao korijanski pištolj 88. On će sam uhvatiti Murraya ako je ovdje, on će ga pronaći. Trebalo je da s Murrayem raščisti i onaj osobni račun. Poslije toga bit će dovoljno vremena da telefonira Stobartu iz VUN-a. Kroz osvijetljene obrise drveća nejasno se nazirala masivna zgrada. U blijedom mjesečevu svjetlu nalikovala je na ledenu santu. I kao kod sante leda veći njen dio ležao je ispod mora.

Svakodnevno su milijuni tona morske vode bili usisavani u velike bazene, gdje se voda pročešljavala i vadili se planktoni iz nje. Poslije su se ovi sićušni organizmi ubacivali u tankove s hranjivim tekućinama, gdje su rasli i bujali prije nego što će biti izvrgnuti procesu sintetiziranja i tako pretvoreni u zgusnutu masu za ishranu, visokohranjivu, iako se jedva mogla žvakati i progutati. Takvi uredaji razmješteni po obali Indijskog oceana i Kineskog mora mnogo su

pridonijeli ublažavanju nevolja poluizgladnjelih stanovnika tropskih krajeva

Tyn se oprezno približavao tom mjestu.

Iako nikada dosad nije bio ovdje, gotovo sve mu je bilo poznato, zahvaljujući tome što su novine mnogo pisale o farmi. Znao je da je gotovo nemoguće ući u veliku zgradu. Pa gdje će se onda skrivati progonjeni čovjek? Jedan odgovor mu se nametao sam od sebe: na fasadi prema moru.

Tamo je bilo mnogo svodova i potpornih stupova preko podvodnog otvora postrojenja i oni su mogli pružiti zaklon.

Tyn je krenuo u potragu. Provukao se pokraj napuštenog parkirališta. Mjesec je bio sada zaklonjen oblacima, i to je pružalo veće mogućnosti da prođe nezapaženo. Na kraju parkirališta bio je visoki zid, preko zida uski prolaz i onda glavna zgrada. S teškom mukom popeo se na vrh zida.

Nemogućnost ulaska u glavnu zgradu postala mu je sada jasnija. Bijeli zidovi stršali su trideset metara iznad njega u nebo, pružajući se ravno uvis bez ijednog oslonca koji bi pomogao penjanju. Nekoliko metara dalje ipak su bile neke čelične stube. Zgrčen, Tyn dopuzi do tog mjesta i vidje da su stube započinjale nekih dva i pol metra iznad njega i vodile na krov.

Tyn stade nasuprot njima i skoči snažno preko prolaza između zidova. Uhvatio je krajeve objema rukama i našao oslonac za nogu. Njegova čelična šaka bila je gotovo istrgnuta iz vezova, ostao je visjeti tako dok nije minula bol u ramenima. Tama je postala gušća dok je tako čekao. Grmljavina je tutnjila iznad glave. Onda se počeo penjati.

Počela je kiša. Čuo je kako nadolazi preko džungle prema njemu. Slijedećeg trenutka zalila ga je i kao da ga je htjela prilijepiti uza zid. Stigao je na krov i stao se ogledati oko sebe pokušavajući prodrijeti pogledom kroz tamu. Kiša je sada potpuno zastrla Mjesec. Desno je vidio otvore za ventilaciju i čuo kako kiša udara po njima.

Napredujući na nogama i rukama, krenuo je prema morskoj strani. Neposredno pod njim bio je komadić prilično mirnog mora. To je bilo unutar planktonske mreže, koja je osiguravala da ništa veće od planktona ne uđe u unutrašnje postrojenje. S druge strane mreže more je bučilo.

U toj buci Tyn je smetnuo s uma da se mora skrivati. Počeo je vikati skupivši ruke oko usta.

— Murray!

Uzvik je bio odmah zbrisan u bezvučnoj tami. Voda mu se slijevala niz lice. Tyn se opet spustio na ruke i koljena tražeći neke pomočne stube koje će mu omogućiti da se spusti niz pročelje.

Našao je jedne. Zafićuka od zadovoljstva i prebaci nogu preko ruba krova. Kad je napipao prvi oslonac za nogu, začuje pucanj.

Tyn se sledi. Zgrčio se uz okomiti beton. Bilo je nemoguće razabrati odakle je došao pucanj, odozgo ili odozdo. Deset nepodnošljivih sekundi bio je ukočen. Zatim se počeo spuštati stubama koliko je brže mogao, bez obzira na bolove u zdravoj ruci. Vjetar ga je zanosio dok je silazio.

Nije više bilo pucnjeva. Ali u mraku je netko išao za njim. Tyn se odvoji od stuba nekom izbočinom. Tu je bio zaklon. Arhitekt koji je gradio tu zgradu napravio je s morske strane na pročelju zgrade niz malih udubina. Ako je Murray bilo gdje u blizini, svi su izgledi da je u jednoj od njih.

Zatim je počeo hodati od jednog udubljenja do drugog, tapkajući nespretno, tražeći Murraya. Bio je to posao koji je razdirao živce. Ptičji izmet pod nogama činio je taj put još opasnijim.

Stigao je do trećeg udubljenja kad je Mjesec na trenutak obasjao more. Gledajući natrag preko ramena. Tyn zapazi neku spodobu koja se spuštala stubama kojima se on malo prije spustio. Čovjek ili Korijanac? Ako je bio čovjek, da li je to Murray? Odlučivši se brzo, on se okrenu da bi se suprotstavio progonitelju. Noga mu se poskliznu po klizavom betonu i ode preko ruba izbočine.

Prije nego što je mogao bilo što poduzeti, Tyn pade. Njegovih deset prstiju, pet pravih i pet čeličnih, zagrebali su za trenutak po zidu tražeći uporište. Bez uspjeha. Padao je u more.

Tamna se voda uzdigla da ga dočeka. Pao je na leda i potonuo. Kad se uspio vratiti na površinu, gušeći se, vidio je da se nalazi unutar mreže za planktone.

Netko kao da je vikao odrekud iz daljine. Kiša je poput olova tukla po njemu i izazivala malene vodoskoke na površini mora. Tyn je zaplivao prema zidu.

A onda se iznad sve buke začuje još jedna. Bila je duboka i trajna, grmljavina nadljuskoga gladnog bika. Tyn osjeti kako su mu noge uhvaćene, kako je zaustavljen, kao da ga je zvuk prikovao za mjesto. Bio je povučen u dubinu. Boreći se i vičući, on shvati što se dogodilo. Otvorila su se vrata podvodnog dijela postrojenja. On je bio unutar mreže. Bit će pretvoreu u sok od planktona. Bespomoćan je kao list na vjetru.

V

Potopljena i izdrobljena tekuća masa bila je u njegovoj svijesti registrirana kao zvuk, zvuk koji je najavljivao njegovu smrt.

U mrkloj tami ispred Tynovih očiju prolijetale su, kao dio njegove agonije, slike iz njegovoga prošlog života, kao pjena na površini utopljenog mozga. Kao da ga žele sačuvati od sadašnjih muka. A zatim su nestale.

Mjehur iz prošlosti je prsnuo. Njegova je glava bila ponovo iznad vode. Iscrpljen, gutajući zrak, Tyn se pokušavao održati na površini vode koja je brzo protjecala. Slaba svjetlost reflektirala se po površini oko njega. Bio je negdje u nutrini ogromnoga automatiziranog postrojenja, koje je bilo tu i tamo osvjetljeno raznobojnim signalnim svjetlima. Tvornica je bila pod kontrolom kompjutora, posluživana automatskim strojevima. Nitko ga neće spasiti ako se sam ne pokuša spasiti.

Dišući i šmrčući bolno bio je sretan što se nalazi na površini vode, iako se ona dizala. Kroz debelo staklo mogao je vidjeti kao u magli niz tankova, beskrajne cijevi i preše u pozadini. Mogao je također vidjeti nesvjesno kako zidovi zdanja tonu postupno pred njegovim pogledom kako ga je voda dizala sve više i više.

Došao je odozdo kroz otvor i bio je sada zarobljen u velikoj staklenoj cijevi promjera oko tri metra, visokoj oko šest katova.

Buljeći kroz staklo u iznenadnom uzbuđenju, Tyn je vidio druge velike cijevi poredane usporedo kao cijevi nekih predimenzioniranih orgulja. Cijevi su se pružale od poda do stropa i brzo su se punile vodom.

Tyn pogleda gore. Odmah je znao gdje se nalazi. One su cijevi preuzimale svu vodu. Kad su bile pune, s vrha se spuštao gusti filter propuštajući morsku vodu i pritiskujući dolje prema dnu sve planktone. I ne samo planktrme nego i sve ostalo što se nađe u vodi. Na svu sreću, Tyn će biti mrtav prije nego što bude pritisnut filtrom o dno cijevi.

Između uskovitlane vode i vrha cijevi ostalo je samo oko tri metra; udaljenost se naglo smanjivala. Uzburkanu izdajničku vodu Tyn osjeti na svom džepu. Korijanski 88 još je bio tamo. Izvlačeći ga iz džepa Tyn ga diže iznad vode.

Ostala su dva metra između vode i vrha cijevi.

Molio se u sebi da ima pravo čovjek koji mu je jednom rekao da na ovo oružje voda nema nikakva djelovanja. Otresao ga je od vode, legao na leđa i plivajući nanišanio u staklenu stijenku cijevi.Još samo jedan metar do vrha.

Pritisnuo je okidač. Kao i uvijek. u ovoga izvanrednog oružja nije bilo trzajia. Veliki metak razbio je staklo odozgo do dolje na jednoj strani pretvarajući ga u more krša. Tyn je bio izbačen preko ruba cijevi mlazom vode oslobođene svoga zatvora. Voda ga je odnijela na cijevi koje su se spuštale. On se počne trzati i zakvači se za nekakvu ogradu. Ruke su mu pucketale od tereta, ali ostao je visjeti na ogradi. Visio je vječnost, cijelu vječnost je protjecao slap vode i stakla, slap koji je nosio smrt. S velikim naporom popne se na prečku, jedva shvaćajući da je živ.

Neki drugi zvuk se javi, zvuk koji je odmah prepoznao: sirena za

uzbunu. Kad je probio staklenu cijev, automatski alarmni uređaj je proradio.

Ako ga uhvate ovdje, to bi značilo kraj svega.

Brinuti se sad za svoju slobodu moglo je značiti gubitak svakog izgleda da pronađe Murraya, čak i gubitak posljednje prilike da odlučujuću informaciju koju je dobio od Bende Itai proslijedi na pravo mjesto. Tyn se diže sav mokar, uklanjajući mokru kosu s očiju. Bio je na nekakvoj izbočini. Nekoliko stopa od njega pune košare prerađenog planktona, pretvorene u odreske, paštete i tijesto, prolazile su brzo po konvejeru. A brzi koraci čuli su se sve bliže.

Tama je bila rastjerana raznovrsnim svjetlom, crvenim, narančastim, plavim. Tyn vidje kako neka sjenka juri po izbočini prema njemu. Dvije sjene! Tko god da ga je slijedio tamo vani uspio pa je siijediti i ovdje unutra. Netko tko je imao ključ.

— Leslie! Tyn Leslie! — vikao je neki glas.

Glas je bio pojačavan, raspršen, metalan zbog akustike u zgradi. Tyn nije razmišljao da li ga može prepoznati. Preplavljen strahom mislio je da su to Korijanci u potjeri za njim. Skočio je na konvejer.

Poskliznuo se oborivši neku košaru. Konvejer je išao sve brže, brže nego što je on procijenio. Tyn se diže na koljena gledajući natrag ne bi li raspoznao tko ga slijedi. U tom trenutku našao se pod narančastim svjetlom. Psujući, Tyn se okrenu da vidi kamo ga nosi konvejer.Neki uski prolaz pojavi se pred njim.

Konvejer ubrzo stiže u neki odjel za pakovanje. Automatski utovarivač čekao je dolje pod jakim svjetlom, skidao košare s konvejera i ubacivao ih u teretnjak, čija su se vrata sama zatvarala čim bi bio napunjen.

To nije bilo za Tyna. Skotrljao se sa trake neposredno pred tim robotom. Pao je na pod i sve ga je zaboljelo. Polagano i teško se dizao. Sat je pokazivao da je blizu 3.30 ujutro. Trebalo je da sad bude u krevetu i da spava...

Upravo kad se podigao na konvejeru, pojavila su se dva lika njegovih progonitelja. Oni su očito bolje znali nego Tyn što ih očekuje kad su bili ubačeni u prostoriju za pakiranje, skočili su spretno jedan za drugim na noge. Prije nego što je Tyn uspio bilo što uraditi, okružili su ga.

— Hajde, Leslie, pođimo napolje — reče mu jedan od njih, držeći ga čvrsto pod ruku.

Tyn nije mogao vidjeti njihova lica osim čela i očiju, koje su ga promatrale iznad privezanih rubaca.

— Tko ste vi? — zapitao ih je slabim glasom. — Čemu te krinke?

— Objašnjenja će doći kasnije — odgovori mu jedan od njih. — Naprije da izademo odavde, prije nego što cijeli Padang počne ispitivati zbog čega je bila ova uzbuna.

Sirene su još uvijek zavijale kad su neznanci poveli Tyna nekoliko katova niže, otključali vrata specijalnim ključem i izveli ga iz zgrade.

Izišli su iza potpuno pustog prostora za parkiranje, nedaleko od mjesta s kojega je Tyn krenuo prema zgradi. Požurili su do nekoga starog modela njemačkog automobila tipa Moeveg. Krupniji, očito vođa, sjedne za volan, a oni na stražnje sjedalo. Odmah krenuše.

Dok su u brzini prolazili pored pročelja zgrade, stigla su i prva kola iz suprotnog smjera kao odgovor na uzbunu. Imala su svjetlo na krovu; bila su to policijska kola. Kad su došli blizu njih, neki čovjek u uniformi nagnuo se kroz prozor vičući neka se zaustave. Krupni samo poveća brzinu.

— Prokletstvo, ako zapaze naše brojeve — dobaci preke ramena čovjeku pored Tyna. — Imat ćemo neprilika, to je sigurno. Moramo skrenuti prije nego što sretnemo cijelu kolonu. Nije vrijeme da se s lokalnom policijom igramo pitanja i odgovora.

Vatrogasna kola protutnje mimo. Jedan helikopter ih je nadletio. Velika svjetla koja su prodirala kroz aleju pokazivala su da je cijela, kolona vozila krenula u smjeru uzbune. Krupni okrenu upravljač; skliznuli su s puta na mali puteljak što je vodio prema džungli.

Put nije bio predviđen za nešto drugo nego za volovsku zapregu. Raslinje je udaralo po prozorima kako je vozilo napredovalo kroz uzani prolaz.

— Prilično smo daleko stigli — reče krupni kad se Moeveg uspio probiti nekoliko stotina metara u džunglu. Čovjek pokraj Tyna nije do sada prozborio ni riječi. Kola su se zaustavila.Krupni ugasi velika svjetla tako da ih je osvjetljavalo samo malo svjetlo u kolima. Napolju je kiša prestala padati, ali lišće je šapatom strugalo po kolima. Bilo je 4.15, gluho doba noći.

—Dobro — započe Tyn — možda je vrijeme da mi kažete tko ste vi, što radite, i zašto to radite.

Skidajući rubac koji mu je skrivao donji dio lica, krupni se okrene na sjedalu i pogleda u Tyna.

— Prije svega — rekao je ljubaznim pristojnim tonom — moramo se ispričati što smo vas zapravo kidnapirali na ovaj način, gospodine Leslie. Vrijeme je bilo kratko i nismo imali drugoga izbora. Moram dodati, oprostite mi, ništa od ovoga ne bi bilo potrebno da ste nas pričekali i da smo vam mogli objasniti kad smo vas dostigli tamo gore na vanjskoj fasadi na farmi planktona. Vaš skok u more bio je spektakularan ali nepotreban.

— Nisam skočio — odgovori Tyn kiselo. — Poskliznuo sam se.

Odjednom krupni prasne u smijeh. Tyn mu se pridruži. Napetost je naglo popustila. Maskirani čovjek pored Tvna nije se ni pomakao.

— Situacija je slijedeća — reče krupni. — Usput rečeno, moje je ime Dickens, Charles Dickens. Nema nikakve veze, dakako. Radim s

čovjekom po imenu Stobart, agentom VUN-a, kao njegov zamjenik, kako bi se reklo. Vi ste se izgubili na nekoliko sati i mi smo bili zbilja zabrinuti. Vidite, vaša uloga u ovoj aferi je vrlo značajna, pa smo htjeli znati gdje ste.

— Svakako, to vas je nagnalo da me tražite na farmi planktona? — ispitivao je dalje Tyn. Nismo tražili vas — odgovori Dickens. —

— Mi smo zapravo pretraživali to mjesto kad ste vi naišli. Kao i vi, nadaii smo se da ćemo ondje naći Murraya Mumforda.

— Kako ste saznali da ja još uvijek tražim Murraya?

— Pa, vi ste ga zazivali po imenu, sjećate li se? A s druge strane, Mina vam je rekia kako joj je Murray spomenuo da će biti na toj farmi planktona.

— Kako ste saznali za Minu, Dickense?

— Stobart je saznao. On ju je ispitivao kad ste otišli od njega. Nismo ni mi sjedili skrštenih ruku.

— Nemojte mi ništa govoriti o Stobartu. To je čovjek koji bi morao naučiti nešto osnovnog ponašanja prije nego što se uputi među ljude.

— Stobart je na neki način psiholog — odgovori Dickens. — On je namjerno tako postupio prema vama kao da vas želi odvratiti od traženja Murraya, s očitom namjerom da vi to ne poslušate.

Tyn se nasmija u sebi. Ovi momci misle da imaju odgovore na sva pitanja. Oni i ne znaju da je on prestao tražiti Murraya kad su ga uhvatili Korijanci u taksiju. Stobart se može... na svoju psihologiju.

— Znači, Stobart je htio da budem njegova lutka? — reće Tyn. — Ali zašto?

— Vi ste bili njegovo trenutačno nadahnuće. Korijanci su ga opkolili u baru Roxy kad ste vi naišli. Vi ste bili njegova diverzija da bi ih odvukao na drugu stranu. Vi ste, zapravo, bili dvostruko korisni. Pošto su vas Korijanci odvukli na svoju jedrilicu...

— Što? — eksplodirao je Tyn. Odjednom je bio strahovito ljutit. Čovjek koji je stalno šutio pored njega slavio mu je ruku oko ramena umirujući ga. Tyn je odbije svojom čeličnom šakom. — Hoćete reći da su vaši ljudi znali za tu jedrilicu? I ostavili ste je nedirnutu? Pustili ste da me muče na njoj? Pustili ste da se taj Budo Buda, profesionalni koljač Ap II Dowla, šeta okolo kako mu se sviđa? I cijelo vrijeme znali ste za tu jedrilicu i mogli ste je raznijeti da ste htjeli? Zar nije narušavanje međuplanetarnog sporazuma sama činjenica da je bila tamo?

— Nemojte se uzbuđivati. Mi nismo znali da ste vi otpremljeni na taj brod. Korijanci su vas na brzinu uhvatili, na spavanju, Leslie! Mi smo očekivali veliku lovinu. Ap II Dowl je morao posjetiti tu jedrilicu u ranim satima sutra ujutro. Sada smo ga već trebali tamo uhvatiti. Kad bismo njega mogli strpati u torbu, mnoge nevolje na Zemlji bile bi prebrođene.

— Vi i ne znate koliko nevolja on donosi — reče im Tyn namrgođeno. — Zemlja treba da bude napadnuta invazijom s Alfe II svemirskim brodovima. To je vesela vijest koju Murray nosa okolo sa sobom.

— Znamo.

— Znate? Kako to da i vi znate?

— Imamo raznih mogućnosti da saznamo, Leslie, neka ostane pri tome.

Dok je Dickens govorio, jedna zujalica zabruji. Na tom starom Moevegu bio je instaliran i radiofon. Dickens podiže slušalicu, posluša i odgovori tihim glasom. Tyn je čuo samo toliko da se spominje njegovo ime.

— Zar vi ne možete progovoriti nijedne riječi? — upita čovjeka do sebe. On slegnu ramenima bez odgovora.

Odjednom Dickens spusti fon i prokune glasno, sočno i duhovito, što je prostačkije mogao. Bilo je to veliko iznenađenje jer je dolazilo od njega inače tako uglađenog.

— Leslie, vi ste pošteno zamutili stvari — reče akrenuvšl se na prednjem sjedalu. — Ovo je zvao Stobart. On kaže da ste bili ostavljeni na malom otoku Achin Itu sve do oko deset sati na večer, prošle večeri. Našli su tamo na plaži upaljač s vašim monogramom. Je Ii to točno?

— Želio bih da mi se vrati taj upaljač, stoji me pedeset novčića. Recite to Stobartu, hoćete li?

— Slušajte, Leslie, vi ste ubili toga korijamskog pukovnika Budu. Znate li što ste učinili? Uplašili ste Ap II Dowla. Kad je čuo za smrt Bude, ostao je u svojoj bazi. Naši su drugovi jurili za tom jedrilicom dok ste se vi igrali skrivača na farmi planktona. I donijeli hrpu beskorisnih informacija.

— Ne okrivljujte me, Dickense. Smatrajte to jednim od mojih trenutačnih nadahnuća, ha? Svaki put kad neki od Stobartovih planova ne uspije, javite mi. Siguran sam da ću se naježiti slušajući to.

— Vi ćete sa mnom u Padang, i to odmah, Leslie. Zatvorit ćemo vas dok ne naučite da ne valja praviti budalu od sebe.

— Eh, vi to nećete! — reče Tyn dižući se napola iz svoga sjedala. Nešto tvrdo pritislo ga je sa strane. On pogleda dolje. Sutljivi je suputnik zabio pištolj u njegova rebra i ne trepnuvši očima iza rupca. Dickens upali svjetla, a Tym ponovo bespomoćno sjedne.

— Tako je bolje, samo se smirite — reče Dickens. — Od sada živite na račun države.

— Ali ja imam važnog razloga da nađem Murraya — reče Tyn. — Kunem vam se, Dickens, ja bih mogao krenuti ravno k njemu. Pa i vi ga još uvijek tražite, zar ne?

— Mi ćemo ga već naći — reče Dickens mirno paleći motor. — Ali

stvari su previše zamršene za vas, prijatelju. Nema mjesta napolju za amatere kao što ste vi. Načinili ste dovoljno štete. Evo još jedne stvari koju niste znali: jeste li razmislili zašto Korijanci ne bi mogli sami prebaciti jedan mali mikro-film, manji od vašega prsta, s Mjeseca na Zemlju? Postoje razlozi što ga Murray nosi za njih: zato što je ukraden od Korijanaca!

— Hoćete reći da su ga Korijanci ukrali od Korijanaca?

— Da, to sam rekao i pri tome ostajem. Jeste li ikada čuli o korijanskoj frakciji mira KFM, koju vodi Tawdeil Co Bar? To je mala i polulegalna organizaeija Korijanaca usmjerena protiv Ap II Dowla i želi mir sa Zemljanima. Njih ima vrlo malo. Na Mjesečevom području 101 ne može ih biti više od nekolicine. Ali uspjeli su se dokopati toga mikrofilma i svakako žele da on stigne do glavnine KFM u njihovoj bazi ovdje na Sumatri. Pretpostavljam da će biti upotrijebljen u propagandne svrhe da bi pokazao Korijancima kakav je opasan mamijak taj Dowl. Ja vam sve ovo govorim da biste vidjeli kako je situacija previše složena za vas.

Dok je to govorio, Diokens se mučio s kolima. Kotači su se okretali u blatu, ali nisu kretali iz mjesta. Tyn je razmišljao o onome što mu je Dickens maločas rekao. To je bacilo novo svjetlo na jednoga Korijanca. na djevojku Bendu Itai, koja mu je spasila život

— Jeste li ikada čuli o Brendi Itai? — upitao je Tyn. Izgovarao je njeno ime glasno, s osjećajem neočekivanog zadovoljstva.

— Mi smo zaglibili, prokletstvo — reče Dickens. — Eh, kako ljubim Sumatru! Benda Itai je očito jedna od KFM. Stobartovi ljudi su je našli na brodu kad su ga zarobili. Korijanci su se spremali da joj prirede užasno umiranje. U tim uvjetima naši su smatrali da je najbolje pustiti je na slobodu. Rekao sam vam, Stobart ima meko srce. Ja bih je zatvorio... Idem van da stavim nešto ispod kotača. Leslie, ako pokušate pobjeći, moj će vam prijatelj pucati u noge. To je vrlo bolno...

On se iskobelja van ostavljajući svoja vrata širom otvorena. Noge su mu šljapkale po mokroj travi.

Tynovo srce je tuklo. Razmišljao je ima li izgleda da savlada momka kraj sebe. Dickensa je mogao vidjeti kroz prednje staklo obasjanog svjetlima koja su samo naglašavala tamu punu iščekivanja s obje strane. Agent je izvadio neki nožić, rezao deblje stabljike grmlja i bacao ih ispod prednjih kotača vozila.

Odjednom se još nešto pomaklo tamo napolju. Dolazilo je zviždeći i treperavo zujeći s vrhova drveća. Grmlje i grančica su se svijale i previjale, činilo se da je sve oživjelo kaiko se to približavalo.

Dickens se uspravi i u trenu ostavi granje i potegne pištolj. Opali dva metka u tu stvar, okrenu se i uskoči u kola zalupivši vrata za sobom.

Bijesno pokuša još jednom izvući kola iz blata. Leteća stvar je napadala kotrljajući se iz mraka.

— Što je to? — upita Tyn, ozbiljno potresen. Počeo se znojiti. Uši su mu zujale od zvuka koji je ispuštala letjelica.

— To je korijanski leteći špijun — objasni Diokens. — Televizijski javlja u bazu Korijanaca sve što vidi. Vidio sam jedan primjerak toga kad smo ga jednom uhvatili i dopremili u glavni štab. Nije naoružan, ali ni u kojem slučaju nije bezopasan.

Trznuli su stopu naprijed i opet zaglibili kotačima koji su se uzalud okretali. Leteći špijun je lebdio malo pa onda se spusti gotovo do zemlje. Tyn ga je vidio sada vrlo jasno. Bio je to disk oko pet stopa u promjeru i oko dvije stope debeo u sredini. Imao je leće raznih veličina oko donjeg ruba. Neko svjetlo za traženje bacalo je prema njima zaslјepljujući mlaz.

Rotor, vjerojatno postavljen na žiroskop, pokretao je stroj, On je proizvodio zujanje, od čega su se u blizini grmlje i grančice neprirodno svijale. Rotori su bili u disku zaštićeni od mogućih oštećenja finom mrežicom.

Odjednom je stroj krenuo naprijed prema njima. Dickens se instinktivno sagnuo, a disk je svom snagom lupio u prednje staklo i razbio ga u sitne komadiće. Dickens je sočno psovao.

— Korijanska baza nije daleko odavde! — povikao je. — Samo nekoliko milja kroz džunglu. Ako nas je ova stvar prepoznala. možda se spremaju da nam onesposobe kola i zadrže nas dok nas korijanska patrola ne uhvati. Pokrijte lice, Leslie — ne dopustite da vas vidi!

Leteći špijun se podigao i lebdio negdje iznad kola. Nisu ga mogli vidjeti, ali su ga čuli kao zvuk nekog roga što stalno trubi. Lišće je oko kola lelujalo žestoko kao da ga je podigla neka nova oluja. Tyn je također vezao rubac preko lica kad je Dickens pokrenuo kola unatrag. Trzajući se, stari se Moeveg iščupao iz blata. Odjednom je leteći špijun opet krenuo u napad. Kao klizajući se pojuri dolje i sa strane udari u staklo kola. Nije se vratio, nego je tako ostao gurajući se kroz razbijeno staklo dok su mu leće zlokobno svjetlucale. Kola su se nagnula a karoserija se iskrivila.

Šutljivi agent se podiže sa sjedala da može pucati kroz razbijeni prozor. Čelo mu je iznad maske bilo sivo kao krpa.

— Gađaj u njegove rotore, kroz mrežicu! — poviče Dickens. —To je jedini način da ga onesposobiš!

Brzali su unatrag po stazi kojom su došli u džunglu. Dickens je vozio gledajući preko ramena natrag s upravljačem u jednoj a pištoljem u drugoj ruci.

— Ova stvarčica nas može zgnječiti ako pokušamo pobjeći —reče — zato se sagnite što više možete.

— Nisam namjeravao iskočiti napolje — odgovori Tyn. A upravo

je namjeravao pobjeći.

Dok je on govorio, šutljivi otvori prozor sa svoje strane i nagnu se kroz njega kako bi mogao bolje gađati. Leteći disk se podiže među drveće i zaleti se u jedan od stražnjih kotača. Moeveg skliznu na stranu u grmlje i zaustavi se, dok je motor uzaludno urlao.

Tyn nije mnogo razmišljao. Znao je da su sada uhvaćeni. Ova je stvar mogla razbiti kola u komadiće ako joj tako narede.

Šutljivi agent bio je sagnut do poda. Skaćući kroz otvorena vrata, Tyn skoči preko njega, istrže mu pištolj iz ruke i zamakne u žbunje. Zagnjurio se u grmlje i puzući na koljenima, kretao se naprijed, ne mareći za trnje i ogrebotine. Pucanj odjeknu iza njega. Nije znao da li Diokens puca za njim ili u letećeg špijuna. Kretao se brzo. Pao je u neki potok prekriven raslinjem i izašao sav mokar. Pomagalo mu je slabo svjetlo osvita zore.

Znao je što treba da čini. Kretao se prema pojasu debelog drveća niskih grana. Leteći špijun ipak ima neka ograničenja, unatoč svojoj moći. Gusto granje i lišće će ga zaustaviti.

Tyn se diže na noge i potrča povijen. Više nije znao u kojem smjeru trči, a duboki neugodni zvuk ga je pratio. Svjetlo zasja kroz lišće tražeći ga. Lišće je podrhtavalo. Ta gdje je već to drveće?

Napokon se Tyn našao na blagoj strmini, otklizao niz grmlje i našao se pod prvim redom drveća. Dahćući je ležao kao uhvaćena životinja.

Sve što je mogao učiniti, učinio je. Ali... ako je njegova transmisija tamo u korijanskoj bazi otkrila da je on taj Zemljanin s kojim je razgovarala Benda Itai, onda bi to bio dovoljan razlog što se nalazi u procijepu.

Tyn se povuće uz jedno stablo. Počeo se penjati, popeo sa oko tri metra. Leteći špijun ga je vidio. Naglo se spustio i letio u niskom letu sa svjetlom uperenim naprijed. Nije se mogao dići do Tyna zbog drveća i grana. One su štitile Tyna, barem se on tako nadao. Umjesto toga disk je pritisnuo deblo drveta. Gledajući ga odozgo, Tyn je vidio njegova velika krila koja su se okretala u krugu zaštićena finom mrežicom. Pucao je u njih agentovim pištoljem, ali je promašio.

Disk se udaljio i ponovo udario u drvo. Zatim se udaljio tražeći neki drugi način da ga dohvati. Gotovo istodobno Tyn je zapazio Diekensa kako juri preko padine. Slijedeći zvuk letećeg špijuna, Diokens je slijedio Tyna.

Granje je pucalo. Leteći špijun se probijao kroz granje a istoj visini s Tynom. Tyn se prebaci na drugu stranu debla. Kad bi samo mogao izdržati dok ne svane dan. Ova će stvar morati da se vrati u bazu, jer će inače biti otkrivena. Pogledavao je dolje, ali je Dickens nestao.

Opet je promijenio položaj, tako da je deblo bilo između njega i diska. Spustio se na nižu granu. Morao je paziti da ne bude prisiljen

spustiti se na tlo, jer bi tamo bio bespomoćan. Disk je zujao ljutito, kao veliki zvrk, gurajući se stalno kroz masu granja. Dok je disk to radio na jednoj strani, Tyn se povlačio na drugu.

Odjednom krik, uzvik i zvuk kao kada cipela udari po čeliku. Tyn pogleda iza drveta. Dickens je pao na letećeg špijuna! Bio se popeo na jedno od susjednih stabala i skočio ili pao. Sada se opružio po vrhu diska boreći se da se za nešto uhvati.

— Dickens! — povikao je Tyn.

Agent se klizao po vrhu diska. Noge su mu visjele udarajući divlje po zraku. A onda se uspio za nesto uhvatiti rukom, očito za mrežicu na sredini, privukao se i zauzeo nešto bolji položaj na disku. Dok se leteći špijun vrtio oko grana, on izvuče svoj pištolj i nacilja u krila rotora.

Sve su ovo vjerojatno vidjeli i Korijanei u svojoj bazi što su kontrolirali disk, i to ih je iznenadilo. Disk je bespomoćno podrhtavao na mjestu, a zatim se pokrenuo. Promijenio je zvuk i počeo se dizati kao ekspresni lift.

Dickensa je udarila jedna grana tako da je ostao ležati na disku, a pištolj mu je ispao iz ruke i s grane na granu pao na zemlju.

— Skoči, Dickens, za ime boga, skoči! — vikao je Tyn.

Agent ga nije čuo. Bio je ponesen kroz granje i lišće viseći očajnički, glave uvučene medu ramena. Kad je posljednje lišće ostalo za njima, leteći špijun se polagano počeo uspinjati.

Tym pažljivo skoči ispruženih nogu s drveta u rascvjetali grm. Kad se digao, počne trčati u smjeru kojim je krenuo leteći špijun. Nije se usudio pucati da ne pogodi Dickensa.

U blijedom jutarnjem svjetlu disk je bio jasno vidljiv na oko deset metara visine i kretao se brzo smjerom, kako je Tyn nagadao, natrag prema bazi Korijanaca na Sumatri. Dickens je vjerojatno pomislio isto. Kleknuo je na vrhu diska kidajući mrežicu. Uspio je napokon odvaliti jedan segment te mrežiee i sada su se krila rotora okretala bez zaštite. On skine cipelu i ubaci je u rotor.

Odjednom se jednolični zvuk promijenio u žestoko udaranje, a zatim u nemilosrdno struganje i cvilenje metala što se lomi. S nekoliko zvukova nepravilnog stakata leteći špijun počne padati, naginjući se oštro.

Tyn je još uvijek trčao kad je disk pao u rijeku uz veliki tresak i nije se više pojavio na površini.

VI

Bilo je 9.15. Tyn Leslie sjedio je straga u kineskoj čajani i jeo durian s istrošenog tanjura. Obrazi su mu bili glatki, glava bistra; bio je u jednom »napi walahu«, gdje su ga obrijali i izmasirali mu vrat i

pleća. Kad je napokon stigao u Padang prije devedeset minuta, poslije bezuspješne potrage za Dickensom, osjećao se polumrtvim. Sada, poslije brijanja, masaže i poslije doručka, bio je opet živahan i bodar.

Već je napisao zabilješku podsekretaru Griersonu kod kojega je bio drugi sekretar njegova podsekretara, naglašavajući opasnost od invazije koja prijeti Zemlji. Ta je zabilješka bila otpremljena u zgradu Britanske diplomatske misije i bit će na stolu podsekretara za jedan sat. Koliko će biti potrebno da se poduzme bilo kakva akcija u vezi s tim, to je bila druga stvar.

Murray je bio na slobodi u Padangu već dvadeset i četiri sata. Ako korijanski agent nije mogao stići do Murraya, onda je to bilo zbog toga što su ga zadržali Korijanci, vjerni Ap II DowIu. Nesumnjivo, u igru oko pronalaženja Murrya upletali su se KFM, ljudi Dowle, agenti VUN-a, razne zainteresirane zemlje i grupe.

I Tyn. On je rekao Dickensu da je spreman pronaći Murraya. Nevjerojatno ali istinito, on je mogao to učiniti još jučer, prije nego što je Stobart razgovarao s njim.

Islina je ležala na dlanu, čekajući pravi trenutak da se sama od sebe pojavi.

Kad je Tyn ispitivao Minu u foajeu kina Roxy, ona je izjavila kako je Murray najavio da će otići na farmu planktona. Ona je pretpostavljala, a Tyn je tu pretpostavku ne razmišljajući prihvatio, da je Murray mislio na farmu u Semapangu. Kad je Stobart ispitivao djevojku, dobio je isti odgovor, i to je dovelo do susreta Tyna i Dickensa u toj zgradi.

Ali Murray je mislio na nešto sasvim različito od toga kada je govorio o farmi planktona.

U onim užasnim sekundama, kad je bio povučen podvodnim vrtlogom u dubinu tamo u Semapangu, scene iz života redale su mu se pred očima. Jedna je od scena bila kako on, Murray i Allan doručkuju u hotelu Merdeka, poslije jedne burnije noći. Dok su on i Allan pili kavu, Murray je zaronio u obilni doručak i cijelo vrijeme se tužio na lošu hranu.

— Sve je sintetično u ovom hotelu — govorio je on. — Sasvim je nevažno kako jelo izgleda, ispod njega se krije plankton, ili kako Amerikanci kažu »farma planktona«! Ja vam kažem, vama dvojici dosadnjakovića, mi živimo u formi planktona. Prije nego što budete toga svjesni, upravo će nam ponuditi planktonske žene...

Razgovor se zaustavio u sjećanju. Od tada su njih trojica. kad bi razgovarali u hotelu, govorili o »farmi planktona« Bila je to njihova intimna šala, dok se nisu i nje zasitili.

Sve je to tada prolijetalo kroz Tynov utopljenički mozak. Sad je znao gdje će naći Murraya: u hotelu Merdeka. To je bilo mjesto na koje je mislio Murray. Mina je bila dovedena u zabludu, kao Stobart,

prirodno, jer nikada nisu čuli njihovu privatnu šalu. Tyn je bio jednom bezuspješno u hotelu, danas će ponovo utići tanto i postaviti prava pitanja pravm ljudima.

Platio je račun i napustio restoran. Kupio je kutiju metaka za ukradeni pištolj koji je imao u džepu i sada se kretao prostranim ulicama, oprezno, spreman na svaku opasnost. Nekakav potresni marš Izopćenika s parolama »Korijanci, ostavite naš svijet na miru«, »Svjetske sile su prevarene od stranaca«, »Sumatra je žrtvovana!« itd. poslužio mu je kao paravan da lakše uđe u predvorje hotela.

Prođe kroz zgradu do stražnjeg dvorišta, gdje su dvije stare Kineskinje jedna drugoj na suncu češljale kosu.

— Molim vas, da li ste vidjeli Amira? — upitao ih je Tyn.

— On je tamo u skladištu, pregledava novu pošiljku. Skladište je bilo četverokutno zdanje na kraju dvorišta, između drugih zgrada, okrenuto na malu ulicu straga. U uličici je stajao mali transportni kamion s natpisima na malajskom, kineskom, ruskom i engleskom: »Proizvodnja namirnica iz planktona — Semapang«. Merdeka je svakodnevno dobivao svoju količinu prehrambenih artikala.

Kad se Tyn približio, neki uniformirani vozač pojavio se iz skladišta, popeo se u kamion i odvezao. Tyn se tiho prikrade do vrata skladišta. Amir je tu bio sam. Lijeva mu je ruka bila u povezu. Bio je naslonjen na neki sanduk, provjeravajući dostavnicu. Tyn uđe i zatvori vrata za sobom.

Amir je postao neka vrsta prijatelja Allanu i Tynu. A sada, kad je prepoznao posjetioca. očitao se samo strah na njegovu tamnom inteligentnom licu.

— Mislio sam da ste mrtvi, gospodine Leslie!

— Tko ti je to rekao?

— Ne smijete ostati ovdje! Ovdje je vrlo opasno! Merdeka je neprekidno pod nadzorom. Molim vas, otidite odmah. Radi sigurnosti svih, odlazite!

— Slušaj, Amire, ako znaš da ima opasnosti, onda moraš znati i što se događa. Život svih ljudi na Zemlji je ugrožen. Moram odmah pronaći Murraya Mumforda. Odmah! Znaš li gdje je on?

Na Tynovo veliko iznenađenje i nelagodnost mladi Sumatranin počne plakati.

— Toliko je već nevolja naneseno mojoj zemlji od strane drugih zemalja da ću se morati pridružiti Izopćenicima. Kad nas bude dovoljno, onda ćemo moći prisiliti sve strance da napuste našu zemlju.

— A što će biti s Korijancima?

— Sve strance. Znate li da će biti jedan pogreb večeras, u Buki-Besaru? A znate li čiji pogreb? Polunizozemke Mine.

— Mine! Zar je ona mrtva? — uzvikne Tyn.

— Korijanci su je ubili jer je imala neke veze s Mumfordom. Jučer su došli i po mene i mučili me. Možda će danas opet doći, ali da me ubiju. Vi ste došli u Merdeku jučer i ja sam vam izbjegao. Danas vam nisam mogao izbjeći i zbog toga ću vjerojatno umrijeti.

— Besmislica, Amire, saberi se! Korijanci te više neće posjetiti — reče mu Tyn. — Što su te pitali jučer?

— Korijanci su me pitali gdje se skriva Murray Mumford — reče Amir. — I budući da im nisam rekao, ovo su mi učinili.

Lijeva ruka mu je bila odrezana u zglobu šake Na njeno je mjesto bila stavljena, viseći mlitavo i beskorisno, šapa čimpanze.

Tynova lijeva umjetna ruka stiskala se od bola i suosjećanja.

— Evo kako oni postupaju s ljudima.

On maknu u stranu svoju klimavu ruku i nastavi tihim glasom.

— Ali ja im nisam rekao gdje se skriva Murray. Vama mogu reći. Kad je došao ovamo jučer rano ujutro, rekao mi je da će se sakriti u starom hramu Deli Jalat na kraju ulice. A sada, molim vas idite. Idite i nemojte me više ništa pitati.

— Zbilja mi je veoma žao — reče Tyn zaustavljajući se na čas na vratima.

Tyn je skočio preko niskoga kamenog zida i sagnuo se čekajući s pištoljem u ruci. Amir ga je više potresao nego što je to sam sebi htio priznati.

Tyn je s bolom u duši shvatio gorku istinu onoga što mu je Amir rekao. Nacije koje su se okupile tu na Sumatri bile su stanovništvu donijele iste nevolje kao i Korijanci. Način života i jednih i drugih bio je u suprotnosti s njihovim.

Upravo kad se Tyn spremao preko zidića vratiti u dvorište Meideke, ugledao je Stobarta kako ide prema glavnoj zgradi hotela. Dolazio je iz smjera gdje je bio hram Deli Jalat. Kad je vidio da je ulica prazna, ubrzao je korake. Tyn se povukao natrag u zaklon. Stobart je izvadio nekakvu pištaljku i puhao u nju. Nije se ništa čulo, bila je ultrazvučna. Bez sumnje je Stobart pozivao svoje ljude.

Čim se agent VUN-a udaljio, Tyn skoči natrag preko malog zida i uputi se prerna starom hramu. Obračun s Murrayem se bližio, teški pištolj u džepu davao je Tynu potrebnu sigurnost.

Premda je sunce peklo i osjećao je vrućinu na leđima, uhvati ga hladna jeza. Znao je točno što će uraditi. Ubit će Murraya.

Murray je, čekajući vezu s KFM i s mikrofilmom kod sebe, dobro zameo svoj trag. Pogled na Stobarta, koji mu je bez sumnje ušao u trag u hotelu Merdeka, bio je Tynu znak da je Murray još na slobodi.

Dvije informacije su ga vodile k Murrayu. Minina o »farmi planktona« i Amirova o starom hranu. Obje su strane također dobile informaciju od Mine, ali nijedna od Amira. Mininu je informaciju mogao shvatiti ispravno jedino Tyn. Amir je svoj dio informacije

dobrovoljno rekao samo Tynu. Zašto?

Jedini odgovor se sam po sebi nametao. Murray je očekivao da će ga Tyn slijediti. Prije nego što je krenuo da se sakrije, ostavio je informacije kod Mine i Amira namjerno, znajući da će ih Tyn odgonetnuti i slijediti ga. A Murray je znao da Tyn ima samo jedan razlog da ga slijedi: da bi osvetio Allanovu smrt tamo na Mjesecu. A motivi koji su čovjeka naveli da stranputicama domamljuje svoga ubojicu za sobom ostaju potpuno nejasni. Primamljivo nejasni.

Murray će mu morati sve objasniti, ispred cijevi ukradenog pištolja i svih metaka koji su mu namijenjeni. Morat će sve objasniti i — dakako, predati taj odlučujući mikrofilm, a zatim može umrijeti. Tyn je opet osjetio dodir ledene hladne jeze. I opet je on bio usred zažarene zone zbivanja. Ekvator akcije sve se brže okretao pod njim iako nije mogao ništa osjetiti.

— Dođite. Ja ću se raspitati za vašeg prijatelja kod svećenika — reče mu uvenuli kržljavac na vratima od tikovine. Otapkao je bos, zgrbljen i žustar. »Posrnule žene i bijeli tuani posebno su dobrodošli.«

Hram Deli Jalat pokrivao je nekoliko hektara zemljišta, na kojem su se opažali propali pokušaji uzgajanja pilića i ostaci gomilica izmrvljenog tla. Središnja zgrada bila je ne osobito loša imitacija kasnih Hindu hramova s velikim ornamentima, ali oko nje su se okupile manje zgrade prepuštene rušenju, kao razbijena kola oko nekog logora.

Neraspoložen za čekanje, kao što mu je kržljavac rekao, Tyn krene za njim preko travom obraslog kamenja. Iza zavoja Tyn se nade u nenatkrivenom prolazu. Na udaljenom kraju prolaza. žena u kineskoj odjeći s drvenim nanulama na nogama okrenu se, pogleda ga, a zatim otrči kroz neka vrata. Nalikovala je... da, bila je nalik na Bendu Itai. Nehotice Tyn požuri.

Iskrsla mu je odjednom predodžba kako ju je našao samu u vrtu s mirisnim biljkama i kako tu vodi ljubav s njom. Nije to bila slika koju je želio. On okrenu svoje misli prema Murrayu.

Kod posljednjih vrata vratar se gotovo sruši na njega od uzbuđenja, mašući zastrašeno rukama.

— Ne, gospodine, ne ovamo, gospodine! Ostanite kod ulaznih vrata. Prvo morate čekati. Svećenici neće biti spremni..,

— Nisam došao u posjet svećenieima — reče Tyn. Gurnuvši čovjeka ustranu, uđe u sjenovitu unutrašnjost zgrade. Bilo je kao da je sunce odjednom odsječeno kad je ušao. Ostavši sam u polutami, vrlo oprezno je krenuo prema vratima na desnoj strani. Umirujući sam sebe, podiže pištolj i otvori vrata širom.

Bila je to dugačka soba, s prljavim prozorom na kraju. Gotovo cijeli prostor blizu vrata zauzimao je krevet koji je ujedno služio i kao stol i kao sjedalica.

Na sredini sobe, otvorenih usta i s izrazom iznenađenja na njima, stajala je Benda Itai u kineskoj odjeći. Sama.

— Uđite, Topduddle — reče mu ona upotrebljavajuci ime koje je Tyn rekao kad ga je Budo Buda ispitivao tla brodu.

On joj klimnu glavom, kao kratko priznanje njenoj ljepoti. Ne misleći na oprez, Tyn zakorači u prostoriju. Murray Mumford je stajao iza vrata ruku podignutih u zrak. Oko pasa je nosio opasač sa službenim pištoljem, koji je virio iz nezakopčane futrole.

Tyn se polagano okrete na peti i uperi svoj pištolj u Murrayeve grudi. Vidio je njegovo lice ukočeno, iskrivljeno u grimasu ubojice.

— Raduje me što si nas napokoin našao, Tyne — reče Murray pokušavajući se kao nekad nonšalantno ponašati.

— Ostavi pištolj i osjećaj se kao kod kuće. Dobro došao u moj...

— Prijeđi tamo uz djevojku — rece mu Tyn hrapavim glasom — i uzet ću ti pištolj. Drži ruke iznad glave. Ti si izmet. Mumforde, špijun i izdajnik.

— Kad ne bi imao tu igračku u rukama, prebio bih ti vrat za te riječi — reče Murray, a obrazi su mu pocrvenjeli i potamnjeli.

— Ne bi nikako! Hoćeš li reći da ti ne nosiš Korijancima informacije apsolutno odlučujuće za Zemlju? Murray je držeći ruke iznad glave pogledao ravno u Tyna, dok je on pogledavao prema Bendi. Njegovo grubo ali i lijepo lice bilo je umorno i potamnjelo.

— Ako želiš da o tome raspravljamo, baci oba pištolja gore na onu policu.

Polica o kojoj je on govorio protezala se duž zida sobe.

— Ne želim raspravljati s tobom, Murray — odvrati mu Tyn.

— Pa đobro, onda pucaj u mene. Ali valjda shvaćaš dobro kao i ja da jedan glupi potez može sve upropastiti.

— Daj mi taj mikrofilm, Murray.

— Nemam ga!

Tyn trzne pištoljem nehotice. To nije očekivao.

— Stanite! — Benda Itai napravi nervozno korak naprijed. Iako je bila iscrpljena, izgledala je dojmljivo svježa i lijepa. — Nema vremena za svađe, jer bismo inače mogli biti uhvaćeni ovdje. Stavite oba pištolja na policu, Leslie, i onda ćemo vam sve objasniti. To je zbilja potrebno. Tyn je oklijevao. Bio je u neugodnom položaju i znao je to. Životna stvar nije bila njegova osobna želja za osvetom nego potreba da dođe do filma. Korijanka je napokon uspjela naći načina da pomiri situaciju a da on ne ispadne smiješan. On grubo uze Murrayev pištolj iz futrole i baci ga na policu zajedno sa svojim.

— To je već bolje — reče Murray spuštajući ruke i tražeći cigaretu. Tyn je sa zadovoljstvom gledao kako mu se tresu ruke dok ju je pripaljivao. I njegove su, čak i čelična, podrhtavale na isti način. Preuzimajući opet inicijativu, on reče Bendi:

— Po vašoj prisutnosti ovdje sudim da ste vi korijanski agent kojega je Murray trebao sresti.

— To je točno — odgovori ona — kao što znate i ja sam bila zadržana. — Nasmiješila mu se sa zadovoljstvom.

— Dobro pretpostavljaš — reče Murray — i sada prestani s nagađanjima i poslušaj me. Možda imamo vrlo malo vremena i potrebna nam je tvoja pomoć.

— Moja pomoć? — Tyn prasne. — Došao sam ovamo da te ubijem, Murray, a sada mi kažeš... Brenda Itai položi svoju ruku na Tynovu. Osjetio je da je mekana i topla, 42 stupnja, dakako.

— Mikrofilm je trebalo predati Bendi Itai — poće Murray — da bi ga ona unijela u Sumatransku bazu Korijanaca i predala tamošnjem KFM. Sjeti se Tawdel Co Bara, prvoga Korijanca koji nastupa u njihovo ime ovdje na Zemlji. On je vođa te stranke mira koja se tajno opire Ap II Dowlu. KFM je to posljednja mogućnost da ojača kako bi zbacila Dowla. Kad bi oni mogli pokazati ovaj mikrofilm, ovaj dokaz Dowlovih krvoločnih namjera, većina bi Korijanaca ustala protiv diktatora.

— Naš je narod human kao i vaš — upade Benda. — Gledajte na cijelu ovu stvar kao na moralnu borbu a ne kao na detektivsku igru. Kad im se otvore oči i pokaže što se radi iza njihovih leđa, svi će se moji sunarodnjaci dići protiv Dowla.

— Hoćete li time reći da oni ne znaju da su prethodnica imvazije?

— Dakako da ne znaju! — uzvikne ona očajnički. — Mi smo svi rođeni na brodu, misleći da smo kolonisti. Postojala su, vjerojatno, zapečaćena naredenja koja su prelazila s jedne generacije oficira na drugu.

— Razumijem — reče Tyn. On je zaista razumio. Tako se ti politički manevri izvode svuda po galaksiji. Vođe kuju urote, a ostali slijede kao ovce sve dok im se ne otvore oči i ne vide da ih čeka samo sudbina ovaca.

— Vi već imate dokaza da ja nisam prijatelj Ap II Dowla i njegovih sljedbenika — reče Benda tiho, vjerojatno svjesna svojeg utjecaja na Tyna — i zato mi vjerujte. Pustite da odnesem taj mikrofilm KFM. Tamo će biti upotrijebljen mnogo djelotvornije nego kad bi ga dobila Svjetska vlada. Zar to ne možete shvatiti?

Da, sve je to bilo prilično jasno, razmišljao je Tyn gorko. znajući da ovo dvoje očekuje što će on reći. Namjera da dođe. uzme mikrofilm i ode iščezla je kad se približio cilju. Sad je bio suočen teškoćama koja je prelazila bilo koju teškoću. što ju je sretao za uglačanim stolom VUN-a.

Kad ništa ne bi učinio — kad bi, recimo, bio ubijen, podsekretar Grierson bi pustio mašineriju u pogon. Male korijanske snage na Zemlji bile bi slomljene prije nego što bi im došlo pojačanje. A kad

stigne? Korijanci bi bili nemilosrdni — slijedilo bi nuklearno bombardiranje iz svemira.

Ako Stobart i njegovi ljudi stignu ovamo, oni će svakako uzeti mikrofilm bez razmišljanja. Oni će ga naći bilo gdje da je sakriven. To će također imati kao posljedicu trenutačni napad na strance u njihovoj bazi.

Ako Ap II Dowlovi ljudi stignu ovamo prije ostalih — to bi bila najgora mogućnost od svih.

Za sada inicijativa nije bila na strami Stobarta ili Dowla, bila je u rukama Tyna. No kako da se riješi najteži problem svih vremena, i što će se na kraju pokazati kao najbolje rješenje? Okrenuo se k prozoru i zurio kroza nj kako bi sakrio od Murraya i od djevojke svoju neodlučnost. Naglo se okrenu. KFM je trebalo upoznati s planom invazije kao što je Benda predložila. S druge strane, i Zemlja treba da dobije pojedinosti o tom planu, tako da može biti pripremljena za sve moguće slučajeve.

— Moramo napraviti kopiju tog mikrofilma, Itai — reče on.— VUN će zadržati kopiju da je prouči. Vama ćemo dati da slobodno odete u bazu s originalom i predate da Tawdel Co Baru.

Okrenuo se prema Murrayu koji je sjedio na kraju kreveta i nervozno pušio.

— Kao što si rekao, vrijeme je kratko — reče. — Daj mi mikrofilm i to odmah.

— Čini mi se da ti još nisi potpuno shvatio cijelu stvar — obrati mu se Murray. — Tyne, zar ti nije jasno kakva si ti budala? Kao što sam ti rekao, ja nemam mikrofilm.

Tamo gore je ležao Allan Cunliffe, zauvijek ispružen, ukočen kao stup. Ta slika proletje Tynovim mozgom. On se baci na Murraya.

Murray se napola digao i pao natrag pod iznenadnim napadom. Pala su obojica na krevet. Sredina propade tako da su se našli na podu. Tyn se okrenu nad Murrayem. Presavijen Murray koljenom upre Tyna u trbuh. On svojom čeličnom šakom potraži Murravevo grlo. Plavih usana Murrav klone.

— To će te srediti .. ti... — dahtao je Tyn. I on je bio ošamućen. Plameni kolutovi lebdjeli su mu pred očima. Potresao je glavom prije nego što je shvatio da netko kuca na vrata.

Pogledao je gore izmedu razrušenoga kreveta i kao kroz maglu vidio Bendu Itai kako otvara vrata a jedan svećenik joj nešto brzo govori. Ona se okrenu i dotrča do Tyna.

— Opkoljavaju stari hram! — reče mu. — Svećenici su ih vidjeli. Brzo, moramo otići odavde! Vani je helikopter! Krenimo!

Uzevši Tynovu zdravu ruku svojom toplom, ona mu pomogne da se digne. Murray je počeo lakše disati kad se oslobodio njegove težine. Krenuli su kroz labirinl zgrade. Kad su napustili hram, Tyn se

sjeti da je tamo ostavio pištolje. Bilo je prekasno da se vrati.

Stigli su do pustog dvorišta. Pod nekakvim pokrivačem bio je kamufliran mali helikopter. Benda potrči dvorištem do njega. Pritisnu jedan kraj pokrivača i sve pade na tlo. Brenda spremi pokrivač, pozva Tyna u helikopter i uđe za njim.

Imala je vrlo privlačne noge, razmišljao je Tyn. Njegova moć zapažanja i zaključivanja ponovo se vratila. Čak i bolni osjećaj iz želuca je nestao.

On se smjesti na sjedalo do nje kad Benda uključi motore, koji pokrenuše velike propelere. Mogli su zapaziti kako se uskomešana vrelina okreće u vrtlogu oko njih. Veliki zeleni gušter skutrio se u dnu dvorišta tražeći sigurni kut.

— Pogledajte! — zavikne Tyn pokazujući.

Iznad krova pomoli se glava. Zatim ramena. Pa onda puška, uperivši se prema helikopteru. Korijanac ili Zemljanm? Da li je Benda znala? Sve što je kazala tamo u hramu bilo je: »Opkoljavaju nas«. Pri tome je mogla misliti na Ap II Dowlove sljedbenike, ali i na Stobartove ljude.

Gotovo zabivši lakat u Tynova rebra, ona gurnu svoju ruku u džep. Imala je jedan od onih smrtonosnih 88. Okrećući se i naginjući se iz kabine. ona opali na snajpera na krovu.

Promašila je.

Tyn je vidio kako se rasprsnuo rub krova, bacajući komadiće u lice strijelca. Njegova se puška odmah izgubi, a rukama je pošao prema licu koje je krvarilo.

Kad su se počeli dizati u visinu, ugledaše čovjeka koji je istrčao iz starog hrama. Bio je to Stobart. Lice mu je blistalo od znoja, a krupno se tijelo napuhavalo od uzbuđenja. Iako je imao pušku u rukama, nije ni pokušao pucati. Umjesto toga je urlao na Tyna.

— Bilo je upravo na vrijeme! — uzvikne Benda.

Dižući se brzo iznad hrama, kliznuli su prema istoku i vidjeli ljude kao mrave kako trče otvorenim prostorom. Sjena helikoptera prijeđe preko njih. Mravi su pucali prema helikopteru, ali bez uspjeha.

VII

Brišući lice, Tyn je napeto razmišljao. Bilo je sasvim očito da ga je ova šarmantna Benda Itai, spasavajući mu opet život, zapravo dovukla u helikopter. Ona je željela, iz svojih posebnih razloga, odvojiti ga od njegova naroda. Mozak mu je još uvijek bio ošamućen od Murrayeva pritiska koljenom u želudac. Tresao je glavom. Koliko god bio ošamućen, ipak su mu neke stvari bile dovoljno jasne, a jedna od njih je bila da ova mala ljepotica kreće prema korijanskoj bazi na Sumatri, i to svom brzinom.

Mali okrugli oblak pojavio se daleko ispred njih i još jedan pored njega. Zračni vrtlog ih je bacao goredolje. Netko se dolje vježbao na njima u protuzračnom gađanju.

Tyn pogleda dolje, ali je mogao vidjeti samo plantaže i putove. Svuda po periferiji Padanga snage VUN-a imale su svoja vojna utvrđenja za obranu. Stobart je vjerojatno brzo djelovao kad ih je uspio aktivirati protiv njih. Nikako se nije mogao osloboditi te misli. Isto je mislila, čini se, i djevojka. Namrštena, ona je pokušavala izvući i posljednji djelić snage iz motora. Još jedna eksplozija, mnogo bliža nego ostale, bacila ih je daleko ustranu. Učvršćujući upravljač leta, djevojka se okrene Tynu. Odjednom je imala pištolj u ruci.

— Mrsko mi je što moram ovo učiniti, ali vi morate shvatiti da ću poduzeti sve da uspijem, apsolutno sve — reče mu ona. — Ovaj se zadatak mora izvršiti po svaku cijenu. Ako napravite samo jedan sumnjiv pokret, ja ću vas ubiti. Morat ću vas ubiti.

— Vi znate da ste mi simpatični, Benda — reče joj Tyn. — Zašto niste htjeli prihvatiti moj prijedlog da napravimo kopiju mikrofilma?

Ona se nasmijala sažaljivo.

— Da li vi zbilja mislite da bi vas ljudi pustili ili da bi mene pustili da odem s filmom, kad bi nas jednom imali u rukama? Vi ste zbilja amater, Tyne.

— To su mi već rekli nekoliko puta, hvala. Što sada želite da učinim?

Letjelica se divlje propinjala dok ju je to pitao. Upravljajući i držeći pištolj uperen u njega, Benda reče:

— Postaje gusto. Vjerojatno nas proganjaju, i zato morate iskočiti. Iza vas je jedan od naših mini-rotora, koji odgovara onome što vi nazivate padobranima. Stavite ga i iskočite! To će zadržati progonitelje iz VUN-a. Možda će prestati mene slijediti kad opaze da vi padate. Osim toga, ova će letjelica brže napredovati bez vas.

— Sve ste lijepo smislili — reče Tyn zadivljeno. — I nije daleko do korijanske baze odavde. Želite li još nešto prije nego što odem?

Njen je pištolj malo kolebao.

— Da — reče ona. —Skinite svoju umjetnu ruku i dajte mi je.

Nešto kao trijumf prostruji kroz Tyna. Tako, na kraju je pogodila, i to pogodila potpuno točno. Benda ga je »spasavala« iz istog razloga zbog kojega ga je Murray namjerno navodio na svoj trag: Tyn je bio apsolutno bitni dio njihova plana! Cijelo vrijeme je mislio na je na rubu dogadaja, a bio je u samom središtu.

Murray je htio imati sigurno skrovište za mikrofilm, negdje gdje ga je mogla naći njegova veza čak i onda kad bi on bio uhvaćen. Tako, dok je Tyn bio bez svijesti na putu s Mjeseca iz podrucja 101, bilo mu je vrlo lako mali smotak mikrofilma smjestiti u šupljinu jednog od njegovih čeličnih prstiju. Zatim se poigrao s Tynovim osjećajima

dovoljno grubo da bi osigurao da će ga on sigurno slijediti i učiniti sebe u svakom trenutku dostupnim! Cijelo vrijeme dok je Tyn mislio da djeluje po vlastitoj volji i upušta se u sve u ime akcije, njegove je poteze mnogo prije proračunao netko drugi. Lutka je nesvjesno igrala na konopcima.

Čitajući razočaranje i ljutnju na Tynovu licu, Benda ga gurnu pištoljem upozoravajući ga.

— Pucaj, djevojka! — uzvikne. — Za ime svijeta pucaj! Ja sam ipak manji amater nego što ti misliš. Kad pomislim na to, bilo je očito zašto ostavljaš Murraya, a mene uzimaš sa sobom. Prije nego što sam upao k vama, on ti je rekao kamo je sakrio film, zar ne?

— Žao mi je — odgovori ona. — Bio si zbilja simpatičan.

Zatvarajući oči ona uperi pištolj ravno u cilj. On je promatrao kako ona povlači okidač. Zatim otvori svoju pravu ruku, pokazujući joj punu šaku metaka.

— Ispraznio sam pištolj dok si se mučila s upravljačem. Pomisiio sam da možeš postati opasnom. Imao sam pravo, zar ne?

Odjednom ona briznu u plač. Te suze nalikovale su na suze bilo koje druge djevojke! Tyn nije ni shvaćao u tom trenutku kakvo su olakšanje te suze izražavale, zadovoljstvo što je obavila svoju dužnost i što je bila spriječena da nekome oduzme život.

Tyn joj oduzme pištolj, napuni ga i stavi u svoj džep. A tada posveti svu svoju pažnju helikopteru.

Baražna vatra ostala je za njima. Letjeli su sada iznad džungle, još uvijek se penjući. Zaklonivši oči od suca; Tyn se ogleda u plavo nebo. Leteći za njima nisko iznad drveća džungle, pojavila se letjelica V oblika i brzo ih je pristizala. Bio je to interceptor s posadom. Značilo je to: ili spustiti se ili biti oboren. Tyn dograbi upravljač i nakrene rotore pustivsi da letjelica sklizne prema dolje. U tom je trenutku osjetio samo neku vrst radosti.

Daleko naprijed kroz izlomljeni krajolik pojavi se jedno jaje. To je bio veliki brod sa Alfe II. Zar su bili tako blizu korijanske baze? Tyn je gunđao od zadovoljstva. Pet minuta do dvanaest spasio je situaciju. Benda je sjedila bespomoćna kraj njega: on je sad bio gazda.

Više je osjetio nego što je čuo kako interceptor uzlijeće prema njima. Tyn pokrenu upravljać, kliznuše ustranu, ali još nisu bili izvan opasnosti. Jedna eksplozija zazvoni im iznad kabine. Upravljač je otkazao, a motor prestade raditi. Tyn prokune kad se letjelica okrenula na leđa a oni bili potisnuti glavom nadolje. Za trenutak kao da je bio izvan događaja i iz daljine promatrao kako se Korijanka bespomoćno izvijala na sjedalu. Onda se pojavi džungla, a on se opet pribere i ovlada svojim osjetilima. Srušit će se!

— Drži se čvrsto! — poviče što je glasnije mogao.

Tresnuli su.

Komadi nekakve zelene mase letjeli su posvuda. Helikopter se raspao kao kutija od šibica. Pa ipak, imali su kreću. Udarili su u stablo debeloga kaktusa, koje je djelovalo kao veliki jastuk. ublažívši njihov pad.

Tyn se stenjući prevrne na tlo. Benda dopuza na njega. Vukući je za sobom stenjao je od pretrpljenog straha i zadovoljstva što je živ. Izvuče se iz krhotina i produži preko izdrobljenog kaktusa izvan krša i loma. Ustade sav ošamućen i pogleda oko sebe.

Helikopter se srušio na jarak stare lave. Tu nije moglo ništa rasti osim kaktusa koji su se u skupinama čvrsto držali tla. Teško je bilo zamislitičudesniji krajolik. A četvrt milje dalje stajao je niski bedem, utvrdena granica korijanske baze na Sumatri. Čim je to vidio, Tyn pade na koljena. Ne bi bilo dobro doći na domet čuvarima.

Dok se trudio da djevojku dovuče u zaklon iza cijelog brda kaktusa, neka sjena preleti preko njega. Interceptor se namjeravao spustiti. Čudilo ga je što još nema nikakve aktivnosti iz baze: obično su pucali na svaki avion koji bi letio tako blizu. Smjestivši Bendu što je udobnije mogao, vrati se brzo natrag da bi se sreo s progoniteljem.

Interceptor se spustio na svoje odbojnike. Pilot je kretao prema Tynu preko neravnog terena.

lako je bio sagnut, gledajući gdje će staviti noge po kamenju lave, Tyn ga je prepoznao i povukao se iza ovećeg kaktusa; izvukao je Bendin pištolj i pričekao u zasjedi.

— Podigni ruke iznad glave! — reče kad se čovjek pojavio. Iznenađen, Allan Cunliffe učini kako mu je naređeno.

— Ne moraš to čudo uperiti u me, Tyne — reče mirno. Grizao je usne i ogledao se oko sebe zabrinuto.

— Mislim da ipak moram — odgovori mu Tyn. — Do prije deset minuta mislio sam da si mrtav, a sada hoću nekoliko objašnjenja od tebe.

— Zar ti Murray nije rekao da sam živ?

— Ne, Murray nije imao dovoljno vremena da mi to kaže. Sam sam došao do tog zaključka, vjerovao ili ne. Čim sam saznao da me Murray na prijevaru vukao za sobom, pomislio sam da je lažna i njegova priča o tome da te je ubio na Mjesecu. I ta me je laž gonila okolo kao magarca. Očito si i ti umiješan u tu stvar kao i on. Skini opasač.

Tyn uze opasač i počne vezati Allanu ruke na leđa. Dok je to radio, Allan je govorio:

— Slušaj, Tyne, možeš mi vjerovati, kao što si uvijek mogao. Pa zar ti misliš da ja radim za Korijance? Reći ću ti. Ja sam bio agent VUN-a još prije nego što sam tebe sreo, čak, i prije nego što sam ušao u svemirsku obavještajnu službu. I mogu ti dokazati da sam agent. Ona dva čovjeka koja su te uhvatili tamo na farmi planktona .. .

— Dickens i onaj mutavi momak? — prekinuo ga je Tyn. — Pa što je s tim?

— Ja sam bio onaj mutavi, Tyne! Morao sam ostati maskiran i bez riječi jer bi me inade prepoznao.

Allan je stajao bespomoćno, s hlačama na pola stijega. U iznenadnoj ljutini Tyn ga baci na zemlju i kleknu kraj njega držeći ga za košulju.

Ti kopile, Allane! Zašto nisi mogao razgovarati sa mnom? Zašto sam ja morao ići u krug po mraku sve vrijeme i nije bilo nikoga da mi pomogne?

— Ti si tada još uvijek morao misliti da sam ja mrtav, da ne bi odustao od lova na Murraya — reče Allan.

— Možda sada lažeš?

— Zašto bih lagao? Ti bi sada morao imati mikrofilm, sreo si se s Murayem. Sve što je sada potrebno da uradimo, to je da odemo do VUN-a što je brže moguće.

Tynu je srce poskočilo. Tako dakle, i Allan, njegov prijašnji prijatelj, a sada suparnik, nije znao kako je Murray sakrio plan invazije. Uhvatio je Allana za kaput i odvukao ga iza jednoga kaktusa, izvan pogleda iz korijanske baze, koja je još uvijek bila bez glasa, ali puna prijetnje.

— Reci mi što se dogodilo tamo u području 101 kad sam bio u nesvijesti — zapitao ga je.

— To nije tajna — odgovori mu Allan. — Ti si se onesvijestio kad te je pogodio onaj hitac. Murray i ja smo te pokušali odvući natrag u brod i, dakako, Korijanci su nas uhvatili i razoružali. Bila su samo trojica. U svojim mnogo pokretljivijim odijelima opkolili su nas. Kazali su nam da su oni članovi korijanske Frakcije mira na Mjesecu, koji podržavaju Tawdel Co Bara. Oni su uspjeli doći do tog plana. to im je bilo lako. Mnogo teže im je da plan dostave na Zemlju, jer su sva trojica već pod sumnjom. Kad je to čuo, Murray se sam ponudio da smotak prenese njihovoj vezi u Padang. Da bi bili sigurni da će to učiniti rekli su da će mene zadržati kao toca. Promatrao sam kako te Murray vuče natrag u brod i kako odlazite.

— Kako si ti uspio umaći odande? — upita ga Tyn sumnjičavo

— Pa i nisam umakao. Oni su me pustili da bih ja mogao alarmirati snage Svjetske vlade u vezi s Murrayem. Napravio sam potpuni izvještaj za Glavni štab VUN-a na Mjesecu i poslao da KK4, agentu kojeg si upoznao pod imenom Stobart. Kad te je sreo u baru kod Roxy, on je već znao u grubome o čemu je riječ. Onda sam se vratio i ja u Padang, sreo se sa Stobartom, Diekensom, I tada .. .

— Čekaj malo — zaustavi ga Tyn.

Čuo je zvuk koji je poslajao sve giasmji na nebu. Slušao je. Drugi interceptori su dolazili. Allan s nadom pogleda uvis. Tyn je imao

manje od pet minuta vremena.

— Ne znam o čemu ti to govoriš — reće grubo Allanu. — Rekao si mi da su te korijanski pacifisti pustili da odeš da bi naše ljude upozorio na Murraya. Kakvog to ima smisla?

— Cijelu su predstavu zamislili tako da Murray bude uhvaćen s tim filmom kod sebe. Nikad nisu ni namjeravali drugo nego da plan padne nama u ruke. Dakako, Towdelov agent ovdje, djevojka Itai, nije sve to znala i išla je na susret s Murrayem u najboljoj vjeri.

— Zašto je bio potreban tako daleki kružni put? Kad su jednom već ukrali taj film, zašto ga nisu jednostavno poslali poštom VUN-u?

Allan se kratko nasmija.

— A tko bi u to vjerovao? Znaš kakva je politička situacija. Da je film bio poslan izravno nama, bio bi odbačen kao još jedna prijetnja Ap II Dowla. U području 101 KFM je čak postavila neki strani objekt izvan njihove baze kao mamac nama da ga istražimo. Mi smo bili miševi što su došli da pomirišu sir.

Tyn se diiže. Mogao je sada već vidjeti interceptore, tri su letjela vrlo nisko. Za nekoliko minuta oni će ugledati srušeni helikopter i spustit će se.

— Možes vjerovati Stobartu, čak ako i meni ne vjeruješ —nastavi Allan. — On bi morao biti u jednom od onih interceptora.

Tyn je ustao i spustio Allanove hlače do stopala i čvrsto ih vezao oko njegovih nogu.

— Ne buni se — reče mu. — Tvoji će prijatelji za koji trenutak biti ovdje, pa će ti dići hlače. I nemoj zaboraviti da se pobrineš za Bendu Itai. Ona je tamo prijeko kod srušenog heliikoptera. U međuvremenu ću ja posuditi tvoju letjelicu.

Ne obaziruć se na Allanovu viku, potrči preko jarka lave do interceptora. Ostale letjelice su mu već zujale iznad glave. Kad je sjeo na upravljačko mjesto, čuo je poziv putem radija.

— Zašto ne odgovaraš? Što se dogodilo tamo dolje?

— Bio je Stobartov glas.

Tym okrene dugme i podražavajući Allanov glas što je bolje mogao, reče:

— Žao mi je što kasnim... borio se s Lesliejem... vezao sam ga... dođite dolje.

— Jesi li uzeo mikrofilm? Murray Mumford je javio da je u Tynovoj umjetnoj ruci.

— Nisam ga našao. Dođite dolje — ponovi Tyn prekidajući vezu. Smjesti se bolje u sjedalu i pokrene letjelicu. Krenuo je prema nebu. Interceptor je slušao njegove komande.

Tyn je već prije letio na tim aparatima za vrijeme obuke.

S veseljem je razmišljao o neodlučnosti koja sada obuzima Stobarta. Da, Stobart će biti sumnjičav. Ali morat će se spustiti da bi

otkrio što se dogodilo. Tyn se toplo nadao da će topovi iz korijanske baze progovoriti. Tek toliko da zaplaše agenta.

Provjerio je gorivo, tankovi su bili gotovo puni. Odlično. Moći će stići do Singapura, centra Svjetske vlade, u jednom preletu. Nije htio odviti svoju čeličnu šaku za bilo koga nego samo za generalnoga guvernera Hjanderona iz VUN-a.

I najprobirijivija osoba morala bi se složiti da je ćelija bila savršena, komforna, sa zahodom i kupaonicom, s tušem i aparatom za masažu, bila je opremljena besprijekornim ali i nemaštovitim ukusom, opskrbijena knjigama, videofonom i raznim slikama; bio je tu i klimatizacioni uređaj, prigušeno svjetlo. Ali je ipak bila ćelija.

Hrana je bila odlična i Tyn je dobro jeo. Ležaj udoban i Tyn je dobro spavao. Sag je bio debeo i Tyn je sada nestrpljivo hodao po njemu.

Lijeva ruka mu je nedostajala.

Kad je stigao u Singapur, bio je odmah uhapšen, još jučer popodne, i ispitivali su ga na dugačko i široko. Zatim su ga ovdje zatvorili; pritvoren je već dvadeset sati. Ispitivači su bili u civilu, oduzeli su mu čeličnu šaku i simpatično se ispričali. Odtada sve su njegove želje zadovoljavane. A sada je njegovo strpljenje bilo pri kraju.

Netko pokuca na vrata. Kucali su! To je bila zaista ironija. Mršavi čovjek, čija je koža bila boje stare krpe, obučen u besprijekorno odijelo, uđe i pokuša se nasmiješiti Tynu.

— Budite ljubazni pa krenite za mnom, želi vas vidjeti guverner Purdoe — zamoli ga vrlo učtivo.

Tyn savlada gnjev, sve dok nije došao u široku sobu gdje je iza stola sjedio uniformirani osamdesetogodišnjak. To je bio guverner zatvora, Purdoe, pažljivi čovjek s pažljivim osmijehom na svom kao jabuka čistom licu.

— Koliko dugo ću još biti ovdje zatvoren? — zapitao ga je Tyn, približavajući se njegovu stolu. — Kad ću vidjeti Hjandersona? Što, do vraga, želite razgovarati sa mnom?

— Ja sam guverner ove institucije — odgovori stari čovjek ljubazno, stalno nasmiješen.

— Nemojmo miješati titule u ovo. Sve što želim znati jest da li sam ja heroj ili nisam? Ako jesam, zar je ovo postupak koji treba primijeniti prema meni?

— Vi ste zbilja heroj, Leslie — reče guverner pomirljivo. — Nitko to ne poriče. Molim vas sjednite.

Guverner obiđe stol i stade ispred Tyna, gledajući ga, pa reče:

— Možda će vas umiriti ako saznate da su i vaši prijatelji u ovoj aferi, Murray Mumford i Allan Conliffe, također zadržani ovdje. Vi ne

sjedite ovdje bespotrebno. Uspoređujemo priče.

Guverner se blijedo nasmiješi. Izbliza taj smijeh i nije bio tako privlačan.

— Ukratko — nastavi on — pozvao sam vas ovamo jer sam vam htio objasniti da ste ovdje na najboljem mjestu, ne zanemarujući činjenicu da ste vi prvi pokretač niza vrlo značajnih akcija, od kojih su mnoge morale ostati tajnom, čak i vama, a posebno da vam kažem da će sam generalni guverner doći da vam se zahvali čim to bude mogao. Uvjereni smo da ste djelovali s izvanrednim namjerama prema Svjetskoj vladi.

— Vlade! — uzvikne Tyn. — Svi ste vi jednaki! Diplomacija i sumnjičavost, ništa drugo. Nitko ne vjeruje nikome! Zar ništa što se dogodilo ne gledate s prave strane?

— Vi ste uletjeli u mnogo nevolja upravo zbog toga što ste tako činili — odgovori mu guverner. — Ne može se nikome vjerovati, Leslie. Meni je to žao kao i vama, ali to su činjenice. Nitko od vas mladih nije realan. O planu invazije s Alfa Centauri II ne smije procuriti nijedna riječ i zato je bolje što ste ovdje. Pokušajte razmišljati malo manje o sebi, molim vas, i više o ozbiljnoj pozadini toga plana... Siters, odvedi gospodina natrag u njegovu sobu.

Čovjek s prljavim licem se pojavi. Tyn slegnu ramenima i krene prema vratima. Znao je da neće ništa saznati od Purdoa čak i da ga cijedi poput spužve. Sreo je već takve tipove. Na vratima se zaustavi.

— Recite mi samo malu, malecnu državnu tajnu, guverneru — zamolio ga je Tyn. — Riječ je o priči koju mi je Allan Cunliffe ispričao o tome kako su Korijanci čitavu stvar vodili da bi mikrofilm pao nama u ruke. Je li to istina ili je i to laž?

Grčevtt izraz, a mogao je to biti i osmijeh, prijeđe preko guvernerova lica.

— Cunliffe je bio odličan agent niz godina — odgovori guverner — i sve što vam je rekao bilo je potpuno točno. KFM je htjela da mi dobijemo plan invazije. Pa ipak, nešto vam nije rekao, jer ni on nije mogao sve znati. Plan invazije je vjerojatno lažan...

Ostatak dana prolazilo je nepodnošljivo sporo za Tyna. Razmišljao je, kao što mu je guverner predložio, o ozbiljnosti položaja koji je nametao korijanski plan invazije. Nešto se tu nije uklapalo u činjeniee. Nije bilo dokaza da je tehnologija Alfe II bila naprednija od Zemljine. U ovoj je posljednjoj dekadi dvadeset drugoga stoljeća gradnja velikoga međuzvjezdanog broda bila moguća i na Zemlji. Ali međuzvjezdana invazija je nešto drugo. Ona svakako pretpostavlja komunikacije brže od svjetlosti između snaga Ap II Dowla i Alfe II. Ona također pretpostavlja mnogo brži način kretanja nego što je to imao prvi brod koji je stigao na zemlju, jer nikakva invazija ne bi bila izvediva između planeta razdvojenih daljinom od dvije generacije. I

povrh svega, pretpostavlja potpuno uvjerenje u uspjeh, jer tako veliki pothvat kao što je međuzvjezdana invazija neće početi sve dok sile koje stoje iza nje ne budu potpuno uvjerene u nepogrešivost plana.

Cijela je slika bila, dakle, vrlo mutna. Uloga koju je on, Tyn, imao u tome bila je samo uvod u katastrofu. Ali ako su planovi zaista bili lažni?

Pa što to znači? Zar je KFM bila prevarena, možda vjerujući da će zaraćene strane učiniti jedno, a one će zapravo učiniti sasvim drugo? Sjedeći tako satima, Tyn je mogao izmisliti milijun takvih pitanja. Samo, odgovori mu nisu bili dostupni.

Trećeg dana koji je proveo u zatvoru opet je bio pozvan guverneru. Pojavio se pred njim dobro raspoložen.

— Nemam novih vijesti — reče Tyn. — Kakva je sada situacija? Jesu li se Korijanci pokrenuli?

— Situacija se bitno promijenila od našega posljednjeg susreta — odgovori Purdoe, a lice mu se grčilo u mnogo bora pri pokušaju da ga pretvori u osmijeh. — I mogao bih reći, Leslie, da sam vrlo zadovoljan što više ne jadikujete da vas pustimo. Vi ste razmišljali o stvarima? Slušam vas.

Tyn uzdahne.

— Ja svakako nisam čovjek od akcije, guvemeru, ali to ne znači da vi možete postupati sa mnom tako pokroviteljski. Zašto ste me zvali ovaj put?

— Generalni guverner Hjanderson je ovdje i želi vas vidjeti. I dao bih vam savjet da pripazite na svoj jezik tom prilikom.

Hjandersona je prepoznao čim se pojavio. Dotjeran, pedesetih godina, malen kao vuk, s ugodnim mirisom pomodnog sapuna za brijanje. Čvrsto se rukovao s Tynom, sjeo ispred njega s rukama na koljenima.

— Obećao sam da ću se sastati s vama — poče on — i održao sam obećanje. Žao mi je što je malo duže trajalo dok sam našao vremena za to. Ovo su bili dani velike krize. Vrlo ozbiljne krize.

— Drago mi je što sam mogao biti na pomoći. Možda bih sada mogao dobiti svoju čeličnu ruku...

— Na pomoći? Da, Leslie. Mislim da ste igrali svoju ulogu onako kako ste je shvatili. Vi nikad niste bili potpuno u toku stvari, vi to znate. Mnogo nam je pomogla Korijanka Benda Itai, koju sve vi ostavili kao mrtvu pored srušenog helikoptera.

S teškom mukom Tyn proguta ovu neukusnu pogrešnu interpretaciju. Njegov boravak u VUN-a naučio ga je na ovakve klipove.

— Nisam je ostavio mrtvu. Kako je ona? Gdje je? — zapitao je.

— Ona je sjajno, tu je — odgovori Purdoe koji se pojavio i došao iza stola. Svojom osušenom rukom dotače rame krznene bunde koju je

nosila Benda. Uveo ju je kroz stražnja vrata svoga ureda.

— Benda! — uzvikne Tyn. Zaboravljajući generalnoga guvernera, priđe joj i uze je za ruku. Vruća 42 stupnja, strana ali lijepa, s najumiljatijim osmijehom na licu. Nije je htio više pustiti da ode tako lako od njega.

— Nisam te vidio od onog trenutka kad si me htjela ubiti — reče on ljubazno.

— Situauja se promijenila — odgovori ona smijući se. Zabrinuti izraz koji je imala kada ga je oslavila na obali onoga malenog otoka sada je potpuno iščezao s njena lica.

— Budući da ste, prema svemu sudeći, izgubili interes za političku situaciju — reče Hjanderson suho dižući se — ostaje mi samo da vam kažem da ste od sada slobodan čovjek, Leslie. Štoviše, mislim da vam mogu reći da ćete biti odlikovani ordenom za zasluge VUN-a.

— Bit ću ponosan na to — odgovori Tyn — ah prije nego što odete molim vas recite mi što je s invazijom, što se događa, što je poduzeto?

— Gospođica Itai može vam ispričati pojedinosti — reče Hjanderson sa smiješkom, pružajući ruku. — Morate me ispričati, imam važnu konferenciju. Drago mi je bilo što sam vas mogao upoznati. Želim vam mnogo sreće u budućnosti.

— Svakako — promrmlja Tyn nejasno. Okrene se Bendi prije nego što je Purdoe ispratio generalnoga guvernera. — Volio bih da ti postavljam pitanja preko nekog stola u dobrom restoranu.

— To sa stolom možemo ostaviti za kasnije — odgovori mu ona. — Od sada, bez obzira na to da li ja to želim ili ne, ja sam na tvojoj strani barikade. Ne mogu se vraiiti svojem narodu. To je zbog toga što sam generalnom guverneru rekla istinu onako kako sam je ja vidjela. Plan invazije je lažan. I ne samo to. Korijanska frakcija mira također je sumnjiva organizacija! Mnogi od njenih članova iskreno su željeli mir između Korijanaca i ljudi, kao što sam i ja željela i još uvijek to želim. Ali Tawdel Co Bar je, čini se, oduvijek bio lutka u rukama Ap II Dowla. Nema sumnje da smo svi morali biti zbrisani pošto obavimo svoje zadatke.

— Budo Buda te htio ubiti, zar ne? — upita Tyn.

— Da, ja sam tada već bila otpisana. čak ni Buda nije znao da je KFM bila samo paravan, inače on ne bi jurio za Murrayem. Pretpostavlja se da su to znali samo Tawdel Co Bar i Ap II Dowl.

— A kako si ti saznala za to?

Ona slegnu ramenima, lice joj se namršti kad se prisjetila užasnih trenutaka kad joj je postala očita urota njezinih sunarodnjaka.

Neki su me sitniji događaji u bazi učinili sumnjičavom, ali sve mi je postalo jasndje kad smo se srušili blizu baze a nitko nije otvorio vatru na nas niti je itko izašao da bi nas pohvatao. Njihova šutnja mogla je značiti samo jedno: plan je bio namijenjen samo za VUN. Bio

je lažan i imao je svrhu samo da zastraši Zemljane.

— U tome su svakako uspjeli — složi se Tyn. — To samo objašnjava jednu točku koja me zabrinjavala. Čudio sam se zašto se taj mikrofilm najprije pojavio na vašoj bazi na Mjesecu. Očito je bio poslan onamo gdje će izazvati najviše pažnje.

Okrenuvši se Purdou, koji je s razumijevanjem stajao pored njih, Tyn ga upita:

— Što je Ap II Dowl htio time postići?

Prijateljskom kretnjom Purdoe odvede Tyna na drugi kraj sobe.

— Ovo je vrlo tužno za mladu ženu — reče mu službemm glasom. — Vidite, zastrašivanje invazijom bio je posljednji blef Ap II Dowla. Kad bi se Vijeće upoznalo s tim planom, onda bi on vjerojatno rekao da će spriječiti plan invazije ako mu damo recimo cijelu Afriku, ili možda čak i pola zemaljske kugle, odnosno što bi već njegov megalomanski mozak zamislio. On nije imao nikakvih mogućnosti da nam zbilja nečim prijeti, Leslie. Ovo je bio čisti blef od početka do kraja. Zbilja su vas loše uputili, ako smijem tako reči, da se u sve to miješate.

— Svi smo jurili uokolo izlažući svoje glave — reče Tyn tvrdo — samo da bismo poslužili Dowlovim ciljevima. Ali jeste li vi zbilja uvjereni da je sve to blef?

Umjesto odgovora, guverner izvadi neki izvještaj iz džepa i otvori ga. Tyn ga prepozna po obliku u kojem su dolazili svi izvještaji tajnim kanalima do vlade.

— Ovaj je izvještaj došao upravo prije nego što sam vas pozvao — reče Purdoe. — Izvolite, pročitajte ga, bit će vam sve mnogo jasnije.

Izvještaj je glasio: »Hoyle, Opservatorij, Mjesec, potvrđujemo da Alfa Centauri II ide u NOVU, povećanje do vidljive veličine do kraja ove godine. Povećanje temperature bit če takvo da će život na njoj postati nemoguć. Autoritativni krugovi potvrđuju da su prvi efekti NOVE mogli biti lokalno zapaženi prije tri generacije po sunčanim pjegama i radiopojavama. Korijanski se brod po tome može smatrati brodom za spasavanje. Nema sumnje da su drugi brodovi za spasavanje upućeni u susjedne sisteme. Zbog toga su izgledi za neke invazije vrlo malo vjerojatni, ponavljamo, vrlo malo vjerojatni. Predlažu se slijedeće akcije: objaviti tekst ovoga izvještaja s upozorenjem Ap II Dowlu da se umiri ili da napusti Zemlju. Kraj teksta. 10/10/2193, Mjesec.«

Tyn spusti izvještaj polako, sav blijed. Bio je zbunjen. S diplomatskog stanovišta ovo je svakako bila pobjeda. Otkrivena je slabost Korijanaca, mogli bi biti uništeni kad bi to Zemlja htjela. Pa ipak, slika uzavrelih oceana, slika djece skuhane u ćelijama, slika planeta polagano pretvorenog u prah i pepeo činila mu se kao neveseo završetak.

— Moram reći da sam iznenađen — reče guverner Purdoe, gledajući hladno Tyna. — Vi ste tvrdoglav i bezobziran mladi čovjek. Kako je tipično za vašu generaciju da nemate nikakve reakcije na ovako značajnu vijest!

— Zaboga! — uzviknu Tyn. — Upravo sam mislio...

— Oprostite ako sam vas prekinuo. Nema sumnje da ste mislili na vašu osobnu slavu. Čitam vas kao otvorenu knjigu...

Tyn oštro pogleda starog čovjeka, tako uljudnoga i nasmiješenog. S neočekivanim samosvladavanjem on proguta svoju ljutinu. Htio je reći da će isto tako biti nemoguće razumjeti jednoga Korijanca kao što je nemoguće potpuno razumjeti jednog Zemljanina, ali riječi nisu dolazile na usta. Nije ih bilo. Shvatio je da ne može razumjeti bolje Purdoa nego što on razumije njega.

Uzbuđen on se okrene prema Bendi Itai. Evo, ovdje je netko koga je vrijedno pokušati razumjeli.

Osjetio je da bi mogao na to utrošiti ostatak svojega života.

— Krenimo u taj restoran i za stol o kojem sam ti govorio — reče uhvativši je ispod ruke.

Ona mu se nasmiješi. Bio je to osmijeh pun razumijevanja.

Arthur C. Clarke: Kritična masa

Priče iz »Bijelog jelena«

Priča treća

Tales from the White Hart:

Critical Mass

Preveo Krsto Mažuranić

— Jesam li vam pričao — zapita Harry Purvis skromno — o tome kako sam spriječio evakuaciju južne Engleske?

— Nisi — reče Charles Willis — a ako i jesi, ja sam priču prospavao.

— No, dobro — nastavio je Harry, kad se oko njega skupilo dovoljno ljudi. — Dogodilo se to prije dvije godne u Centru za istraživanje atomske energije u Clobhamu. Svi ste, dakako, čuli za Centar. Ali mislim da vam nikad nisam spomenuo kako sam i ja tamo kraće vrijeme radio na specijalnom zadatku, o kojemu vam ne smijem ništa reći.

— Ovo posljednje je ugodna promjena — nadoveže John Wyndham bez ikakva efekta.

— Bijaše vam to jednoga nedjeljnog popodneva — počne Harry. — Lijep dan u kasno proljeće. U »Crnome labudu« (to vam je birtija u kojoj smo se sastajali na čašicu) skupilo se nas šestorica znanstvenika, a prozori bijahu otvoreni tako da smo mogli vidjeti obronke Clobham Hilla, a i dalje, sve do Upchestera, nekih tridesetak milja dalje. Dapače, dan je bio tako bistar da smo mogli na horizontu razaznati zvonike upčesterske katedrale. Miran dan kakav se samo poželjeti može. — Namještenici Centra sasvim su se lijepo slagali s lokalnim stanovništvom, premda stanovnici u početku nisu baš bili oduševljeni našom prisutnošću tik do njihovih pragova. Znate već, da i ne spominjem prirodu našeg posla u Centru, oni su na učenjake gledali kao na rasu za sebe, bez normalnih ljudskih poriva. No, kad smo ih nekoliko puta pobijedili u pikadu i počastili ih s nekoliko čašica, predomislili su se. Ipak, zafrkavanja je bilo i dalje, i uvijek bi nas ponetko pitao što kanimo baciti u zrak.

— Toga nedjeljnoga popodneva nismo bili na broju, bilo je

nekakvog hitnog posla u Odjelu za izotope pa neki nisu došli. Stanley Chambers, vlasnik birtije, napomenuo je kako ne vidi neka poznata lica.

— Gdje su danas vaši momci? — upitao je moga šefa, doktora Frencha.

— Imaju posla u tvornici — odgovorio je dr French. Mi smo Centar uvijek zvali tvornicom, to nam se činilo nekako blažim i manje zastrašujućim. — Bilo je nekog materijala koji smo morali hitno otpremiti. Doći će kasnije.

— Jednoga lijepog dana — žučljivo će Stanley — vi i vaši prijatelji pustit ćete s lanca nekoga vraga kojega više nećete moći zauzdati. A onda, kamo ćemo onda?

— Na Mjesec — reče dr French. Bojim se da je to bila pomalo nepromišljena primjedba, ali uvijek su ga ovakva glupa pitanja nervirala.

Stan Chambers se osvrae preko ramena kao da ocjenjuje koliko je debelo brdo između njega i Clobhama. Čitalo mu se na nosu da računa hoće li imati vremena da pobjegne u podrum — ako to uopće ima smisla.

— Ti... ti izotopi... šaljete ih u bolnice — začuli smo neki zamišljeni glas. — Bio sam prošlog tjedna u bolnici St. Thomas i vidio sam kako ih prenose u olovnom sanduku, što je morao težiti dobru tonu. Koža mi se naježi kad pomislim što bi se moglo dogoditi da netko zaboravi na oprez dok barata njima.

— Neki dan smo izračunali — reče dr French, očigledno ljut što da prekidaju u partiji pikada — da u Clobhamu ima dovoljno urana da od njega zakipi cijelo Sjeverno more.

No, bilo je zbilja glupo od njega da kaže tako nešto, a osim toga, nije to imalo blage veze s istinom. Ali što sam mogao: neću, valjda, protusloviti svome rođenom šefu?

Čovjek koji je uskočio u razgovor sjedio je ispod volte pored prozora i napeto gledao niz cestu sa zabrinutim izrazom lica.

— Ti. vaši izo... te stvari, to otpremate kamionima, zar ne? — upita on prilično užurbano

— Da. Mnogi se izotopi vrlo brzo raspadaju pa ih moramo otpremati što je moguće brže.

— Eno, tamo je neki kamion u nevolji. Nije li možda jedan od vaših?

Pikado bi zaboravljen dok smo se svi gurali prema prozoru. I zbilja, kad sam se progurao do prozora, vidio sam kako veliki kamion, nakrcan sanducima, juri nizbrdo, nekih četvrt milje daleko od nas. Šarao je cestom lijevo i desno, velikom brzinom, i svaki bi se čas očešao o živicu uz njen rub: na prvi se pogled moglo vidjeti da vozač ne vlada volanom. Očito su otkazale kočnice. Sva sreća što mu nitko

nije dolazio u susret, jer bi tragedija bila neizbježna. Pa i ovako je mirisalo na zlo.

Tada se kamion nađe pred zavojem, side s ceste i probije se kroz živicu. Jurio je užasno poskakujući preko grbava zemljišta, još kojih pedesetak jardi. I kad se gotovo zaustavio. naišao je na jarak i polako se izvalio ustranu. Nekoliko sekundi kasnije do nas dopre zvuk skršenog drveta dok su se sanduci kotrljali jedan preko drugoga na zemlju.

— No, dobro je prošlo — reče netko uzdahnuvši olakšano. — Ispravno je učinio što je ciljao u živicu. Vjerujem da mu se nije ništa dogodilo.

A tada smo ugledali prizor koji nas je zapanjio. Otvore se vrata kabine i vozač izjuri napolje. Čak i ovako, na daljinu, vidjelo se da je u panici. Bilo je to, na kraju krajeva, i razumljivo. Ali on nije sjeo na tlo da se pribere, kako bi se moglo očekivati. Naprotiv, dao je petama vjetra i grabio preko polja kao da ga gone svi vrazi ovoga svijeta.

Promatrali smo ga, zinuvši od čuda, kako odmiče niz brijeg, a čudna nam je jeza prolazila oko srca. Kobnu je tišinu prekidalo samo kuckanje sata na zidu. Tada netko reče:

— Mislite li da je pametno ostati ovdje? Hoću reći, samo je pola milje... Nastalo je opće nesigurno odmicanje od prazora, a tada dr French nervozno zahihoće.

— Pa mi i ne znamo da li je to naš kamion — reće on. — Uostalom, maločas sam se samo šalio: sasvim je nemoguće da to eksplodira. Vozač se vjerojatno boji da će mu se rezervoar zapaliti.

— Ma nemojte? — reće Stanley. — A zašto onda još uvijek bježi? Evo već je na pola puta do podnožja brijega.

— Znam! — oduševi se Charlie Evan iz Odjela za instrumente. — On vozi eksploziv, pa se boji praska.

— Pa ne vidi se nikakva vatra, čega se ima bojati? Uostalom, da je vozio eksploziv imao bi crvenu krpu ili što slično.

— Pričekajte, — reče Stanlev. — Donijet ću dalekozor.

Nitko se nije pomakao s mjesta dok smo ga čekali. Naime, nitko osim sitne prilike daleko pri dnu brijega, koja je sad nestala u šumarku ne prekidajući bezglavi bijeg. Stanley je zurio kroz dalekozor cijelu vječnost. Napokon ga spusti nezadovoljno gunđajući.

— Ne vidi se ništa. Kamion je prevrnut u suprotnom smjeru. Ovih sanduka ima razasutih okolo koliko hoćete. Neki su se i raspali. Pogledajte sami.

French je zurio i zurio, a zatim mi dodao dalekozor da i ja pogledam. Bila je to stara sprava i nije osobito pomagala. Načas mi se učinilo da zrak oko sanduka nekako čudno titra, kao od vrućine, ali to nije imalo nikakva smisla. Zaključio sam da ne valjaju leće.

I priča bi ovdje bila završila, čini mi se, samo da nije bilo onih

biciklista. Guslali su uzbrdo na tandemu, i kad su ugledali svježu rupu u živici, sišli su sa svog vozila i prišli rupi da vide što se dogodilo Vidjeli su kamion i krenuli prema njemu držeći se za ruke, djevojka očito oklijevajući, a muškarac hrabreći je. Mogli smo zamisliti što razgovaraju: prizor je bio zbilja dirljiv.

Bio je kratka vijeka. Par se pribliiio kamionu na nekoliko jardi, a onda zaprašio svatko na svoju stranu, zaboravivši i na bicikl, i jedno na drugo. Bježali su strelovito, ne osvrćući te, sasvim neobičnim pokretima.

Stanley je drhtavim glasom izgovorio samo tri riječi:

— Dečki, u aute!

— Ali... — počeo je dr French. Stanley ga presiječe pogledom.

— Prokleti učenjaci! — reče, dok je zaključavao blagajnu (bijaše to čovjek velike prisutnosti duha) — znao sam, da ćete nešto zakuhati, prije ili kasnije.

I onda ostadosmo sami: i Stanley i njegovi pajdaši odoše i ne ponudivši se da i nas odvezu.

— Ovo je potpuno smiješno! — reče dr French.

— Još i ne znamo na čemu smo, a ovi će glupani izazvati paniku i bit će lijepe gužve.

Znao sam na što misli. Netko će javiti policiji: promet će usmjeriti oko Clobhama; telefonske će linije biti zakrčene... bit će to poput panike koju je izazvao Orson Welles svojim »Ratom svjetova« 1938. Možda vam se čini da pretjerujem, ali ne smijete potcijeniti moć panike. Ljudi su živjeli u strahu od našega Centra i svaki čas očekivali da će se nešto dogoditi.

Osim toga, nije me stid priznati da ni nama nije bilo lako pri duši. Jednostavno nismo mogli shvatiti što se to tamo događa s razbijenim kamionom. A nema mrskije stvari za znanstvenika od nemoći da nešto rastumači.

U međuvremenu sam dohvatio Stanleyjev dalekozor i stao pažljivo proučavati olupinu. Kako sam promatrao i studirao prizor, stala se rađati teorija. Oko sanduka se zbilja mogla nazreti nekakva . .. hm... aureola. Zurio sam i zurio dok mi nisu suze navrle na oči, a onda sam rekao dru Frenchu:

— Mslim da znam što je na stvari. Najbolje će biti da nazovete Poštu u Clobhamu i pokušate zaustaviti Stanleyja, ili ga bar spriječiti da slučaj rastrubi po cijelome kraju. Recite mu da je sve u redu, da nema razloga za zabrinutost. Ja ću za to vrijeme otići do kamiona da provjerim svoju teoriju.

Žao mi je što moram reći ali se nitko nije ponudio da ide sa mnom. Premda sam krenuo siguran u sebe, počela me nagrizati sumnja. Bio sam se sjetio jednog događaja koji mi se oduvijek čini kao jedna od najcrnjih šala iz inače bogata repertoara Povijesti, i počeo se

pitati nije li ovo sličan slučaj. Bio jednom vulkanski otok na Dalekom istoku i na njemu oko 50.000 stanovnika. Nitko se nije zabrinjavao zbog vulkana, koji je mirovao već stotinama godina. A tada jednog dana počne erupcija. Ispočetka slabašna, ali se iz sata u sat pojačavala. Ljudi padoše u paniku i stanu se tiskati oko čamaca.

Poglavar otoka je, međuttm, bio vojnik koji si je utuvio u glavu da će održati red kud puklo da puklo. Objavio je proglas da nema mjesta strahu i poslao vojnike koji će zauzeti čamce i spriječiti ljude da pretrpavaju čamce, potonu i utope se. Toliki je bio njegov autoritet i toliko zarazna njegova hrabrost da su se ljudi pokupili svojim kućama posramljeni i odlučni da mirno pričekaju dok se vulkan ne smiri.

I tako, kad je vulkan nekoliko sati nakon toga eksplodirao ponijevši sa sobom u zrak i cijeli otok, nije bilo nijednoga preživjelog... Kako sam se približavao kamionu, sve sam više sebe vidio m ulozi onoga nesretnog poglavara. Napokon, katkad je i dobro da čovjek bude hrabar i da ne ustukne pred opasnošću, ali je, bogme, koji put najpametnije da se okrene i potpraši pete. Bilo je, međutim, kasno da se vratim, a osim toga, bio sam prilično siguran u svoju teoriju.

— Znam! — reče George Whitley, koji je uvijek pokušavao pokvariti Harryjeve priče, ako je samo mogao. — Bio je plin!

Harrv se uopće nije naljutio na upadicu.

— Vrlo dosjetljivo, George. Upravo sam na to i ja bio pomislio. što je krasan primjer kako nitko od nas nije imun na glupost.

— Prišavši kamionu na kojih pedesetak stopa, stao sam kao hladnom vodom poliven. Dan je inače bio vruć, a ipak sam po ledima osjetio hladnoću od jeze. Ugledao sam, naime, nešto što je moju teoriju o plinu razbilo na sitne komadiće.

— Crna, puzajuća masa grčila se preko jednog sanduka. Načas sam pokušao uvjeriti sama sebe da to nekakva tekućina curi iz posude. Ali tekućine imaju vrlo dobro poznatu osobinu da ne mogu prkosili sili teže, to jest, one ne mogu teći uvis. A ovo što sam ugledao, upravo se tako ponašalo: teklo je uvis! S mjesta na kojem sam stajao izgledalo je to poput neke divovske amebe koja se širi i skuplja. i puže amo-tamo preko ruba sanduka.

— Mislima mi proleti gomila sasvim fantastičnih ideja dostojnih jednoga Edgara Allana Poea. A tada se sjetim svoje dužnosti građanina i učenjaka i nastavim se približavati, priznajem, bez žurbe.

— Sjećam se da sam pažljivo njušio, kao da još uvijek očekujem da ću naći nekakav plin. A ipak, moje uši a ne nos, dale su mi odgovor kad je do mene dopro zvuk koji je proizvodila ta crna, jeziva, sablasna masa. Bio je to zvuk koji sam već tisuću puta čuo, premda ne tako intenzivno. I sjeo sam (ne preblizu) i smijao se, i smijao, i smijao. A onda sam ustao i vratio se u birtiju.

— No, dakle — uzbuđeno je zapitao dr French — što je?

Mi smo pronašli Stanleyja. Umirio se, ali kaže da se neće vratiti dok mu ne kažemo što je na stvari.

— Recite Stanleyju — odgovorim ja — neka potraži mjesnoga pčelara i neka ga dovede amo. Bit će posla za njega.

— Mjesnoga... koga? Moj bože, želite li reći...

— Aha — odgovorim ja, krećući za šank da vidim nije li Stanley tamo sakrio koju zanimljivu bocu. — Smiruju se, ali su još uvijek prilično uzrujane. Nisam baš brojao, ali tamo mora da ima najmanje pola milijuna pčela koje pokušavaju ući natrag u svoju razbijenu košnicu.

Pisma i poziv

Otkako je izašao prvi broj »Siriusa«, primili smo mnogobrojna pisma čitalaca iz svih krajeva Jugoslavije. Kako ne možemo nabrajati imena, ovim putem bismo im se svima htjeli još jednom zahvaliti i ponoviti da se sekcija za znanstvenu fantastiku sastaje u prostorijama ARKZ (Astronautički i raketni klub Zagreb), svakog četvrtka u 18 sati (Ilica 53 — dvorište).

Ljubiteljima ZF koji stanuju izvan Zagreba možemo klupske materijale (u njih se ne ubraja i »Sirius«) slati poštom, a članom kluba će postat tako da uplate 60 (ukoliko se još školuju) ili 120 dinara (ukoliko su u radnom odnosu) godišnje članarine na žiroračun kluba 30102-678-3684 SDK Zagreb.

Također najavljujemo početak suradnje sekcije za ZF i »Komornog teatra«. Spremajući se za adaptaciju jednoga fantastičnog djela, zainteresirane glumce-amatere pozivamo na audicije, što treba da se održe četvrtkom od 18 do 19 sati u prostorijama kluba.

Prijatelji znanstvene fantastike u Sloveniji — obavještavamo vas da je pri ŠOLT-u, Ljubljana, osnovana »Sekcija za spekulativno umetnost«. Adresa: Studentsko naselje, blok 7.

Na kraju bismo željeli istaći da smo spremni pomagati i suradivati pri radu bilo koje sekcije ili kluba iste djelatnosti širom Jugoslavije. Nadamo se da primjer Ljubljančana neće ostati usamljen, stoga pišite i pitajte!

Vojko Kraljeta, Krsto Mažuranić

Iz sadržaja idućeg broja »Siriusa«:

Farmer: **SVIJET SAMO UTORKOM**

Živjeli su samo svaki sedmi dan, ostalih šest dana bili su duboko smrznuti, hibernirani. Jedan od njih, Tom Pym, živio je samo utorkom. No i pod takvim okolnostima ljubav je slijepa: Tom Pym se zaljubio — u jednu iz srijede...

Wylie Kummer: **KAD JE VRIJEME POLUDJELO**

Kroner nije ništa drugo nego usavršeni oblik Wellsova vremenskog stroja, sagrađen, dakako, u dalekoj budućnosti. No jednom svojom osobinom (kroner putuje kroz vrijeme, ali ne mijenja mjesto) donio je veliku nevolju Webbu — danas.

Antonini: **U POTRAZI ZA... ČIM?**

Tang 83° dospio je iz zvjezdanog beskraja na Zemlju; zadaća mu je bila da prouči neobična bića koja žive i množe se na tom čudnom planetu. Nešto u njihovu ponašanju nikako nije mogao shvatiti — no hoće li to moći barem osjetiti?